

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

О. О. Сікорська, О. В. Кир'язова, Л. М. Нетребчук

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА

**Практикум
для самостійної роботи здобувачів
вищої освіти міжнародного факультету**

Одеса

ОНМедУ

2023

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

О. О. Сікорська, О. В. Кир'язова, Л. М. Нетребчук

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА

**Практикум
для самостійної роботи здобувачів
вищої освіти міжнародного факультету**

Одеса
ОНМедУ
2023

УДК 811.161.2(076)

С 35

Автори:

О. О. Сікорська — к. філол. н., доцент, завідувачка кафедри суспільних наук

О. В. Кир'язова — к. пед. н., доцент

Л. М. Нетребчук — викладач

Рецензенти:

М. Л. Дружинець — д. філол. н., професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Л. Г. Русалкіна — д. пед. н., професор кафедри філософії, біоетики та іноземних мов Одеського національного медичного університету

Рекомендовано

*Вченою радою Одеського національного
медичного університету МОЗ України
Протокол № 8 від 29.06.2023 р.*

Сікорська О. О.

С 35 Українська мова як іноземна [Електронне видання] : практикум для самостійної роботи здобувачів вищої освіти міжнародного факультету / О. О. Сікорська, О. В. Кир'язова, Л. М. Нетребчук. — Одеса : ОНМедУ, 2023. — 160 с.

ISBN 978-966-443-116-0

Практикум спрямований на вивчення української мови іноземними здобувачами вищої освіти. Теоретичний матеріал і різні вправи, запропоновані у практикумі, сприяють розвитку мислення майбутнього медика, вдосконаленню вміння застосовувати на практиці вивчений матеріал, а також навчають здобувачів вищої освіти самостійно опановувати знання в умовах практичної та дослідницької діяльності.

Для самостійної роботи здобувачів вищої освіти міжнародного факультету.

УДК 811.161.2(076)

ISBN 978-966-443-116-0

© О. О. Сікорська, О. В. Кир'язова,
Л. М. Нетребчук, 2023

© Одеський національний медичний
університет, 2023

ЗМІСТ

Передмова	5
Тема № 1. Фонетика. Український алфавіт. Система голосних і приголосних звуків української мови. <i>Етикет (привітання, знайомство)</i>	6
Тема № 2. Чергування голосних і приголосних. Спрощення у групах приголосних. <i>Люди і речі навколо нас (в аудиторії, на вулиці)</i>	8
Тема № 3. Вимова м'яких приголосних. Правила вживання м'якого знака й апострофа. <i>Моя сім'я</i>	12
Тема № 4. Іменник. Визначення роду. Число. <i>Житло (будинок, квартира, гуртожиток)</i>	15
Тема № 5. Відмінювання іменників. <i>Продукти харчування</i>	18
Тема № 6. Займенник. Розряди. Особові займенники. <i>Моє навчання</i>	20
Тема № 7. Присвійні та питальні займенники. <i>Покупки</i>	23
Тема № 8. Прикметник. Рід і число прикметника. <i>Розмір предметів, колір</i>	26
Тема № 9. Вживання іменників у родовому відмінку однини та множини. <i>Відпочинок (мій вихідний день, хобі)</i>	29
Тема № 10. Вживання іменників у давальному відмінку однини та множини. <i>Риси характеру людини. Опис зовнішності</i>	32
Тема № 11. Вживання іменників у знахідному відмінку однини та множини. <i>Емоції людини</i>	35
Тема № 12. Вживання іменників у орудному відмінку однини та множини. Прийменникові конструкції. <i>Подорожі</i>	37
Тема № 13. Вживання іменників у місцевому відмінку однини та множини. Прийменникові конструкції. <i>Країни і національності. Моя країна</i>	40
Тема № 14. Вживання іменників у кличному відмінку. <i>Україна (факти, цікаві місця, відомі українці)</i>	43
Тема № 15. Прислівник. <i>Пори року. Погода</i>	47

Тема № 16. Числівник. <i>Час. Календар</i>	49
Тема № 17. Дієслово. Інфінітив. Дієвідміни. Теперішній і минулий час дієслів. <i>Свята в Україні</i>	52
Тема № 18. Дієслово. Майбутній час. Дієслово «бути». <i>Моя майбутня професія</i>	57
Тема № 19. Дієслово. Наказовий спосіб. <i>Здоров'я людини</i>	62
Тема № 20. Дієслова руху (іти, їхати). <i>Переміщення і транспорт</i>	65
Тема № 21. Доконаний і недоконаний вид дієслів. <i>Відвідування театру, музеїв</i>	68
Тема № 22. Службові частини мови: частка і вигук. <i>Традиції України</i>	72
Тема № 23. Лексикологія. Синоніми. Медична освіта. <i>Система охорони здоров'я в Україні</i>	76
Тема № 24. Лексикологія. Антоніми. <i>Медичний персонал та його функції</i>	79
Тема № 25. Лексикологія. Омоніми. <i>У поліклініці</i>	82
Тема № 26. Лексикологія. Фразеологізми. <i>На прийомі у лікаря</i>	85
Тема № 27. Синтаксис. Просте речення. Сполучники і прийменники у простому реченні. <i>В аптеці</i>	89
Тема № 28. Синтаксис. Складносурядні речення. <i>Організм людини: органи, системи органів</i>	92
Тема № 29. Синтаксис. Складнопідрядні речення з підрядними означальними. <i>Кісткова система та основні захворювання</i>	95
Тема № 30. Синтаксис. Складнопідрядні речення з підрядними з'ясувальними. <i>М'язова система та основні захворювання, пов'язані з нею</i>	99
Тема № 31. Синтаксис. Складнопідрядні речення з підрядними обставинними. <i>Кровоносна система та основні захворювання</i>	102

Тема № 32. Словотвір. Словотвірна модель із суфіксом -н(ий). <i>Дихальна система та основні захворювання</i>	105
Тема № 33. Словотвір. Словотвірні моделі із суфіксами -ість, -ія. <i>Травна система та основні захворювання</i>	109
Тема № 34. Словотвір. Віддієслівні іменники на -ння. Словотвірна модель із морфемою -аці(я). <i>Видільна система та основні захворювання</i>	112
Тема № 35. Словотвір. Словотвірні моделі з морфемами -лог, -логі(я), -логічн(ий). <i>Нервова система та основні захворювання</i>	115
Список літератури	118

ПЕРЕДМОВА

«Українська мова як іноземна: практикум для самостійної роботи здобувачів вищої освіти міжнародного факультету» було створено для роботи з іноземними здобувачами вищої освіти четвертого року навчання, які прагнуть вивчити українську мову.

Колектив авторів зазначеного практикуму пропонує огляд теоретичної частини матеріалу та практичні завдання різного рівня складності. У вищезазначеному практикумі подано орієнтовні картки для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти з переліком основних моментів, на які потрібно звернути увагу, опрацьовуючи теоретичний і практичний матеріал з певної теми без сторонньої допомоги. У кожній темі є тести для самоперевірки різного формату, що буде актуальним для самостійної роботи здобувачів вищої освіти з наявною інформацією та перевірки отриманих знань.

Більшість матеріалу, поданого в практикумі, несе в собі не тільки навчальні цілі, а й має на меті виховання здобувача вищої освіти як людини, яка шанує і любить Україну всім серцем. Майбутнім медикам пропонується інформація про українські традиції, свята, кухню, видатних діячів культури та інше.

У практикумі наявні цікаві та різнопланові вправи для розвитку комунікативних умінь і навичок здобувачів вищої освіти. Запропоновані завдання дають можливість майбутнім медикам показати свій творчий потенціал і навчитися працювати самостійно з отриманою інформацією, постійно покращуючи свій рівень володіння українською мовою.

Тема № 1

Фонетика. Український алфавіт. Система голосних і приголосних звуків української мови.

Етикет (привітання, знайомство)

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з інформацією про місце української мови у світі, удосконалити вимову звуків і графічне написання літер української мови.

Основні поняття: алфавіт, фонетика, голосні та приголосні звуки, дзвінки та глухі звуки.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Український алфавіт.
2. Тверді та м'які приголосні.
3. Дзвінки та глухі приголосні.
4. Голосні звуки.

Зміст теми:

Приголосні звуки — це звуки, що утворюються за допомогою голосу та шуму або лише шуму. В українській мові є 32 приголосних звуки. Тверді приголосні — ті приголосні звуки, які звучать твердо. М'які — ті звуки, які вимовляються м'яко. Існують приголосні звуки, які не бувають м'якими, а лише напівпом'якшеними. Фонетична транскрипція — це спосіб передачі на письмі звукового мовлення. ['] — позначення м'якості приголосного у фонетичній транскрипції. [˘] — позначення напівпом'якшення приголосного. Приголосний звук [й] завжди м'який. Тверді приголосні звуки стають м'якими перед і, я, ю, є, ь чи іншим м'яким приголосним. Приголосні, що утворюють пари «твердий-м'який»: тверді приголосні [д], [т], [л], [н], [р], [з], [ц], [с], [дз]. Наприклад: [с^нц^е] — сонце; [д^ит^ина] — дитина; [л^инути^е] — линнути. М'які приголосні [д'], [т'], [л'], [н'], [р'], [з'], [ц'], [с'], [дз'].

Питання для самоконтролю

1. Назвіть кількість літер в українському алфавіті.
2. Назвіть кількість звуків в українській мові.
3. Порахуйте кількість голосних і приголосних звуків.
4. Назвіть глухі та дзвінкі звуки.
5. Назвіть тверді та м'які звуки.

**Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми**

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Український алфавіт. 2. Голосні та приголосні звуки	Розташувати літери в алфавітному порядку. Записати слова з одним, двома та більше голосними звуками

II. Практичні заняття, які виконуватимуться

Завдання 1. Напишіть букви в алфавітному порядку. Випишіть окремо голосні та приголосні.

Завдання 2. Прочитайте слова. Перекладіть їх та запишіть, поділяючи на склади.

Будинок, сок, цуценя, картопля, барабан, ліжко, гойдалка, іграшка, немовля, папір, тарілка, магазин, квіти, кафедра, магазин, крокодил, морозиво, ресторан, лопата.

Завдання 3. Визначте кількість звуків і букв у словах.

Дзвінок, ялинка, гребінець, квасоля, ліжко.

Завдання 4. Складіть діалог на тему «Знайомство з новими сусідами».

Завдання 5. Напишіть лист до свого друга з розповіддю про свої знайомства в університеті.

Завдання 6. Опишіть фотографію.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. В алфавітному порядку записані всі слова рядка:

- А) архітектура, готика, модерн
- Б) сад, город, томат
- В) свічка, село, сановник
- Г) воля, леопард, кавун

2. В алфавітному порядку записані всі слова рядка:

- А) м'ята, меліса, мальва
- Б) гурток, грім, герой
- В) бадмінтон, волейбол, регбі
- Г) малина, калина, лохина

3. В алфавітному порядку записані всі слова рядка:

- А) рекорд, папка, краєвид
- Б) симфонія, соната, fuga
- В) пожежа, дача, ревью
- Г) слава, скрипка, смола

4. В алфавітному порядку записані всі слова рядка:

- А) портфель, ручка, лінійка
- Б) звитяга, орден, медаль
- В) обліпіха, платан, розмарин
- Г) любов, канал, захист

5. В алфавітному порядку записані всі слова рядка:

- А) проспект, посуд, обкладинка
- Б) шуліка, піджак, спорт
- В) дуга, селище, почерк
- Г) професія, пустун, п'ятниця

Тема № 2

Чергування голосних і приголосних.

Спрощення у групах приголосних

Люди і речі навколо нас (в аудиторії, на вулиці)

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з інформацією про чергування голосних і приголосних, удосконалити навички визначення спрощення у групах приголосних та вміння користуватися лексикою за темою заняття.

Основні поняття: чергування голосних, чергування приголосних, збіг приголосних, протетичний приголосний звук, спрощення в групах приголосних.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Чергування г, к, х, ж, ч, ш.
2. Чергування г, к, х, з, ц, с.
3. Чергування голосних у різних формах того самого слова.
4. Чергування голосних у словах одного кореня або спільної основи.
5. Спрощення у групах приголосних.

Зміст теми:

Чергування голосних звуків

Визначення **чергування звуків** — закономірна зміна звуків у коренях і афіксах під час творення нового слова або словозміни у тій самій морфемі. Чергування [о], [е] з [і]. Звуки [о], [е], що стоять у відкритому складі, чергуються з [і] у закритому: *летіти* — *політ*, *сіть* — *солі*.

Таке чергування не відбувається: 1) Коли [о], [е] вставні або випадні: *вікно* — *вікон*. 2) У звукосполученнях -ере-, -еле-, -оро-, -оло-, -ор-, -ер-, -ов- між приголосними: *шелест*, *мороз*, *шовк*, *берег*. 3) В інших частинах складних слів (-вод, -воз, -нос, -роб, -ход), якщо [о] наголошений: *скороход*, *діловод*, *водовоз*. 4) У префіксах роз-, без-, через-, пере- та ін., а також у суфіксах -очк-, -ечк-, -оньк-, -еньк-, -есеньк-, -енк-, -тель-: *переліт*, *розбрат*, *кішечка*, *вчитель*, *Павленко*, *ніченька*, *берізонька*. 5) В іншомовних словах, які запозичені нещодавно. Наприклад: *атом*, *шофер*.

Чергування [о], [е] з нулем звука. Голосні [о], [е] в суфіксах випадають при заміні слова: садок — садка, вікон — вікно, орел — орла, сон — сну. Чергування [е] з [о] після [й] та шиплячих. Звук [е] вживаємо після шиплячих та [й], якщо стоїть перед м'яким приголосним та перед [е], [і], [и]: пшениця, ніженька, шебінь. Звук [о] маємо після шиплячих та [й] перед складами з [а], [о], [у] та [и]: *жовтий, чого, йому*. Чергування [е] з [и] відбувається у небагатьох дієслівних коренях, якщо далі з'являється суфікс -а-: *беру — збирати, простерти — простирати, вмерти — вмирати*. Голосні [о], [е] чергуються з [і]: у звукосполученнях -ере-, -еле-, -оро-, -оло-, -ор-, -ер-, -ов; у префіксах роз-, без-, через-, пере- тощо. Коли [о], [е] стоять у відкритому складі, тоді чергуються з [і] у закритому. Також коли [о], [е] вставні.

Чергування приголосних звуків

Чергування [г] — [ж], [к] — [ч], [х] — [ш] відбуваються при словотворенні та словозміні: *увага — уважний — зауваження, галка — галчин — галчєня — Галченко, сміх — смішний — усмішка*.

Чергування [г] — [з'], [к] — [ц'], [х] — [с'] відбуваються при словозміні перед закінченням -і: *луг — у лузі, райдуга — райдузі, гілка — на гілці, донька — доньці, свекруха — свекрусі, капелюх — у капелюсі*.

У дієсловах відбувається перехід приголосних [д], [т], [з], [с] у шиплячі, а саме:

т — ч	котити — кочу
ст — щ	пустити — пущу
зд — ждж	їздити — їжджу
д — дж	садити — саджу

В інших частинах мови чергується [д] — [ж]: *уродити — урожай, огородити — огорожа, погода — погожий, переходити — перехожий, правда — справжній*.

У буквосполученнях дт, тт перші звуки [д] і [т] чергуються з приголосним [с]: *веду — вести, ненавидіти — ненависть, цвіт — цвісти, мету — мести*.

Приголосні чергуються у словах: *горох — у горосі, горох — горошок*.

Спрощення у групах приголосних

Спрощення — властивість української мови уникати збігу кількох приголосних, який може з'явитися при словотворенні.

У процесі мовлення один із приголосних, переважно середній, випадає і складна для вимови група приголосних спрощується.

ЖДН — ЖН (*тиж^день — тиж^ня*);

ЗДН — ЗН (*прої^зд — прої^зний*);

СТН — СН (*обла^{ст}ь — облас^ний*);

СТЛ — СЛ (*щас^тя — щас^ливий*);

ЗКН — ЗН (*бри^зкати — бри^знути*);

СКН — СН (*тис^к — тис^нути*);

СЛН — СН (*мас^ло — мас^ний*).

Винятки: зап'ястний, кістлявий, пестливий, хвастливий, хворостняк, шістсот, шістнадцять, випускний, вискнуту.

Не відбувається також спрощення у таких словах:

а) іншомовного походження, напр., *контраст^ний, баласт^ний*;

б) у прикметниках із суфіксом **-СЬК-** та іменниках із суфіксом **-СТВ-**, утворених від іншомовних коренів, напр.: *студент^т — студент^тський, студент^тство*.

Питання для самоконтролю

1. Розкажіть про чергування голосних.
2. Розкажіть про чергування приголосних.
3. Що таке протетичний приголосний?

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.

Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Правила чергування голосних звуків. 2. Правила чергування приголосних звуків	Написати слова з чергуванням голосних звуків. Написати слова з чергуванням приголосних звуків

II. Практичні заняття, які виконуватимуться

Завдання 1. Змініть слова, пояснивши чергування, що відбуваються.

Літати, хрестити, водити, райдуга, біль, берег.

Завдання 2. Вставте літери згідно з вищезазначеними правилами.

Зап'яс...ний, кіс...лявий, щас...ливий, пес...ливий хвас...ливий, хворос...няк, шіс...сот, шіс...надцять, випус...кний, вис...нути, проїз...ний.

Завдання 3. Напишіть листа своєму другу, описуючи місце, де Ви проживаєте.

Завдання 4. Складіть діалог на тему «Приємні люди, які мене оточують».

Завдання 5. Розкажіть про свої улюблені місця в Одесі, детально описавши їх.

Завдання 6. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю.

1. Від поданих іменників утворіть прикметники за допомогою суфікса -ськ-. Укажіть рядок, де не відбувається чергування приголосних у всіх словах:

- А) Париж, Рига, Овруч, Кодак
- Б) Іртиш, Ясси, Буг, Запоріжжя
- В) Чорнухи, Гаага, калмик, Виборг
- Г) Нью-Йорк, казах, Цюрих, Ла-Манш

2. Відбувається зміна приголосних під час словотворення в усіх словах рядка:

- А) безпека, чех, брат
- Б) яйце, молочний, вік, людський
- В) Сиваш, убогий, вереск, студент

- Г) Рига, Париж, ткач, парубок
- Д) турецький, високий, галицький, арбітраж

3. *Чергування приголосних відбувається в рядку в усіх словах:*

- А) тюрок, купець, Бахмач, Черкаси
- Б) волох, чех, Овруч, Острог
- В) Бучач, латиш, Сиваш, брат
- Г) Галичина, Кагарлик, ткач, Ла-Манш
- Д) Прага, парубок, Мекка, товариство

4. *Помилку в чергуванні приголосних при їхньому збігу допущено в рядку:*

- А) криворізький, боягузство, парубоцтво
- Б) тюркський, бахмацький, братство
- В) ла-маншський, птаство, карабаський
- Г) нью-йоркський, сиваський, грецький
- Д) студентський, ткацький, убоцтво

5. *Помилку в чергуванні приголосних при їхньому збігу допущено в рядку:*

- А) чигиринський, гаазький, чиказький
- Б) луганський, Віннитчина, латиський
- В) брестський, латинський, чеський
- Г) тернопільський, казахський, прилуцький
- Д) львівський, український, запорізький

Тема № 3

Вимова м'яких приголосних.

Правила вживання м'якого знака й апострофа.

Моя сім'я

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з інформацією про вимову м'яких приголосних, вдосконалити знання про м'який знак й апостроф і навчити користуватися лексикою за темою заняття.

Основні поняття: м'які приголосні, апостроф, м'який знак, задньоязикові приголосні, префікс, пом'якшення.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Вимова м'яких приголосних.
2. Вживання апострофа.
3. Вживання м'якого знака.

Зміст теми:

М'який знак уживається після *д, т, з, с, ц, л, н* для передачі на письмі м'якості позначуваних ними приголосних: 1) у кінці слів (*біль, сядь*); 2) перед буквами, що позначають тверді приголосні (*галька, станьте*); 3) перед *о* (*льох, сьомий*); 4) перед *-ся* в дієсловах (*погодься, умивається*); 5) перед *ї, йо* та *я, ю, є*, що позначають два звуки в словах іншомовного походження та російських власних назвах (*кольє, бульйон, Ульянов*); 6) після *л* перед буквами, що позначають м'які приголосні (*стільці, пральня*); 7) у словах-винятках *тьмянний, різьбяр, няньчити, бриньчати, женьшень, Маньчжурія*.

М'який знак не вживається: 1) після букв, що позначають губні *б, п, в, м, ф*; 2) після шиплячих *ж, ч, ш, щ*, після задньоязикових *г, к, х* та *г* (*кров, піч*); 3) після *р* у кінці складу (*кобзар, вірте*), за винятком прізвища *Горький* і утворених від нього слів; 4) перед буквами, що позначають м'які або напівпом'якшені приголосні (*пісня, сміх*); 5) після *н* перед буквами, що позначають шиплячі (*менший, барабанщик*). Буквосполучення *-льц-, -ньц-, -ньч-, -сьц-, -сьч-* пишуться з

м'яким знаком, якщо походять від сполук *-льк-*, *-ньк-*, *-ськ-* (*люлька — люльці, донька — доньчин*); буквосполучення *-лц-*, *-лч-*, *-нч-*, *-сц-*, *-сч-* пишуться без м'якого знака, якщо утворені від *-лк-*, *-нк-*, *-ск-* (*голка — голці, галка — галчин*).

Апостроф пишеться перед *я, ю, є, ї*: 1) після букв, що позначають губні приголосні *б, п, в, м, ф*, якщо перед ними немає букви на позначення приголосного, крім *р* (*полум'яний, в'юнкий*); 2) після *р*, яка позначає твердий приголосний (*бур'ян, на підгір'ї*); 3) після префіксів і першої частини складних українських та іншомовних слів, що закінчуються на приголосний (*роз'їзд, пов'язаний, ад'ютант*); 4) після *б, п, в, м, ф, р, г, к, х, т, ж, ч, ш*, що передають тверді приголосні, у словах іншомовного походження (*миш'як, бар'єр, комп'ютер*); 5) після *к* в імені *Лук'ян* та в усіх похідних від нього словах (*Лук'яненко, Лук'янчук*).

Апостроф не пишеться: 1) перед *я, ю, є, ї* після букв, що позначають губні приголосні *б, п, в, м, ф*, якщо перед ними стоїть приголосний, крім *р*, який належить до кореня слова (*дзвякнути, морквяний, мавпячий*); 2) після *р* на початку складу, якщо наступні *я, ю, є* позначають його м'якість (*рясно, бурю*); 3) перед *йо* (*курйоз*); 4) перед *я, ю*, коли вони позначають пом'якшення попереднього приголосного (*кювет, ряса*).

Питання для самоконтролю

Продовжте подані речення.

1. М'який знак вживається
2. М'який знак не вживається
3. Апостроф вживається
4. Апостроф не вживається

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу. Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Правила вживання м'якого знака. 2. Правила вживання апострофа	Написати слова з м'яким знаком. Написати слова з апострофом

II. Практичні заняття, які виконуватимуться

Завдання 1. Перепишіть слова, поставивши, де потрібно, апостроф.

Різьб...яр, без...язикий, розм...якшити, Стеф...юк, загір...я, Заполяр...я, брукв...яний, різдв...яний, бур...як, дзв...якати, тьм...яний, двох...ядерний, Зв...ягель, між...ярусний, присв...ята, горохв...яний, св...ятина, супер...яхта, трав...янистий, перед...ювілейний, Придніпров...я.

Завдання 2. Перепишіть слова, замість крапок поставте, де треба, м'який знак. Поясніть правила вживання м'якого знака.

Пис...мо, емал., мороз., постат., близ...кий, бояз...кий, тон...кий, вуз...ко, тон...ко, пол...с...кий, держал...це, кружал...це, Ковал...чук, Медвед...чук, палац., палец., Хар...ків, вишен...ці, промін...чик, футбол...ці, секретар., лял...чин, л...лет...ся, інтерв...ю.

Завдання 3. Напишіть листа другу за перепискою, розповідаючи про свою родину.

Завдання 4. Розкажіть, як Ви зазвичай проводите час із родиною.

Завдання 5. Складіть діалог на тему «Подорож із родиною».

Завдання 6. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Знайдіть слово, у якому після «р» пишеться апостроф:

- А) зор...яний
- Б) всер...йоз
- В) узгір...я

- Г) пр...янощі
- Д) тр...ясовина

2. *Знайдіть слово, у якому після префікса пишеться апостроф:*

- А) роз...ятрити
- Б) дез...активація
- В) без...іменний
- Г) від...учити
- Д) під...йом.

3. *Знайдіть прізвище, яке пишеться з апострофом:*

- А) Св...ятишев
- Б) Д...яконов
- В) Трет...як
- Г) Мурав...йов
- Д) Дем...янчук

4. *У всіх словах якого рядка ставиться апостроф?*

- А) Лук...янівка, тьм...яний, багр...янець, відсв...яткувати
- Б) львів...янин, з...юрмитися, в...янути, бур...янець
- В) мавп...ячий, між...яр...я, пор...ядок, зв...язковий
- Г) бур...ян, Монтеск...є, Х...юстон, пан...європейський

5. *У всіх словах якого рядка апостроф не ставиться?*

- А) зв...ялити, бур...яний, з...умовити, черв...як
- Б) дзв...якнути, без...ідейний, пір...я, під...їзд
- В) цв...ях, сер...йозний, пів...Європи, брукв...яний
- Г) сором...язливий, б...юро, недокрів...я, в...язка

Тема № 4

Іменник. Визначення роду. Число.

Житло (будинок, квартира, гуртожиток)

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з інформацією про іменник як частину мови, з правилами визначення роду та числа іменників і навчити користуватися лексикою за темою заняття.

Основні поняття: іменник, абстрактні назви, рід іменника, однина та множина іменника.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Іменник як самостійна частина мови.
2. Рід іменників.
3. Однина та множина іменників.

Зміст теми:

В українській мові граматична категорія роду — одна з основних морфологічних ознак, що відрізняє іменник від інших частин мови. Кожний іменник належить до одного з трьох родів: чоловічого, жіночого або середнього. Наприклад: батько, спорт, урожай, комерсант, Андрій, орел, порядок — чоловічого роду; мати, пісня, вода, ніч, Марія, земля, пшениця — жіночого роду; життя, озеро, поле, гілля, проміння, ягня, знання, молоко, становище — середнього роду.

В іменників на позначення осіб категорія роду визначається граматично:

- а) словотворенням (киянин — киянка, студент — студентка);
- б) додаванням означального слова до означуваного (наш Шевченко, наша Шевченко); лексично: різними словами (дядько — тітка, чоловік — жінка, батько — мати, брат — сестра); синтаксично: узгодженням (лікар прийшов і лікар прийшла, Юрчук прочитав і Юрчук прочитала).

Іменники, що означають назви неживих предметів, розрізняються за родами: до чоловічого роду належать іменники, що в називному відмінку однини мають нульову флексію або закінчення -о; у родовому — закінчення -а(у), -я(ю); в орудному — закінчення -ом, -ем, -єм. Наприклад: університет, університету, університетом; край, краю,

краєм; океан, океану, океаном; вексель, векселя, векселем; до жіночого роду — іменники, що в називному відмінку однини мають закінчення -а, -я; у родовому — закінчення -и, -і, -ї; в орудному — закінчення -ою, -єю, -єю. Наприклад: житниця, житниці, житницею; лінія, лінії, лінією; фірма, фірми, фірмою; а також іменники, що в називному відмінку мають нульову флексію, у родовому — закінчення -і, в орудному — закінчення -ю. Наприклад: повість, повісті, повістю; ніч, ночі, ніччю; до середнього роду — іменники, що в називному відмінку однини мають закінчення -о, -е. У непрямих відмінках — закінчення, спільні із закінченнями іменників чоловічого роду. Наприклад: молоко, молока, молоком; море, моря, морем; до іменників цієї категорії належать й іменники, що в називному відмінку однини мають закінчення -а, -я, а в непрямих відмінках — суфікси -ат-, -ят-, -ен-. Наприклад: дівча — дівчати; хлоп'я — хлоп'яти; ім'я — імені. Іменники, що в називному відмінку однини мають закінчення -я після подовженого приголосного основи чи після збігу двох або кількох приголосних у кінці основи, в орудному відмінку мають закінчення -ям. Наприклад: життя — життям, уміння — умінням; читання — читанням. Okремо виділяють групу іменників «спільного» роду, що означають осіб жіночої й чоловічої статі. Наприклад: староста, суддя, воевода, голова, сирота тощо.

Питання для самоконтролю

1. Іменник це —
2. Іменник має роди:
3. Іменники, що означають назви неживих предметів, розрізняються за
4. В іменників на позначення осіб категорія роду визначається... .
5. Okремо виділяють групу іменників

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу. Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Особливості вживання іменників. 2. Іменники спільного роду	Записати іменники в однині та множині. Записати іменники у трьох родах

II. Практичні заняття, які виконуватимуться

Завдання 1. Прочитайте слова, запишіть їх у множині.

Книга, газета, друг, подруга, фармацевт, хата, хліб, вулиця, годинник, країна, поверх, журнал, гуртожиток, місто, кафе, аудиторія.

Завдання 2. Визначте рід іменників.

Кава, стіна, морозиво, чай, стілець, ніс, папір, коробка, газета, каблучка, перець, яблуко, будинок, плече, стеля, балкон, озеро, життя.

Завдання 3. Складіть діалог на тему «Розмова з сусідом по кімнаті».

Завдання 4. Напишіть листа до свого друга, який живе в іншому місті, розповідаючи йому про свій переїзд до іншої квартири.

Завдання 5. Прочитайте слова. Поясніть їхнє значення. Складіть речення з ними.

Поверх, стілець, стіл, шафа, вікно, кімнатні рослини, холодильник.

Завдання 6. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Допущено граматичну помилку в рядку:

- А) загадкова Міссісіпі, свійський собака
- Б) пухнасте пончо, хутряне манто
- В) хронічний нежить, широка авеню
- Г) меморіальний музей, маленький поні
- Д) утішне кенгуру, Західна Сибір

2. Тільки в множині вживаються обидва іменники рядка:

- А) Крим, Карпати
- Б) Суми, Чернівці
- В) сонце, листя
- Г) кафе, Ужгород
- Д) колосся, коріння

3. Правильно узгоджено прикметник з іменником:

- А) нестерпна біль
- Б) десяткова дріб
- В) хронічна нежить
- Г) далека путь
- Д) наукова ступінь

4. Усі іменники мають лише форму множини:

- А) заздрощі, Чернівці, збитки, збирачі
- Б) вершки, пісок, двері, білила
- В) фінанси, перила, граблі, штани
- Г) оглядини, вина, крупа, страждання
- Д) іменини, олія, хрестини, банки

5. Правильно поєднано всі прикметники з іменниками:

- А) старовинний Осло, духмяне какао, яскраве кімоно
- Б) львівська пані, надокучлива цеце, смачне кольрабі
- В) вітальний туш, рожевий фламінго, малий нікчема
- Г) яскрава гуаш, цікаве меню, прозора шампунь
- Д) завітчана Умань, вчена ступінь, другий степінь

Тема № 5

Відмінювання іменників

Продукти харчування

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з інформацією про відмінки в українській мові, правилами відмінювання іменників та навчити користуватися лексикою за темою заняття.

Основні поняття: іменник, відмінки, синтаксичний зв'язок, прями́й відмінок, звертання.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Відмінюваність слів.
2. Особливості вживання семи відмінків.
3. Іменники, що не відмінюються.

Зміст теми:

У реченні іменники поєднуються з іншими словами. Взаємодіючи з ними, змінюють свою форму, тобто відмінюються.

Іменники мають сім відмінків:

- називний (хто? що?);
- родовий (кого? чого?);
- давальний (кому? чому?);
- знахідний (кого? що?);
- орудний (ким? чим?);
- місцевий (на кому? на чому?);
- кличний (уживається для звертання).

Називний відмінок однини — початкова форма іменника. У ньому, як і в кличному, іменники вживаються без прийменників. Називний відмінок є прямим, решта — непрямі. У формі місцевого відмінка іменники вживаються завжди лише з прийменниками, в усіх інших — і з прийменниками, і без них. Кличний відмінок виконує в реченні роль звертання, він не пов'язується з іншими словами за допомогою запитання.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть сім відмінків.
2. Назвіть прямі та непрямі відмінки.
3. Назвіть іменники, що не відмінюються.

**Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти з використанням літератури з даної теми**

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Особливості відмінювання іменників. 2. Іменники, що не відмінюються	Записати іменник у семи відмінках. Записати іменники, що не відмінюються

II. Практичні заняття, які виконуватимуться

Завдання 1. Провідмінійте подані іменники за всіма відмінками.

Коридор, день, зілля, насіння, пироги, ліхтар, крупинка, людство, студентство, записник, чемодан, брат, чашка, диван, знання.

Завдання 2. Подані іменники поставте у потрібному відмінку, розкриваючи дужки.

Прийти в гості до (мама, подруга, друзі, родичі, сестра, брат). Бігати в (ліс, парк, вулиця, двір, бульвар, коридор). Звернутися до (лікарня, завод, школа, магазин, перукарня, швачка). Перемагати (суперник, хвороба, недуга, час).

Завдання 3. Складіть діалог на тему «Мама з дочкою готують на кухні».

Завдання 4. Складіть і запишіть свій стандартний список покупок у супермаркеті.

Завдання 5. Підготуйте презентацію на тему «Українські страви».

Завдання 6. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Позначте рядок, у якому подано всі іменники спільного роду:

- А) білоручка, дармоїд, гуляка, нездара
- Б) сірома, непосида, вереда, плакса
- В) староста, листоноша, нероба, неук
- Г) базіка, маля, бідолаха, суддя

2. Позначте рядок, у якому всі іменники у формі родового відмінка однини мають закінчення *-а(-я)*:

- А) ясень, студент, млин, танець
- Б) пароплав, майданчик, цукор, чай
- В) Київ, іменник, вовк, долар
- Г) Луцьк, щавель, хліб, Буг

3. Позначте рядок, у якому всі іменники у формі орудного відмінка однини мають закінчення *-єю(-єю)*:

- А) доля, надія, суддя, вежа
- Б) душа, надія, оранжерея, пуца
- В) шабля, куля, перемога, ноша
- Г) тополя, крапля, вода, хвиля

4. Позначте речення з граматичною помилкою:

- А) Сад пишається золотими осінніми шатами.
- Б) Опале листя розпросторює незрівнянний аромат осені.
- В) До школи сестра пішла в новому пальто.
- Г) Хмари помалу наливаються сірим свинцем.

5. Позначте рядок, усі іменники в якому у формі орудного відмінка пишуться з апострофом:

А) верф, лазур, паморозь

Б) кров, матір, любов

В) Руф, віддаль, кіновар

Г) Об, подорож, глаzur

Тема № 6

Займенник. Розряди. Особові займенники.

Моє навчання

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з інформацією про займенник як частину мови, з правилами визначення розрядів займенників та навчити користуватися лексикою за темою заняття.

Основні поняття: займенник, розряди займенників, прийменники, особові займенники.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Займенник — це самостійна частина мови.
2. Вживання займенника *ВИ* і *ТИ*.
3. Дев'ять груп займенників.
4. Особові займенники.

Зміст теми:

Займенник — це самостійна змінна частина мови, яка лише вказує на предмети, їхні ознаки або кількість, не називаючи їх, і відповідає на питання *хто? що? який? чий? скільки? котрий?*

За лексичним значенням і морфологічними ознаками займенники поділяються на дев'ять розрядів: *особові, зворотні, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні*. Особовими називаються займенники, які вказують на осіб, інших істот, предмети, явища, поняття: *я, ти, він, вона, воно, ми, ви, вони*. Усі особові займенники змінюються за відмінками й числами; займенник *він* змінюється і за родами.

Займенник уживається в мові замість іменника, прикметника та числівника і виконує синтаксичну роль у реченнях тих самих членів речення, що й іменники, прикметники та числівники. Займенники уживаються у мовленні, щоб уникнути повторення тих самих слів у реченні; вони також пов'язують зміст окремих речень, роблять їх зрозумілими.

Питання для самоконтролю

1. Займенник це —
2. Займенники за значенням поділяються на

3. Займенники вживаються в мові замість
4. Усі особові займенники змінюються за
5. Особовими називаються займенники, які

**Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти з використанням літератури з даної теми**

Основні завдання	Вказівки
<p><i>Вивчити:</i></p> <p>1. Особливості функціонування займенника.</p> <p>2. Особові займенники</p>	<p>Записати займенники та визначити їхні розряди.</p> <p>Записати займенники та визначити їхні відмінкові форми</p>

II. Практичні заняття, які виконуватимуться

Завдання 1. Перепишіть. Займенники, що в дужках, поставте в потрібному відмінку.

Спитав у (він), передав через (вони), глянув (вона) у вічі, прийшла до (вона), перед (він), люблю (вони), сміявся з (вони), бачилась із (вони), збудив (вона), згадав про (він), надіявся на (вони), допоможи (вона), в'ється над (воно), зв'язок з (вони), усміхнувся до (він), звільнили (він), переказав через (вона).

Завдання 2. Складіть речення з використанням особових займенників.

Завдання 3. Напишіть листа до батьків з інформацією про ваше навчання в медичному університеті.

Завдання 4. Прочитайте слова. Поясніть їхнє значення. Складіть речення з ними.

Лектор, викладач, доповідь, презентація, диплом, журнал, оцінка, крейда, проект.

Завдання 5. Складіть перелік питань для людини, що буде вступати до медичного університету.

Завдання 6. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. *Оберіть правильний варіант відповіді:*

- А) Займенник — це самостійна змінна частина мови.
- Б) Займенник — це несамостійна змінна частина мови.
- В) Займенник — це самостійна незмінна частина мови.
- Г) Займенник — це несамостійна та незмінна частина мови.

2. *Оберіть правильний варіант відповіді:*

- А) Вони гарна дитина.
- Б) Він весела жінка.
- В) Ми активні студенти.
- Г) Вони сумний чоловік.

3. *Оберіть правильний варіант відповіді:*

- А) Цей кава.
- Б) Ці квітка.
- В) Ця автівка.
- Г) Ця будинок.

4. *Оберіть правильний варіант відповіді:*

- А) Той іспит.
- Б) Те аудиторія.
- В) Ті проблема.
- Г) Та календар.

5. *Оберіть правильний варіант відповіді:*

- А) Що-небудь.
- Б) Аби-з ким.
- В) Нідлякого.
- Г) Аби-який.

Тема № 7

Присвійні та питальні займенники. Покупки

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з інформацією про присвійні та питальні займенники, з особливостями визначення присвійних і питальних займенників та навчити користуватися лексикою за темою заняття.

Основні поняття: присвійні займенники, питальні займенники, тверда група, паралельні форми.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Вживання присвійних займенників.
2. Вживання питальних займенників.
3. Відмінювання питальних та відносних займенників **який і котрий**.

Зміст теми:

Присвійними називаються займенники, які вказують на належність предмета першій (*мій, наш*), другій (*твій, ваш*), третій (*його, її, їхній*) чи будь-якій (*свій*) особі. Присвійні займенники (крім *його, її*) змінюються за родами, числами і відмінками, як прикметники. Займенники *його, її* є незмінними.

Присвійні займенники *наш, ваш* відмінюються так само, як прикметники твердої групи:

Н.	<i>наш</i>	<i>ваша</i>
Р.	<i>нашого</i>	<i>вашої</i>
Д.	<i>нашому</i>	<i>вашій</i>
Зн.	<i>наш (нашого)</i>	<i>вашу</i>
Ор.	<i>нашим</i>	<i>вашим</i>
М.	<i>(на) нашому</i>	<i>(на) вашій</i>

Питальними називаються займенники, які містять у собі запитання про особу (хто?), предмет (що?), ознаку (який? чий? котрий?), кількість (скільки?). Займенники *хто, що, скільки* змінюються за від-

мінками, *який, чий, котрий* — за родами, числами і відмінками, як прикметники. Займенники *котрий, який (яка, яке, які)* відмінюються так само, як прикметники твердої групи:

Н.	<i>котрий</i>	<i>яка</i>
Р.	<i>котрого</i>	<i>якої</i>
Д.	<i>котрому</i>	<i>якій</i>
Зн.	<i>котрий, котрого</i>	<i>яку</i>
Ор.	<i>котрим</i>	<i>якою</i>
М.	<i>(на) котрому</i>	<i>(на) якій</i>

Питання для самоконтролю

1. Назвіть присвійні займенники.
2. Назвіть питальні займенники.
3. Які займенники змінюються за відмінками?

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Присвійні займенники. 2. Питальні займенники	Записати присвійні займенники. Записати питальні займенники

II. Практичні заняття, які виконуватимуться

Завдання 1. Подані присвійні займенники поставте у потрібній формі, узгодивши з іменниками у дужках і запишіть їх.

Мій (картопля, ніж, ножиці, барабан, мама). Моє (щастя, успіх, біль, занепокоєння). Твій (ранок, весна, вулиця, малюнок, поїзд).

Завдання 2. Поставте питання до кожного слова, використовуючи питальні займенники.

Фортеця, пакет, сало, продавець, будівельник, двері, окуляри, веселка, квітка, вантажник, кабан, кіт, велосипед, ворота, курча, каструля, співачка, праска.

Завдання 3. Складіть діалог на тему «Підбір обнови у магазині одягу».

Завдання 4. Прочитайте слова. Поясніть їхнє значення. Складіть з ними речення.

Покупець, продавець, каса, чек, готівка, термінал, замовлення, вбиральня, повернення.

Завдання 5. Напишіть листа до інтернет-магазину взуття, вказавши своє невдоволення щодо якості отриманого товару.

Завдання 6. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Оберіть рядок, де всі займенники є присвійними:

- А) твій, наш, свій
- Б) я, ми, наш
- В) ваш, себе, той
- Г) весь, всякий, кожний

2. Оберіть рядок, де всі займенники є присвійними:

- А) наш, ваш, їхній
- Б) який, чий, котрий
- В) кожний, чий, наш
- Г) всякий, хто, що

3. Оберіть правильний варіант відповіді:

- А) мій кава
- Б) моє квітка
- В) моя автівка
- Г) моя будинок

4. *Оберіть правильний варіант відповіді:*

- А) твій день
- Б) твоє аудиторія
- В) твої проблема
- Г) твоя календар

5. *Оберіть правильний варіант відповіді:*

- А) який малюнок
- Б) яка озеро
- В) яке стіл
- Г) які яблуко

Тема № 8

Прикметник. Рід і число прикметника. Розмір предметів, колір

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з інформацією про прикметник як частину мови, з правилами визначення роду і числа прикметників та навчити користуватися лексикою за темою заняття.

Основні поняття: прикметник, якісний прикметник, відносний прикметник, присвійний прикметник, вищий і найвищий ступені порівняння, проста і складена форми.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Прикметник як частина мови.
2. Якісні, відносні та присвійні прикметники.
3. Ступені порівняння прикметників.

Зміст теми:

Прикметник — це частина мови, що виражає ознаку предмета і відповідає на питання **який? чий?** (*зелений, мудрий, сміливий*).

Прикметники виражають ознаку: запаху (п'яний, запашний); кольору (білий, зелений); віку (старенький, давній); розміру (величезний, середній); матеріалу (діамантовий, дерев'яний); якості (твердий, гнучкий); належності (зятів, сестрин); простору (далекий, близький); часу (ранній, вчорашній); внутрішні властивості (добрий, щедрий); зовнішні прикмети (смагливий, чепурний); ознаки за відношенням до місця (міський, районний).

У реченні прикметник найчастіше виступає як **означення**, що є його основною синтаксичною роллю. Наприклад: *Над лісом рантом запанувала абсолютна тиша* (прикметник абсолютна — означення). За характером ознаки, яку вони виражають, морфологічними і словотворчими особливостями прикметники поділяються на **якісні**, **відносні** та **присвійні**: **якісні** — велика, духмяне, опуклий, гарячі; **відносні** — дерев'яні, військова, приміський; **присвійні** — сестрин, вчителів, заяча, мамин. **Вищий ступінь** порівняння означає, що в одному предметі є більше певної якості, ніж в іншому подібному: *Дніпро довший за Буг*. **Найвищий ступінь** порівняння означає, що в одному предме-

ті є найбільше певної якості порівняно з усіма іншими подібними: *Київ — найдавніше місто в Україні.*

Питання для самоконтролю

1. Прикметник — це
2. Прикметник поділяється на
3. Прикметник має

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу. Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Особливості вживання прикметників. 2. Ступені порівняння прикметників	Записати прикметники, поділивши їх на групи. Записати прикметники у трьох ступенях порівняння

II. Практичні заняття, які виконуватимуться

Завдання 1. Прочитайте текст. Випишіть прикметники і вкажіть їхні види.

Мені завжди подобався вираз «Мій будинок — моя фортеця». Завжди хотілося, щоб будинок, у якому я живу, був затишним, меблі були красивими і практичними, зручно розташованими. І головне, мені завжди хотілося мати свою особисту кімнату — простір, на якому все було б розташоване так, як хочу я, як зручно мені. У минулому році моя мрія збулася — наша сім'я переїхала у свій будинок. Раніше ми жили у багатоповерховому будинку одного зі спальних районів нашого великого міста. Говорячи про цю квартиру, відразу згадую улюблений фільм «Іронія долі». Пам'ятаєте: однотипність квартир і навіть цілих мікрорайонів, інтер'єру квартир, у яких живуть люди. Усе це згодилося героям фільму, але в житті така одноманітність, звичайно ж, стомлює. Тому мої батьки вирішили переїхати у свій будинок.

Завдання 2. Утворіть від поданих прикметників усі можливі форми ступенів порівняння. Складіть з ними 10 речень і запишіть їх.

Рожевий, сміливий, веселий, багатий, яскравий, добрий, кульгавий, високий.

Завдання 3. Назвіть усі кольори веселки. Складіть з ними речення.

Завдання 4. Назвіть Ваші улюблені кольори і поясніть, чому вони є такими саме для Вас.

Завдання 5. Напишіть листа другу, розповідаючи про свій новий автомобіль з подробицями про колір та розмір.

Завдання 6. Назвіть кольори прапора своєї країни та прапора України і поясніть їхнє значення.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Позначте рядок, у якому всі прикметники є якісними:

- А) неласкавий, могутній, нудний, новаторський
- Б) мізерний, механічний, мужній, оксамитовий
- В) рішучий, меланхолійний, молочний, нікотиновий
- Г) смаглявий, гіркий, холодний, стрункий, добрий

2. Позначте рядок, у якому всі прикметники є відносними:

- А) мрійливий, ювелірний, ядерний, бадьорий
- Б) музичний, медичний, надійний, хоробрий
- В) паперовий, словниковий, нічний, дерев'яний
- Г) синтетичний, сировинний, рукописний, широкий

3. Позначте рядок, у якому всі прикметники є присвійними:

- А) зозулин, сестрин, хліборобів, ковалів
- Б) шевченківський, молочний, братів, заячий
- В) доччин, Маріїн, чоловіків, інститутський
- Г) Миколин, бригадирів, дівчачий, бадьорий

4. Позначте рядок, у якому правильно утворено складену форму вищого ступеня порівняння прикметників:

- А) більш сиропний, більш вищий, найбільш агресивний

- Б) менш сирий, більш селянський, більш серйозний
- В) менш чутливий, більш вдалий, більш доступний
- Г) менш елегантний, більш-менш ситий, менш жадібний

5. *Форми ступенів порівняння не можна утворити від усіх прикметників рядка:*

- А) чорнявий, глухий, білесенький, чорнуватий
- Б) кістковий, порожній, приречений, свіжий
- В) лисий, хворий, русий, мудрий
- Г) масивний, смертельний, вантажний, зелений

Тема № 9

Вживання іменників у родовому відмінку однини та множини.

Відпочинок (мій вихідний день, хобі)

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з інформацією про родовий відмінок, з правилами вживання іменників у родовому відмінку однини і множини та навчити користуватися лексикою за темою заняття.

Основні поняття: родовий відмінок, нульове закінчення, префіксальні іменники.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Закінчення -а, -я в іменниках чоловічого роду родового відмінка.
2. Закінчення -у, -ю в іменниках чоловічого роду родового відмінка.
3. Закінчення іменників множини чоловічого роду у родовому відмінку.

Зміст теми:

У родовому відмінку однини іменники другої відміни залежно від їхнього значення мають закінчення **-а, -я** або **-у, -ю**.

1. Іменники середнього роду в родовому відмінку однини закінчуються тільки на **-а** (у твердій та мішаній групах), **-я** (у м'якій групі): *міста, селá; плечá, прізвища; знання, знаряддя, обличчя, мóря, поля.*

2. Іменники чоловічого роду в родовому відмінку однини мають закінчення **-а** (у твердій та мішаній групах), **-я** (у м'якій групі), коли вони означають:

а) назви осіб, власні імена та прізвища: *робітниківá;* також персоніфіковані предмети та явища: *Вітра* та ін.;

б) назви тварин і дерев: *ведмедя;*

в) назви предметів: *замкá;*

г) назви населених пунктів: *Берліна* (але за традицією *Ріму*).

Примітка 1. Але **-у, -ю** пишемо в складених назвах населених пунктів, другою частиною яких є іменник, що має звичайно в родовому відмінку закінчення **-у**: *Давідового Броду, Зеленого Гая* тощо.

Примітка 2. У розмовному мовленні деякі назви населених пунктів можуть мати також паралельні закінчення **-а, -я, -у, -ю**: *Берліна і Берліну, Лондона і Лондону* тощо;

д) інші географічні назви з наголосом на кінцевому складі, а також із суфіксами присвійності **-ів, -їв, -ин**: *Діниця, Дністрі́а*;

е) назви мір довжини, ваги, часу тощо: *відсо́тка* (але *ві́ку, ро́ку*), назви місяців і днів тижня: *вівто́рка* (але *листопа́ду* — назва процесу), *понеді́лка*; назви грошових знаків: *гроші́а*; числові назви: *деся́тка, мільйо́на, мілья́рда*;

ж) органів і частин тіла: *но́са, па́льця, хребта́* тощо;

з) назви машин та їхніх деталей: *автомо́біля*;

и) терміни іншомовного походження, які означають елементи будови чогось, конкретні предмети, геометричні фігури та їхні частини: *ато́ма*, тощо, а також українські за походженням суфіксальні слова-терміни: *відмі́нка*.

Закінчення **-у** (у твердій і мішаній групах), **-ю** (у м'якій групі) мають іменники чоловічого роду на приголосний, коли вони означають:

а) речовину, масу, матеріал: *азо́ту, асфа́льту*;

б) сукупність предметів або істот, збірність: *анса́мблю, ячме́ну* (але *ві́са*), а також назви сортів плодових дерев: *кальві́лю* та ін.;

в) назви будівель, споруд, приміщень та їхніх частин: *вестибу́лю*, але (переважно з наголосом на закінченні) *бліндаж́а*; **-а, -я** вживаємо також в іменниках — назвах архітектурних деталей: *балко́на*, обидва закінчення — **-а, -я** та **-у, -ю** мають іменники: *мо́сту* й *мо́ста*, *парка́ну* й *парка́на*, *пло́ту* й *плота́*;

г) назви установ, закладів, організацій: *інститу́ту*;

д) переважна більшість слів зі значенням місця, простору тощо: *абза́цу*;

е) явища природи: *ві́хору* (*ві́хру*);

є) назви почуттів: *бо́лю*;

ж) назви процесів, станів, властивостей, ознак, формацій, явищ суспільного життя, загальних і абстрактних понять: *авра́лу*;

з) терміни іншомовного походження, що означають фізичні або хімічні процеси, частину площі й т. ін.: *ана́лізу*, а також літературознавчі терміни: *альмана́ху, е́посу* тощо;

- и) назви ігор і танців: *баскетболу*;
 к) більшість складних безсуфіксних слів (крім назв істот): *водогону*, із різними значеннями (крім назв істот): *вібою*;
 л) назви річок, озер, гір, островів, півостровів, країн, областей і т. ін.: *Амуру*.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть закінчення, що мають іменники на позначення речовин і назв будівель.
2. Назвіть закінчення, що мають іменники на позначення назв машин та їхніх деталей.
3. Назвіть закінчення, що мають іменники на позначення мір довжини.
4. Назвіть закінчення, що мають іменники на позначення назв осіб, власних імен та прізвищ.

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу. Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Особливості вживання іменників у Р. в.	Записати слова, звернувши увагу на закінчення

II. Практичні заняття, які виконуватимуться

Завдання 1. Подані іменники запишіть у формі родового відмінка однини та прокоментуйте закінчення.

Тролейбус, монітор, коледж, паритет, бінокль, бюлетень, метраж, грам, відсоток, вокзал, туман, біль, страх, вівторок, четвер, запас, запис, день, сектор, колектив.

Завдання 2. Запишіть словосполучення відповідно до вимог української літературної мови, добираючи з дужок потрібні закінчення.

Повідомити директор(-у, -ові), присвоєно чергове звання полковник(-у, -ові) Воронкевич(-у, -ові), заповнення поточних відомост(-ей, -ів), відповідно до асортимент(-а, -у), без застосування адміністра-

тивного натиск(-у, -а), покласти на край стол(-а, -у), охорона ліс(-а, -у) від пожеж.

Завдання 3. Складіть діалог на тему «Мій улюблений відпочинок».

Завдання 4. Підготуйте 10 запитань до працівника туристичного агентства.

Завдання 5. Напишіть листа другу, розповідаючи про свій літній відпочинок.

Завдання 6. Підготуйте презентацію на тему «Хобі — продовження людини».

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Знайдіть слово, яке в родовому відмінку однини має закінчення -ю:

- А) корен...
- Б) ступен...
- В) Ірпен...
- Г) тижн...
- Д) Кита...

2. Знайдіть слово, у закінченні якого пишеться буква «о»:

- А) душ...м
- Б) столяр...м
- В) веж...ю
- Г) втеч...ю
- Д) каменяр...м

3. Знайдіть речення, у якому виділений іменник потрібно писати із закінченням -у:

- А) Обважніла голова соняшник..., схилилася додола.
- Б) Робота лабораторії полягала у вивченні важливого хімічного елемент... .
- В) Українській літературній мові не властива вимова звук... «а» на місці ненаголошеного «о».

Г) Члени орден... езуїтів ревно оберігали свої таємниці.

Д) Знайдений на первісній стоянці музичний інструмент було виготовлено з оленього рога... .

4. Знайдіть слово, яке в родовому відмінку однини має закінчення

-а:

А) замка...

Б) балкон...

В) інститут...

Г) баскетбол...

Д) водогон...

5. Знайдіть слово, яке в родовому відмінку однини має закінчення

-я:

А) фахівц...

Б) десятк...

В) мільйон...

Г) мільярда...

Д) пароплав...

Тема № 10

Вживання іменників у давальному відмінку однини та множини.

Риси характеру людини. Опис зовнішності

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з інформацією про давальний відмінок, з правилами вживання іменників у давальному відмінку однини та множини й навчити користуватися лексикою за темою заняття.

Основні поняття: давальний відмінок, тверда група, мішана група, м'яка група.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Закінчення іменників у давальному відмінку однини.
2. Вживання закінчення -ові у прізвищах.
3. Загальні назви із суфіксом **-ин-**.

Зміст теми:

Закінчення -АМ (-ЯМ). Усі іменники всіх родів і відмін у давальному відмінку множини мають закінчення -ам або -ям. Закінчення -ям приймають усі іменники м'якої групи та жіночого роду, що закінчуються на -р, -дь, -зь, -ль, -нь, -сь, -ть; усі інші — -ам: чоловік^{ам}, школяр^{ам}, туча^м, гноїща^м, ягн^{ят}ам, ноча^м.., але коваля^м, косаря^м, тін^{ям}, тваря^м, обличчя^м, підза^мчя^м тощо.

Ті іменники, що вживаються тільки в множині, приймають -ам, коли в називному відмінку мають тверде закінчення (-и, -а), -ям — коли м'яке (-і, -я). Але після (неподвоєних) ж, ч, ш, щ, як і завжди, буде -а, а не -я: гордоці — гордоца^м і т. ін. Винятки: людя^м, шта^{ням}, к^{ур}ям, гуся^м, дітя^м, с^іням, са^{ням}, гру^дям.

Примітка. Коли в тексті вживаємо поряд кілька іменників чоловічого роду у формі давального відмінка однини, то для уникнення одноманітних відмінкових закінчень слід спочатку використовувати закінчення **-ові, -еві, -єві**, а потім — **-у, -ю**: *Симоненкові Василю Андрійовичу, Леонідові Миколойовичу Іваненку, добродієві бригадіру, панові директору.*

2. Закінчення **-у** (у твердій і мішаній групах), **-ю** (у м'якій групі) мають:

а) іменники середнього роду: *місту, селу́, святу́; прізвищу, знанню́, знаряддю́, обличчю́, підда́шню, роздо́ріжжю́; се́рцю, со́нцю*. У деяких словах можливі також закінчення **-ові, -еві**: *ліхові, містові, се́рцеві*;

б) іменники чоловічого роду на **-ів, -їв, -ов, -ея, -св, -ин, -ін, -їн**: *Ки́їв — Ки́єву, Колгу́єв — Колгу́єву, Лебеди́н — Лебеди́ну, Льві́в — Льво́ву, Ма́монтов — Ма́монтову, о́стрів — о́строву, Пу́шкін — Пу́шкіну, рі́в — ро́ву, Ха́рків — Ха́ркову*.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть закінчення у давальному відмінку однини, які мають іменники другої відміни.
2. Назвіть закінчення, що мають іменники середнього роду із суфіксом **-к-**, що означають малі істоти.
3. Назвіть винятки з цього правила.

**Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми**

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Особливості вживання іменників у Д. в.	Записати слова у Д. в., звернувши увагу на закінчення

II. Практичні заняття, які виконуватимуться

Завдання 1. Подані іменники поставте у давальному відмінку.

Лікар, сестра, секретар, дружина, товариш, подруга, вітер, край, друкарня, село, шахта, родина.

Завдання 2. Складіть 10 речень з іменниками у Д. в.

Завдання 3. Напишіть листа своїм батькам, розповідаючи про свого нового друга та його риси характеру.

Завдання 4. Прочитайте слова. Поясніть їхнє значення. Складіть речення з ними.

Веселий, злий, балакучий, завзятий, слабкий, працьовитий, спокійний.

Завдання 5. Складіть діалог на тему «Моя подруга — красуня».

Завдання 6. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. У нашому озері багато різних риб.

- А) Давальний відмінок
- Б) Місцевий відмінок
- В) Називний відмінок
- Г) Родовий відмінок

2. Вони написали листа матері.

- А) Давальний відмінок
- Б) Місцевий відмінок
- В) Називний відмінок
- Г) Родовий відмінок

3. Машина була нова та яскрава.

- А) Давальний відмінок
- Б) Місцевий відмінок
- В) Називний відмінок
- Г) Родовий відмінок

4. Оберіть рядок, де всі іменники стоять у давальному відмінку.

- А) Машина, бабусі
- Б) Картоплі, книзі
- В) Лугом, маком
- Г) Відром, коту

5. *Оберіть рядок, де всі іменники стоять у давальному відмінку.*

- А) Стіл, кабачком
- Б) Зошитом, партою
- В) Папір, банкою
- Г) Відру, собаці

Тема № 11

Вживання іменників у знахідному відмінку однини та множини.

Емоції людини

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з інформацією про знахідний відмінок, з правилами вживання знахідного відмінка однини і множини та навчити користуватися лексикою за темою заняття.

Основні поняття: знахідний відмінок, стилістично нейтральний, назви істот.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Форма знахідного відмінка іменників чоловічого роду II відміни, що означають назви істот.
2. Особливості вживання деяких назв неживих предметів у знахідному відмінку.
3. Літературні форми, спільні з називним відмінком.

Зміст теми:

У знахідному відмінку множини іменники першої відміни мають форму, однакову з формою називного або родового відмінка множини, причому:

а) іменники — назви осіб та істот мають форму, однакову з формою родового відмінка множини: *ведмедиць, вовчіць, листонóш, молодійць, робітніць, українок*.

Примітка. Іменники — назви деяких свійських тварин уживаються також у формі, однаковій із формою називного відмінка: *гнати овце́ць (і ві́вці), пасти корі́в (і корові́), годувати сви́ней (і сви́ні)*;

б) іменники, що не означають істот, уживаються у формі, однаковій із формою називного відмінка: *книжки́, машини́, фабрики́; вулиці́, друкарні́, мрії́, сім'ї́; вда́чі, ме́жі, плóщі*.

Питання для самоконтролю

1. Яку однакову форму із знахідним відмінком мають іменники I відміни?
2. Як потрібно вживати назви свійських тварин?
3. У якій формі уживаються іменники, що не означають істот?

**Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти з використанням літератури з даної теми**

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Особливості вживання іменників у 3. в.	Записати слова у 3. в., звернувши увагу на закінчення

II. Практичні заняття, які виконуватимуться

Завдання 1. Подані іменники поставте у знахідному відмінку однини.

Ліхтар, крупинка, людство, студентство, тісто, людина, відлуння, гомін, виделка, погода, сировина, гусак, папір, комар, абажур.

Завдання 2. Подані іменники поставте у знахідному відмінку множини.

Діяльність, свідомість, безліч, мораль, якість, потужність, заборгованість, галузь, промисловість, доповідь, власність, вартість, піч.

Завдання 3. Напишіть листа, розповідаючи про свої емоції від перегляду нового фільму.

Завдання 4. Прочитайте слова. Поясніть їхнє значення. Складіть речення з ними.

Ненавість, щастя, байдужість, радість, сором'язливість, ревності.

Завдання 5. Складіть діалог на тему «Мої емоції від перегляду вистави».

Завдання 6. опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Іменники, що не означають істот, уживаються у формі, однаковій із формою:

- А) називного відмінка
- Б) знахідного відмінка
- В) орудного відмінка
- Г) місцевого відмінка

2. Оберіть рядок, у якому слово вжито у 3. в.:

- А) стіл
- Б) машини
- В) квітка
- Г) на дереві

3. Оберіть рядок, у якому слово вжито у 3. в. множини:

- А) яблука
- Б) лісів
- В) квітка
- Г) відра

4. Оберіть рядок, у якому слово вжито у 3. в. однини:

- А) дверей
- Б) коробок
- В) стіл
- Г) миску

5. Визначте неправильно вжитий іменник у знахідному відмінку:

- А) розпитати секретаря
- Б) поважати друга
- В) викликати слюсаря
- Г) любити сестра

Тема № 12

Вживання іменників у орудному відмінку однини та множини. Прийменникові конструкції. *Подорожі*

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з інформацією про орудний відмінок, з правилами вживання іменників у орудному відмінку однини і множини та навчити користуватися лексикою за темою заняття.

Основні поняття: орудний відмінок, прийменникові конструкції, мішані іменники.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Закінчення **-ОМ** у іменниках в орудному відмінку.
2. Закінчення **-ЯМ** у іменниках в орудному відмінку.
3. Закінчення **-ИМ** у іменниках в орудному відмінку.

Зміст теми:

В орудному відмінку однини іменники другої відміни мають закінчення **-ом, -ем(-єм)** і **-ям, -им**.

1. Закінчення **-ом** мають усі іменники чоловічого та середнього роду твердої групи, **-ем** (після голосного та апострофа **-єм**) — іменники чоловічого та середнього роду мішаної та м'якої груп (крім іменників середнього роду з кінцевим **-я**): *ма́йстром, мі́стом, пра́цівникóм, селóм; бійце́м, кобзарéм, конéм, куце́м, місце́м, мо́рем, ножéм, плече́м, прізви́щем, секретарéм, слухачéм, пирі́єм, ро́єм, солов'я́м, урожа́єм; Багри́єм, Кублі́єм, Червоні́єм*.

2. Закінчення **-ям** мають усі іменники середнього роду на **-я**: *ворожі́нням, житт́ям, змага́нням, умі́нням, знаряддя́м, кілля́м, лі́стям, дуб'я́м, облі́ччям, підда́шшям, пір'я́м, роздорі́жжям, ща́стям*.

3. Закінчення **-им** мають в орудному відмінку: 1) Іменники — прізвища чоловічого роду твердої групи на **-ов, -ев(-єв), -ів(-їв), -ин, -ін(-їн)**: *Виногра́довим, Звє́гінцевим, Льві́нім, Ковале́вим* (від *Ковалі́в*), *Лє́синим*. Неслов'янські прізвища, які закінчуються на **-ов, -ин, -ін**, мають в орудному відмінку однини закінчення **-ом**: *Бю́ловом*,

Дарвіном, Кельвіном, Чапліном. 2) Іменники — географічні назви середнього роду із суфіксами присвійності **-ов-, -ев-(-єв-), -ин-(-їн-)**, що відмінюються як прикметники: *Горобине — Горобиним, Гранітне — Гранітним, Кам'яне — Кам'янім, Котеліве — Котелівим, Святоче — Святочим.* Іменники — географічні назви чоловічого та середнього роду із суфіксами **-ов-, -ев-(-єв-), -ів-(-їв-), -ин-, -ін-(-їн-)**, що не відмінюються як прикметники, мають в орудному відмінку однини закінчення **-ом**: *Кісвом, Козятиним, Лебединім, Пирятиним, Святотішином, Харковом, Яготинім.*

Питання для самоконтролю

1. Коли вживаємо закінчення -ОМ?
2. Коли вживаємо закінчення -ЯМ?
3. Коли вживаємо закінчення -ИМ?

**Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти з використанням літератури з даної теми**

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Особливості вживання іменників в О. в.	Записати слова в О. в., звернувши увагу на закінчення

II. Практичні заняття, які виконуватимуться

Завдання 1. Напишіть відповіді на питання, вживаючи слова в О. в.

1. Чим ви їдете до Києва? (автобус)
2. Чим ви їдете до Одеси? (поїзд)
3. Чим ви їдете в центр? (тролейбус)
4. У чому ви їдете до Харкова? (автобус)
5. У чому ви їдете до Канева? (машина)
6. У чому ви їдете додому? (таксі)
7. У чому ви їдете на роботу? (метро)

Завдання 2. Від поданих іменників утворіть форму О. в. однини.

Заборгованість, галузь, промисловість, доповідь, власність, варість, піч, рентабельність, звітність, ріг, мавпа, ліс, коровай, морква,

стакан, будинок, дзвінок, портфель, стіна, підлога, коробка, указка, акваріум, ваза, лампа, книга.

Завдання 3. Складіть діалог на тему «В аеропорту».

Завдання 4. Прочитайте слова. Поясніть їхнє значення. Складіть речення з поданими словами.

Країна, поїзд, відпочинок, білет, бронювання, готель, багаж.

Завдання 5. Підготуйте презентацію на тему «Подорож Україною».

Завдання 6. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Знайдіть неправильний варіант відмінювання в О. в.:

- А) олівцем
- Б) халатем
- В) хлібом
- Г) кавою

2. В орудному відмінку однини іменники мають закінчення:

- А) -ом, -єм
- Б) -і, -а
- В) -ім, -юм
- Г) -ум

3. Знайдіть правильний варіант відмінювання в О. в.:

- А) ромашкою
- Б) дорогою

- В) братем
- Г) парасольці

4. Знайдіть правильний варіант відмінювання в О. в.:

- А) баранем
- Б) папером
- В) стінею
- Г) телефоном

5. Знайдіть неправильний варіант відмінювання в О. в.:

- А) подушкою
- Б) носком
- В) парканем
- Г) будинком

Тема № 13

Вживання іменників у місцевому відмінку однини та множини. Прийменникові конструкції. *Країни і національності. Моя країна*

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з інформацією про місцевий відмінок, з правилами вживання прийменникових конструкцій та навчити користуватися лексикою за темою заняття.

Основні поняття: місцевий відмінок, паралельні форми, паралельні закінчення.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Вживання закінчень **-ові, -еві** в іменниках однини у місцевому відмінку.

2. Вживання закінчень **-у, -ю** в іменниках однини у місцевому відмінку.

3. Із прийменником **по** можуть вживатися паралельні закінчення.

Зміст теми:

У місцевому відмінку однини іменники другої відміни мають закінчення **-і(-ї), -ові, -еві(-еві), -у(-ю)**.

1. Закінчення **-і** (після голосного та апострофа **-і**) мають: 1) іменники чоловічого роду (переважно безсуфіксні) — назви неістот: **а́кті, в д́усі, у комп'ю́тері, у байра́ці, у бе́резі, у гру́нті, у декре́ті, у телефо́ні, на дубі́, на місяці́, на по́версі, на поро́зі, на столі́, на язиці́, на асфальті́, на фунда́менті, при дні́, при столі́, при характе́рі.**

Примітка 1. Деякі іменники цього зразка можуть мати варіантні закінчення **-і(-ї)** та **-у(-ю)**, що залежить від місця наголосу в слові: у га́ї — у гаю́, у кра́ї — у краю́, на льо́ді — на льоду́, на ро́ді — на роду́, у са́ді — у саду́, на ста́ві — на ставу́, на то́рзі — на торгу́;

2) іменники середнього роду твердої групи (без суфікса **-к-**), а також мішаної та м'якої груп: у го́рі, у навча́нні, в о́зері, у сло́ві, у мі́сті, у селі́, у прізви́щі; на письмі́, на облі́ччі, на підда́шші, на плечі́, на роздорі́жжі, по заве́ршенні, при зга́рищі, при мо́рі, при узбі́ччі.

2. Закінчення **-у** (після голосного **-ю**) мають: 1) іменники чоловічого та середнього роду твердої групи із суфіксами **-к-, -ак-, -ик-, -ок-**,

-к(о) — назви неістот: у ставку́; у горщечку́; у містечку́; у будінку́; у гуртку́; у війську́; на держаку́, на літаку́; на мішку́; на дощику́; на ліжку́; на яєчку́; по горіщу́; по узбіччю́; при б́атеньку́; при підраху́нку. Найвні також і варіантні форми з -ові: на/по/при/у будінкові́, на/по/при/у держакові́, на/по/при/у літакові́, на/по/при/у ліжкові́ та ін.; 2) іменники чоловічого роду односкладових основ із закінченням -у(-ю) в родовому відмінку, якщо наголос у місцевому відмінку переходить з основи на закінчення: у гаю́, у соку́, у степу́, у яру́, у бою́, на льоду́, на снігу́, на шляху́, по даху́.

Примітка 1. Із прийменниками **по** деякі іменники набувають варіантних закінчень — у(-ю) та -і(-ї): по дубу́ — по дубі́, по Дніпру́ — по Дніпрі́, по місту́ — по місті́, по обліччю́ — по обліччі́, по озеру́ — по озері́, по полю́ — по полі́, по селу́ — по селі́, по навчанню́ — по навчанні́; на позначення часу вживається переважно закінчення -і(-ї): по закінченні́, по обіді́; зрідка -у(-ю): по в́ечорі і по в́ечору́, по дося́гненні й по дося́гненню́, по зав́ершенні й по зав́ершенню́, по закі́нченні й по закі́нченню́, по зді́йсненні й по зді́йсненню́.

Примітка 2. Із прийменниками **в(у)** деякі іменники також набувають варіантних закінчень -у(-ю) та -і(-ї): у по́тягу — у по́тязі.

3. Закінчення -ові у твердій групі, -еві (після голосного та апострофа -еві) у м'якій та мішаній групах мають: 1) іменники чоловічого роду — переважно назви істот: на/при ба́тькові́, на/при лісниківі́, на/при воді́єві́, на/при вчи́телеві́, на/при коне́ві́, на/при това́ришеві́; 2) іменники середнього роду твердої групи із суфіксом -к- (назви істот): на дитя́ткові́, на левеня́ткові́, на немовля́ткові́, на теля́ткові́, на хлоп'я́ткові́, на яструб'я́ткові́.

Примітка 1. Іменники чоловічого роду твердої групи з основою на -г, -к, -х, безсуфіксні та із закінченням -о — назви осіб, а також іменники середнього роду із суфіксами зі значенням пестливості — назви істот, ужиті з прийменниками **на, у(в), по, при, поряд** із закінченнями -ові́, -еві́(-еві́) мають і варіантні закінчення -у(-ю): на ба́тькові́ — на ба́тьку́, при спі́вробі́тниківі́ — на спі́вробі́тнику́, на чу́макові́ — на чу́маку́, на дитя́ткові́ — на дитя́тку́. Іменники чоловічого роду — назви істот (не осіб) мають поряд із закінченнями -ові́, -еві́(-еві́) й закінчення -і(-ї): на зві́рові́ — на зві́рі; на китові́ — на киті́, на осліві́ — на ослі́, на тигрові́ — на тигрі́; на буга́єві́ — на буга́ї, на коне́ві́ — на коні́, на лосе́ві́ — на лосі́; на вужеві́ — на вужі́; -ові́ та -у — переважно в іменників з основою на -к: на борсуківі́ й на борсуку́; на віслюкові́ й на віслюку́; на вóвкові́ і на вóвку; на воя́кові́ і на воя́ку.

Примітка 2. Із прийменником **по** іменники набувають варіантних закінчень -ові, -еві(-єві) та -у(-ю): по лівові й по ліву, по вівкові й по вівку; по бугаєві й по бугаю, по зайцеві й по зайцю; по вужеві й по вужу.

Примітка 3. Окремі іменники — назви осіб чоловічого роду, вжиті з прийменниками **на, у(в), по, при**, мають три варіанти закінчень: -ові / -у(-ю) / -і(-ї) — у твердій групі, а в м'якій і мішаній групах — -еві(-єві), -ю, -і(-ї): на, у(в), по, при капітанові, капітану, капітані; на, у(в), по, при прем'єр-міністрові, прем'єр-міністру, прем'єр-міністрі; на, у(в), по, при професорові, професору, професорі; на, у(в), по, при студентові, студенту, студенті; на, у(в), по, при учителіві, учителю, учителі; на, у(в), по, при носієві, носію, носії; на, у(в), по, при небожеві, небожу, небожі; на, у(в), по, при товаришеві, товаришу, товариші; на, у(в), по, при читачеві, читачу, читачі.

Питання для самоконтролю

1. Коли в М. в. вживається закінчення -і?
2. Коли в М. в. вживається закінчення -у?
3. Яких закінчень набувають іменники з прийменником **по**?

**Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти з використанням літератури з даної теми**

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Особливості вживання іменників у М. в.	Записати слова у М. в., звернувши увагу на закінчення

II. Практичні заняття, які виконуватимуться

Завдання 1. Поставте слова в місцевому відмінку однини та множини.

Квартал, кілометр, колесо, колія, коромисло, кропива, кулінарія, курятина, машинопис, металургія, навчання, обіцянка, ознака, олень, праска, корова, віник, підлога, стовбур, коріння, паляниця, пиріг, література, кінотеатр, площа.

Завдання 2. Розкрийте дужки, поставте слова у М. в., змінюючи їх згідно з правилами.

Я бігаю (стадіон, парк, будинок, спортивний зал). Вони ходять (мама, бабуся, театр, музей). Ми малюємо (стіна, папір, холодильник, альбом). Вона готує (кухня, столова, гості, кафе). Він танцює (зал, майданчик, дискотека, будинок).

Завдання 3. Прочитайте слова, визначте національність людей, що проживають у цих країнах. Складіть речення з утвореними словами.

Франція, Греція, Туреччина, Індія, Румунія, Іспанія, Норвегія, Аргентина, Австралія.

Завдання 4. Назвіть столиці перерахованих країн та їхні прапори.

Ірак, Швейцарія, США, Литва, Ірландія, Таджикистан, Єгипет, Перу, Монако, Ісландія, Італія.

Завдання 5. Підготуйте презентацію про особливості своєї країни.

Завдання 6. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. У місцевому відмінку однини іменники другої відміни мають закінчення -і:

А) іменники чоловічого роду твердої групи з основою на -г, -к, -х

Б) іменники чоловічого роду — переважно назви істот

В) іменники чоловічого роду (переважно безсуфіксні) — назви неістот

Г) іменники чоловічого роду односкладових основ із закінченням -у(-ю)

2. У місцевому відмінку однини іменники другої відміни мають закінчення -у:

- А) іменники чоловічого роду твердої групи з основою на -г, -к, -х
- Б) іменники жіночого роду твердої групи
- В) іменники чоловічого роду (переважно безсуфіксні) — назви неістот
- Г) іменники середнього роду твердої групи

3. У якому рядку іменник правильно змінено в М. в.:

- А) на коню
- Б) на співробітнику
- В) на вовці
- Г) на братаві

4. У якому рядку іменник НЕправильно змінено в М. в.:

- А) на звірові
- Б) на чумаку
- В) на калині
- Г) на китеві

5. У якому рядку іменник НЕправильно змінено в М. в.:

- А) у літаку
- Б) у мішку
- В) у відрові
- Г) у кімнаті

Тема № 14

Вживання кличного відмінка.

Україна (факти, цікаві місця, відомі українці)

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з інформацією про кличний відмінок, з правилами вживання іменників у кличному відмінку та навчити користуватися лексикою за темою заняття.

Основні поняття: кличний відмінок, прикметникове походження, звертання.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Закінчення **-у** в іменниках твердої групи.
2. Закінчення **-е** у безсуфіксних іменниках твердої групи.
3. Особливості вживання кличного відмінка у географічних назвах.

Зміст теми:

Іменники **першої відміни** у кличному відмінку однини мають закінчення **-о**, **-е(-є)**, **-ю**. У твердій групі вживається закінчення **-о**: *дружино, перемого, сестро*.

М'яка група має закінчення **-е**: *воле, земле, Катре, Ілле, Насте*, а після голосного та апострофа — закінчення **-є**: *Надіє, мріє, Маріє, редакціє, сім'є*. Мішана група має закінчення **-є**: *теще, душе, площе*. Деякі іменники цієї відміни з основою на м'який приголосний зі значенням пестливості мають закінчення **-ю**: *бабусю, доню, матусю* (хоча слово «мати» належить до III відміни, але «матуся» — до I відміни), *Олю, Олюню, Настусю* (але *Насте*).

Іменники **другої відміни** утворюють кличний відмінок за допомогою закінчень **-у**, **-ю**, **-є**. Тверда група має закінчення **-є** для більшості безсуфіксних іменників: *друже, Петре, Максиме, Києве, Львовє, козаче, вовче* (для цього типу відмінювання також характерне чергування г, к, х//ж, ч, ш); **-у**: (1) якщо іменник містить суфікс **-к-**, зокрема **-ик**, **-ок**, **-ко**: *батьку, синку, критику, супутнику* (крім *парубок*

— *парубче*), (2) якщо це власні імена іноземного походження з основою на **г, ґ, к, х**: *Людвігу, Фрідріху, Рюрику*; а також іменники: *діду, тату, сину*. Іменник **Олег** має дві форми: *Олегу, Олеже*. Перший варіант є пізнішим, утвореним за аналогією до *сину, батьку, діду*, другий — давнішого походження і пов'язаний з чергуванням приголосних унаслідок першої палаталізації.

М'яка група має закінчення: **-ю** для більшості іменників: *Андрію, Василю, Віталію, Грицю, Юрію, краю, розмаю, ясеню, знавцю, царю, кобзарю*; **-е** для деяких іменників, що закінчуються на **-ець** (з характерним чергуванням): *женче* (від *жнець*), *кравче* (від *кравець*), *шевче* (від *шевець*), *хлопче, молодче* (але *бійцю, борцю, знавцю, добровольцю*), а також як прізвища — *Жнецю, Кравцю, Швецю*). Ця особливість пов'язана з наслідками третьої палаталізації, походженням цього м'якого суфікса від ранішого твердого; іменник **Ігор**, хоч і належить до м'якої групи II відміни, але нормативно за правилами правопису має форму *Ігоре*, хоча в мовознавчій літературі зустрічається також *Ігорю*. Для іменників середнього роду на **-е** кличний відмінок тотожний називному.

Мішана група має закінчення **-е** (для власних назв з основою на шиплячий та загальних з основою на **-ж, -р**): *пісняре, газетяре, стороже, тесляре, Дороше, Доббуше*; **-у** (для деяких іменників мішаної групи з основою на шиплячий, крім **-ж, -р**): *слухачу, керманичу, викадачу, читачу, товаришу*.

Іменники **третьої відміни** утворюють кличний відмінок за допомогою закінчення **-е**: *вісте, любове, но́че, радосте, смёрте*; **-и**: *мати*. Кличний відмінок однини збігається з називним і знахідним відмінками. Іменники **четвертої відміни** мають закінчення **-я** (після шиплячого **-а**): *галченя́, гуся́, дитя́, ім'я́, козеня́, плем'я́; колиця́, курча́, лоша́*.

Звертання з двох слів: якщо звертання складається з імені та по батькові, обидва слова вживаються у кличному відмінку: *Олександрє Петровичу, Оксано Петрівно*; з іменника та імені — обидва слова мають форму кличного відмінка: *друже Іване*; з іменника та прізвища — прізвище завжди має форму називного відмінка: *панє Ковальчук*. Прикметники та займенники у складі звертання мають форму називного відмінка: *шановний панє, моя зіронько*.

Питання для самоконтролю

1. Яке закінчення у кличному відмінку мають іменники першої відміни?
2. Яке закінчення у кличному відмінку мають іменники другої відміни?
3. Яке закінчення у кличному відмінку мають іменники третьої відміни?
4. Яке закінчення у кличному відмінку мають іменники четвертої відміни?

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу. Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти з використанням літератури з даної тем

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Особливості вживання іменників у Кл. в.	Записати слова у Кл. в., звернувши увагу на закінчення

II. Практичні заняття, які виконуватимуться

Завдання 1. Поставте подані іменники у кличному відмінку однини та поясніть їхній правопис.

Спокій, байдужість, битва, слово, герой, поет, берег, село, коліща, вага, бік, річ, дружина, прізвище, надія, відро, озеро, рукав, сукня, дерево, квітка, дорога.

Завдання 2. Напишіть правильно речення зі звертаннями.

1. (Мама), де моя кава? 2. (Володимир), куди ти йдеш? 3. (Наталья), де твій тато? 4. (Тарас), де наш викладач? 5. (Подруга), де твій телефон? 6. (Павло), де Галя? 7. (Брат), допоможи мені купити подарунок. 8. (Друг), дай мені його зошит. 9. (Андрій), напиши це речення. 10. (Анастасія), читай, будь ласка, цей текст.

Завдання 3. Складіть діалог на тему «У музеї української культури».

Завдання 4. Напишіть твір на тему «Мої улюблені місця в Україні».

Завдання 5. Підготуйте презентацію на тему «Українські письменники».

Завдання 6. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Правильно утворено форму кличного відмінка іменників у всіх рядках, ОКРІМ:

- А) діду, Іване, Валю
- Б) Генріху, Нінеле, стороже
- В) Ігорю, Ольго, Анастасію
- Г) продавцю, Любове, колего

2. Помилку в утворенні імені по батькові допущено в рядку:

- А) Андріївна, Ігорівна, Іллінічна
- Б) Олегович, Миколівна, Борисович
- В) Сергіївна, Савович, Юхимівна
- Г) Валентинович, Валентинівна, Іванович

3. НЕПРАВИЛЬНО утворено форму кличного відмінка у рядку:

- А) пане президенте, добродійко Кухарчук, дорогий дідусю
- Б) колега Петренко, Анастасіє Іванівно, пані Ірино
- В) люба Катрусю, пане генерал, Василю Романовичу
- Г) добродію Дмитре, шановний Володимире Григоровичу, панно

Олено

4. Помилку у відмінюванні іменників допущено в рядку:

- А) пам'ятник Тарасові Шевченку
- Б) виступ Андрія Кузьменко
- В) телепередача Ольги Фреймут
- Г) помешкання Марічки Падалко

5. *Правильно утворено форму прізвища в рядку:*

- А) спитати Коваленко Івана Васильовича
- Б) поїхати на екскурсію з Кущій Степаном Володимировичем
- В) дякувати Ігнатенко-Коцюбі Євгену Кузьмичу
- Г) презентувати книгу Лелеці Марії Григорівні

Тема № 15

Прислівник.

Пори року. Погода

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з інформацією про прислівник як частину мови, з правилами вживання прислівників та навчити користуватися лексикою за темою заняття.

Основні поняття: прислівник, прийменник, ознака якості.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Прислівник як самостійна частина мови.
2. Правила написання прислівників разом.
3. Правила написання прислівників окремо.
4. Правила написання прислівників через дефіс.

Зміст теми:

Прислівник — це незмінна частина мови, що виражає ознаку дії, стану або ознаку іншої ознаки (*надто повільний, повернути праворуч*). На відміну від інших самостійних частин мови прислівник не змінюється ані за числами, ані за відмінками, не має він також і ознак роду. Прислівник не має свого, властивого тільки йому лексичного значення. Воно зумовлене лексичними значеннями тих частин мови, від яких він утворюється (*день — вдень, мій — по-моєму, осінь — восени*). Прислівники мають властиві тільки їм словотворчі суфікси **-о, -е** (*тепло, добре, важче*), **-и, -ому, -єму** (*по-братськи, по-моєму*).

Головною функцією прислівника в реченні є функція другорядного члена речення — обставини (*Так жадібно раптом захотілося йому жити, що він навіть від однієї цієї думки задихнувся*). Інколи прислівник виступає у ролі присудка (*Сонце низенько, то й вечір близенько*).

Прислівник, який пов'язується з дієсловом, виступає як обставина способу дії, місця, часу, міри, мети чи ступеня (*Небо помітно (наскільки?) повітлішало; Навкруги (де?) бриніла весна*). Прислівник, що пов'язується з прикметником або іншим прислівником, служить для вираження ознаки якості — міри або ступеня її вияву і виступає в реченні обставиною міри (*Ось зовсім (наскільки?) з-за гори з'явився*

корабель). Прислівники поділяються на означальні й обставинні, первинні та вторинні.

Питання для самоконтролю

1. Прислівник — це
2. Прислівники мають властиві тільки їм словотворчі суфікси
3. Головною функцією прислівника в реченні є
4. Прислівник, який пов'язується з дієсловом, виступає як
5. Прислівники поділяються на

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу. Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Написання прислівників разом. 2. Написання прислівників через дефіс. 3. Написання прислівників окремо	Записати прислівники, пояснюючи орфограми

II. Практичні заняття, які виконуватимуться

Завдання 1. Прочитайте текст. Випишіть прислівники, прокоментуйте їхній правопис.

Над річкою і лісом засинювалось небо: здалеку-предалеку, погуркуючи та поблискуючи, накочувала гроза. Потемніла вода в річці, зашуміли дерева, заметалися птахи. І враз усе стихло. Стогін лісу подався далі й далі від грози. У високості сухо шелеснуло. Синьо спалахнула ріка. І ліс осяявся синьо. То хмара, чорна і низька, пустила із себе стрілу-блискавицю. У надрах хмари зарокотало, спершу неголосно й нестрашно, а далі голосніше й потужніше. І раптом ліс охнув від жаху — так по ньому вдарило згори (Гр. Тютюнник).

Завдання 2. Доповніть речення прислівниками.

1. Я пишу українською мовою.
2. Я одягаюся.
3. Я читаю.
4. Я не прокидаюся.
5. В Україні я живу.
6. Я п'ю каву.
7. Я вчуся.

8. Я розмовляю.
9. Вони живуть.
10. Вона їсть.

Завдання 3. Напишіть діалог на тему «Осінні прогулянки з подругою».

Завдання 4. Прочитайте слова. Поясніть їхнє значення. Складіть речення з ними.

Ковзанка, снігопад, спека, холод, туман, хмаринка.

Завдання 5. Підготуйте презентацію на тему «Чотири сезони».

Завдання 6. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Укажіть рядок, у якому всі слова — прислівники:

- А) з ранку до вечора, ліворуч, далеко, на диво
- Б) зробивши, вчора, день за днем, гірко
- В) вибрано, сумно, рішуче, вільно
- Г) голосно, куплено, рано, швидко

2. Укажіть рядок, у якому вказано, на які питання відповідають прислівники:

- А) скільки? чому? навіщо? яка?
- Б) де? куди? звідки? коли? у якій мірі?
- В) який? чого? що? звідки? де?
- Г) з якої причини? через що? куди? якого?

3. Позначте рядок із прислівниками причини:

- А) на зло, взимку, ненароком, знічев'я

- Б) на щастя, здавна, тепер, зосліпу
- В) згарячу, зопалу, мимоволі, спросоння
- Г) удень, спересердя, наперекір, напоказ

4. Укажіть прислівники вищого ступеня порівняння:

- А) глибше, значно більше, вище, нижче
- Б) найуважніше, якнаймудріше, найщиріше, щиро
- В) найбільш вдало, дешевше, ближче, яскраво
- Г) більш активно, менш наполегливо, широко, дужче

5. Укажіть рядок з прислівниками, від яких можна утворити ступені порівняння:

- А) прекрасно, боляче, біло, зранку
- Б) щоденно, міцно, вчора, виразно
- В) по-німецьки, весело, помітно, зручно
- Г) холодно, спокійно, сумлінно, врочисто

Тема № 16

Числівник.

Час. Календар

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з інформацією про числівник як частину мови, з правилами вживання числівників та навчити користуватися лексикою за темою заняття.

Основні поняття: числівник, структурно-граматичні властивості, кількісні та порядкові числівники.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Числівник як повнозначна частина мови.
2. Кількісні та порядкові числівники.
3. Прості, складні та складені числівники.

Зміст теми:

Числівник — це частина мови, що означає кількість предметів або їхній порядок при лічбі й відповідає на питання *скільки? котрий?* (*сьомий, тисяча п'ятсот, півтори*). У реченні числівники можуть бути різними членами речення (*Одна ластівка погоди не робить (означення); І один у полі не воїн (підмет)*). Якщо кількісний числівник поєднується з іменником, то разом із ним входить до складу підмета, присудка, означення, додатка, обставини (*Два ведмеді зустрілися у одному лісі; Три пари йшли берегом ріки; А глибина тут сягає дванадцяти тисячі метрів*).

Числівники за значенням і граматичними ознаками поділяються на кількісні та порядкові.

Кількісні числівники означають кількість предметів і відповідають на питання *скільки?* Виділяються *власне кількісні, дробові, збірні, неозначено-кількісні* числівники.

Власне кількісні числівники називають ціле число або визначену кількість предметів, що не поділені на частини. Власне кількісні числівники поєднуються у словосполученнях з іменниками, які називають предмети, що піддаються лічбі (*п'ять моряків, шістнадцять кроликів*).

Дробові числівники називають дробове число або певну кількість як частину від цілого. Дробовим числівником називається також

числівник, який називає дробову величину в сполученні з цілим числом (*три цілих і дві десятих, двадцять дві цілих і одна третя*). До дробових числівників також належать числівники *півтора* і *півтора-ста*.

Збірні числівники визначають кількість предметів як сукупність. Кількість збірних числівників обмежена — це слова від *двоє* до *десятеро*, від *одинадцятєро* до *двадцятєро*, а також *тридцятєро*, *обоє*, *обидва*, *двійко*, *трійко*, *четвірко*, *п'ятірко*. Збірні числівники не можуть бути складеними.

Неозначено-кількісні числівники називають точно не визначену кількість предметів. Неозначено-кількісні числівники можуть поєднуватись у словосполучення, що піддаються лічбі, а слова багато, небагато, мало, чимало, немало також із речовинними й абстрактними іменниками (*багато років, чимало води*).

Порядкові числівники означають порядок предметів при лічбі й відповідають на питання *котрий?* (*котра? котре? котрі?: шостий, шоста, шосте, шості*).

За будовою числівники поділяються на *прості*, *складні* та *складені*.

Прості числівники мають один корінь.

Складні числівники мають два корені.

Складені числівники містять у собі два і більше простих чи складних числівників.

Питання для самоконтролю

1. Числівник — це
2. За значенням числівники поділяються на
3. За будовою числівники поділяються на

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Особливості вживання числівників	Записати числівники, пояснюючи орфограми

II. Практичні заняття, які виконуватимуться

Завдання 1. Запишіть цифри словами.

15, 76, 53, 129, 275, 607, 1782, 7034.

Завдання 2. Запишіть цифри словами й розкрийте дужки.

6 (сестра), 2 (м'яч), 4 (стіл), 1 (дівчина), 3 (перо), 12 (хлопець), 23 (учень), 13 (брат), 35 (груша), 5 (вікно), 14 (товариш), 5 (книга), 7 (море), 4 (стілець).

Завдання 3. Складіть діалог на тему «Мій улюблений час для відпочинку».

Завдання 4. Прочитайте слова. Поясніть їхнє значення. Складіть речення з ними.

Семеро, багато, чимало, двадцятро, три цілих і дві десятих.

Завдання 5. Підготуйте презентацію на тему «Українські місяці — які вони?».

Завдання 6. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Усі слова є числівниками в рядку:

- А) один, єдиний, одиниця, одинадцять
- Б) чотири, десятеро, п'ять, кільканадцять
- В) два, двоє, двійко, двійка
- Г) п'ять, п'ятеро, п'ятірка, п'ятий

2. Числівник ужито в реченні:

- А) Козацька сотня розтанула в пітьмі.

- Б) У спартакіаді взяли участь сто учнів.
- В) Четвірка друзів вирушила в мандри.
- Г) На голих гілках висіло з десяток яблук.

3. *Усі числівники кількісні у рядку:*

- А) п'ятсот, п'ятий, двадцять сім
- Б) дев'ять тисяч, сімдесятий, чотириста
- В) сто другий, вісімдесят, тринадцять
- Г) двадцять, вісімсот три, одна третя

4. *Усі числівники — власне кількісні (цілі) числа в рядку:*

- А) триста, п'ятсот шість, п'ять шостих
- Б) тисячний, двоє, одна тисяча
- В) чотирнадцять, вісім, двісті сімдесят три
- Г) чотири, десять сотих, чотирнадцятеро

5. *Усі числівники дробові у рядку:*

- А) дві цілі й п'ять шостих, чотири восьмих, семеро
- Б) дві сьомі, шестеро, обидва
- В) чотири треті, шість восьмих, третій
- Г) п'ять цілих і сім десятих, три четвертих, сім сотих

Тема № 17

Дієслово. Інфінітив. Дієвідміни.

Теперішній і минулий час дієслів.

Свята в Україні

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з інформацією про дієслово як частину мови, дати можливість опанувати навички вживання дієслів, навчити користуватися лексикою за темою заняття.

Основні поняття: дієслово, інфінітив, дієвідміна, доконаний і недоконаний вид, минулий час, теперішній час дієслів.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Дієслово як самостійна частина мови.
2. Доконаний і недоконаний вид дієслова.
3. Перша та друга дієвідміни дієслів.

Зміст теми:

Дієслово — самостійна частина мови, що означає дію, стан істоти або предмета як процес і виражає це значення за допомогою граматичних категорій виду, стану, способу, часу й особи, а також в окремих формах — роду й числа. Відповідає на питання *що робити? що зробити?* Система дієслова має такі форми:

- а) **неозначена форма (інфінітив):** *прочитати, написати, йти;*
 - б) **форми в дійсному, умовному та наказовому способах:** *зробив, прочитав, зробив би, прочитав би, зроби, прочитай;*
 - в) **дієприкметник:** *створений, омитий, прогнозуючий, працюючий;*
 - г) **дієприслівник:** *читаючи, прочитавши, йдучи, відпочиваючи;*
 - д) **безособові форми на -но, -то:** *прочитано, виконано, відкрито.*
- Усі дієслівні форми мають **доконаний** (*писати, складати, робити*) або **недоконаний вид** (*написати, скласти, зробити*), є **перехідними** (*здійснити мрію, написати вправу*) чи **неперехідними** (*розмовляти, дякувати*). Основна синтаксична функція дієслова — присудок.

Час дієслова

Займенник	<i>Теперішній час</i>	<i>Минулий час</i>	<i>Майбутній час</i>
Я	читаю	читав, читала	буду читати
Ти	читаєш	читав	будеш читати
Він	читає	читав	буде читати
Вона	читає	читала	буде читати
Воно	читає	читало	буде читати
Ми	читаємо	читали	будемо читати
Ви	читаєте	читали	будете читати
Вони	читають	читали	будуть читати

Теперішній час означає дію, яка відбувається постійно або в момент мовлення.

Наприклад: *Я снідаю зараз. Я ходжу до університету щодня.*

Минулий час означає дію, яка відбулася до моменту мовлення.

При творенні має такі суфікси: чоловічий рід -в- (читав), жіночий рід -л(а) (читала), середній рід -л(о) (читало), множина -л(и) (читали).

Майбутній час означає дію, яка відбуватиметься після мовлення про неї: *напишу, писатиму, буду писати.*

За характером закінчень дієслова у цих часах діляться на **дві дієвідміни** і залежно від дієвідміни мають різні закінчення. Найчастіше правопис закінчень перевіряють за 3-ю особою множини: *пишемо*, бо *пишуть* (I дієвідміна); *сидимо*, бо *сидять* (II дієвідміна), але можна це так само робити за 3-ю особою однини.

До **першої дієвідміни** належать дієслова, які в усіх особах, крім 1-ї особи однини і 3-ї особи множини, у закінченнях мають **-е- (-є-)**, а в 3-й особі множини закінчення **-уть (-ють)**: *пишеш, пише, пишемо, пишете, пишуть; співаєш, співає, співаємо, співаєте, співають*. До **другої дієвідміни** належать дієслова, які в усіх особах, крім 1-ї особи однини і 3-ї особи множини, в закінченнях мають **-и- (-ї-)**, а в 3-й особі множини закінчення **-ать (-ять)**: *мовчиш, мовчить, мовчимо, мовчите, мовчать; стоїш, стоїть, стоїмо, стоїте, стоять*.

Питання для самоконтролю

1. Що таке дієслово? На які питання відповідає?
2. Які форми має дієслово?
3. Яке закінчення має інфінітив?
4. Що таке доконаний і недоконаний вид? Наведіть приклади.

5. Назвіть час дієслів і наведіть приклади.
6. Як розрізняють I і II дієвідміни?

**Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми**

Основні завдання	Вказівки
<p>Вивчити:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Форми дієслова. 2. Дієвідміни дієслів 	<p>Розрізняти дієслова, їхню форму, час, вид. Розрізняти за закінченнями 3-ї особи множини I і II дієвідміни, правильно вживати особові форми</p>

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Випишіть дієслова, визначте їхній вид і час.

1. Сьогодні я спізнився на заняття.
2. Наші предки вірили у різні магічні сили.
3. Сергій буде займатися науковою діяльністю.
4. Я проводжу дослідження психологічного стану студентів перед іспитами.
5. Марина готує салат і тушковану картоплю на вечерю.

Завдання 2. Випишіть з тексту дієслова, усно поставте до них питання, визначте час дієслів.

Нарешті ми з друзями піднялися на гору. Підйом був важким, нам доводилося зупинятись, відпочивати і знову йти далі. І ось ми на вершечку! Унизу простягалися схили, вкриті кущами ялівцю, а нижче починався густий ліс. Ми дивилися на всі боки — і скрізь були гори, вкриті переважно лісом з поодинокими галявинами. Хмари поважно пливли, торкаючись верхівок гір, або взагалі ховали їх за собою. Ми насолоджувалися величною красою природи.

Завдання 3. Запишіть подані дієслова у три стовпчики за способами дієслів.

Читаю, допомагайте, розробляли, радив би, хай виконують, люблять, милувався, спитаєш, відповів би, пробачте, здивувався, нехай зачекають, зрозумів би, радієш.

Завдання 4. Випишіть дієслова в неозначеній формі, виділіть суфікс (-ти).

1. Життя прожити — не поле перейти.
2. Гарно того вчити, хто хоче все знати.
3. Якщо хочеш здоров'я мати, мусиш рано вставати, а звечора лягати.
4. Батька з матір'ю шанувати — горя не знати.
5. Наш народ даремно не любить говорити, а якщо сказав, то зав'язав.

Завдання 5. Від поданих дієслів утворіть неозначену форму, виділіть суфікси.

Пишається, знають, читатиме, прибіг, занесла, напишу, розумію, думають, працюєш, варила.

Завдання 6. Прочитайте текст. Поставте 10 питань до нього. Скористайтеся словником для розуміння значення незнайомих слів.

В Україні традиційно Великдень є великим святом. Особливо велике значення православні християни надають останньому тижню Великого посту, що передує Великодню. Саме у цей період починають пекти паски та фарбувати яйця. Також віряни дотримуються найсуворішого посту. Найважливішими днями вважаються Чистий четвер і Страсна п'ятниця.

Увечері в суботу проводиться Великодня служба. Після настання півночі у церквах починається урочисте богослужіння. До сходу сонця потрібно освятити паски, крашанки чи писанки та інші продукти, які несуть віряни в великодніх кошиках.

Після закінчення богослужіння вся родина збирається разом за святковим столом, члени сім'ї їдять освячені продукти. Починають трапезу з яєць. Потім відвідують родичів і друзів, щоб обмінятися великодніми привітаннями, що називаються «христосанням».

Українці мають давні тисячолітні традиції розпису яєць, кожна українська писанка — це витвір мистецтва. Традиція розпису писанок до Великодня в різних регіонах України має свої особливості. Для різних територій характерний різний вид візерунку, кольорової гами і технології розпису. Наприклад, полтавські писанки фарбують у білі, жовті та зелені кольори. На Чернігівщині використовують білі, чер-

вони та чорні фарби, а на Прикарпатті писанки оздоблюють жовтими, оранжевими, червоними та чорними кольорами.

На Гуцульщині набула поширення техніка розпису яєць із використанням писачка та воску. На півдні Поділля та на Буковині використовують техніку «скрапленого» нанесення фарби на яйце, оздоблюючи краплями воску. На Прикарпатті та Волині поширені техніки «шкрябання» та «фарбування». Крашанки з'явилися в Україні пізніше, ніж писанки. Їх варять і фарбують в один тон у природних барвниках. Крашанки можна їсти, писанки ж українці не варили і не вживали в їжу, бо вони мали сакральне значення. (<http://pik.cn.ua/print/3571/>)

Завдання 7. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. *Укажіть рядок, у якому правильно вказано, як змінюються дієслова у формі минулого часу:*

- А) за числами й особами
- Б) за числами, особами і родами
- В) за родами
- Г) за особами
- Д) за числами і в однині за родами

2. *Дієслова у формі теперішнього та майбутнього часу змінюються за...*

- А) особами і родами
- Б) родами і числами
- В) числами і відмінками
- Г) особами і числами
- Д) родами, числами і відмінками

3. У якому рядку всі дієслова вжито у формі теперішнього часу?

- А) думаю, аналізують, мріє, спиш, турбується
- Б) дивишся, бігли, спізнився, радиш, зрізав би
- В) глянь, відійти, посміхається, формуватимуть, світи
- Г) прибіг, перевірила, допомагатимуть, плете, відплив
- Д) читаю, відчувають, дихала, подорожували, відцвітає

4. Укажіть речення, у якому вжито дієслово у 2-й особі однини теперішнього часу:

- А) Мухаммед підготував презентацію про свою країну та свята.
- Б) Фатма дуже гарно співає.
- В) Якщо не знаєш значення слова, то звернися до словника.
- Г) Я буду вивчати французьку мову.

5. У якому рядку всі дієслова мають граматичне значення 3-ї особи множини?

- А) ходитимуть, будуть відпочивати, нехай стоять, відчиніть, стань
- Б) чекають, співають, підіймають, зустрічають, здається
- В) дихають, аналізують, відпочивають, звертаються, заходять
- Г) купують, лікують, позичають, говоріть, нехай говорять
- Д) підійшов би, відчув, нехай виконують, мовчать, нехай рятує

Тема № 18

Дієслово. Майбутній час. Дієслово «бути».

Моя майбутня професія

Мета: ознайомлення з утворенням форм майбутнього часу дієслів, формування та вдосконалення вмій і навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності, збагачення словникового запасу, розвиток усного та писемного професійного мовлення.

Основні поняття: дієслово, майбутній час, складна форма, складена форма дієслова, майбутня професія.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Дієслово як частина мови.
2. Категорії дієслова.
3. Часи дієслів.
4. Утворення майбутнього часу дієслів.

Зміст теми:

Майбутній час означає дію, яка відбуватиметься після мовлення про неї: *напишу, писатиму, буду писати*.

В українській мові розрізняють форми майбутнього часу доконаного і недоконаного виду. Дієслова доконаного виду мають просту форму майбутнього часу: що зроблю? — *напишу, скажу*.

Дієслова недоконаного виду мають дві форми майбутнього часу: складну і складену — *говоритиму, буду говорити*.

Складна форма майбутнього часу дієслова утворюється додаванням до неозначеної форми дієслова (інфінітиву) суфікса **-М-** й особового закінчення.

Наприклад: *Мухаммед ПИСАТИМЕ листа батькам після вечері.*

Я ВИСТУПАТИМУ з науковою доповіддю на студентській конференції.

Особові закінчення дієслів недоконаного виду складної форми майбутнього часу (*що робитиму?*)

Число	Особа		Закінчення	Приклад
Однина	1	я	-МУ	читатиМУ стоятиМУ
	2	ти	-МЕШ	читатиМЕШ стоятиМЕШ
	3	він/вона/воно	-МЕ	читатиМЕ стоятиМЕ
Множина	1	ми	-МЕМО	читатиМЕМО стоятиМЕМО
	2	ви	-МЕТЕ	читатиМЕТЕ стоятиМЕТЕ
	3	вони	-МУТЬ	читатиМУТЬ стоятиМУТЬ

Дієслово БУТИ в теперішньому часі в усіх особах має однакову форму Є.

Наприклад: *У нас є небагато часу для підготовки до іспиту.*

Особа	Теперішній час	Минулий час	Майбутній час
Я	є	був, була	буду
Ти	є	був	будеш
Він	є	був	буде
Вона	є	була	буде
Воно	є	було	буде
Ми	є	були	будемо
Ви	є	були	будете
Вони	є	були	будуть

Складена форма майбутнього часу дієслова утворюється додаванням до неозначеної форми дієслова допоміжного дієслова бути:

бути + інфінітив.

Наприклад:

— *Саїде, що ти БУДЕШ РОБИТИ завтра ввечері?*

— *Я БУДУ ГОТУВАТИ доповідь на студентську наукову конференцію.*

- Ти **БУДЕШ** ВИСТУПАТИ на конференції?
 — Так, Джавед і Лейла теж **БУДУТЬ** ВИСТУПАТИ.

<i>бути + інфінітив</i>		
Я	будУ	писати, читати, слухати, працювати, лікувати, вивчати
Ти	будЕШ	
Він/вона/воно	будЕ	
Ми	будЕМО	
Ви	будЕТЕ	
Вони	будУТЬ	

Питання для самоконтролю

1. Які часи дієслів ви знаєте?
2. Як утворюється майбутній час дієслів?
3. Які є форми майбутнього часу дієслів?
4. У якій формі майбутнього часу використовується інфінітив?

**Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
 Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми**

Основні завдання	Вказівки
<p>Вивчити:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Правила утворення простої форми майбутнього часу дієслів. 2. Правила утворення складної форми майбутнього часу дієслів. 3. Утворення складеної форми 	<p>Розрізнити вид дієслова (доконаний та недоконаний). Якщо доконаний вид, то можна утворити лише просту форму.</p> <p>Якщо недоконаний — то просту і складену форми.</p> <p>Утворювати просту, складну і складену форми майбутнього часу за зразком</p>

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Прочитайте. Трансформуйте речення за зразком.

Зразок: Увечері ми БУДЕМО ГОТУВАТИСЯ до контрольної роботи.

Увечері ми ГОТУВАТИМЕМОСЯ до контрольної роботи.

1. Завтра я буду готувати борщ.

2. Ірина буде вчити правила.
3. Він буде співати на сцені.
4. Сьогодні вони будуть проводити дослід з хімії.
5. Ти будеш брати участь у студентській конференції?

Завдання 2. Замініть дієслова теперішнього часу на дієслова майбутнього часу, вживаючи прислівники.

Зразок: Омар ЧИТАЄ книгу. —

Увечері Омар БУДЕ ЧИТАТИ книгу.

1. Мухаммед розмовляє з сестрою по телефону. —
2. Студенти слухають лекцію. —
3. Вони вивчають українську мову. —
4. Ви працюєте в лабораторії? —
5. Студенти навчаються в Україні. —
6. Фатма навчається в університеті. —
7. Ми досліджуємо природні явища. —
8. Я прибираю у своїй кімнаті. —
9. Мій брат вивчає астрономію. —
10. Моя мама працює у логістичній компанії. —

Прислівники для вставок: завтра, наступного тижня, наступного року, наступного місяця, потім, увечері.

Завдання 3. Запишіть подані слова у майбутньому часі у складній та складеній формах за зразком (у змісті теми), складіть із дієсловами (на вибір) п'ять речень.

Писати, говорити, вчити, досліджувати, готувати, робити, шукати, думати, розуміти, працювати.

Завдання 4. Дайте відповіді на питання:

1. Чому ви вирішили стати у майбутньому лікарем?
2. Хто вплинув на ваше рішення стати лікарем?
3. Які дисципліни ви вважаєте найважливішими? Чому?
4. Як ви думаєте, чому майбутньому лікарю важливо вивчати багато різних дисциплін?

Завдання 5. Складіть розповідь про свою майбутню професію. Чим ви плануєте займатись у майбутньому?

Завдання 6. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Знайдіть речення у майбутньому часі:

- А) Лікар писав рецепт.
- Б) Лікар буде писати рецепт.
- В) Лікар не написав рецепт.
- Г) Лікар пише рецепт.

2. Знайдіть дієслова майбутнього часу:

- А) читаю, говорив
- Б) буду читати, читатиму
- В) написав, зроблю
- Г) ходжу, писала
- Д) дивлюся, ходив

3. Знайдіть речення у майбутньому часі:

- А) Ми не писали диктант.
- Б) Ми пишемо диктант.
- В) Ми писали диктант.
- Г) Ми напишемо диктант.
- Д) Ми не пишемо диктант.

4. Знайдіть правильно написане речення:

- А) Ви будете досліджувати реакцію на подразник.
- Б) Ви будеш досліджувати реакцію на подразник.
- В) Ви буду досліджувати реакцію на подразник.
- Г) Ви будете досліджувати реакцію на подразник.
- Д) Ви буде досліджувати реакцію на подразник.

5. *Оберіть дієслова майбутнього часу доконаного виду:*

А) розказуватимеш

Б) прийдуть

В) казатиму

Г) мріють

Д) читатиму

Тема № 19

Дієслово. Наказовий спосіб. Здоров'я людини

Мета: забезпечення здобувачів освіти мовленнєвими знаннями, вміннями та навичками у різних видах мовленнєвої діяльності, формування та вдосконалення вмінь і навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності, збагачення словникового запасу, доцільне і правильне вживання дієслів наказового способу у висловлюваннях, розвиток усного та писемного професійного мовлення.

Основні поняття: дієслово, наказовий спосіб, здоров'я, здоровий спосіб життя.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Дієслово як частина мови.
2. Категорії дієслова.
3. Способи дієслів.
4. Утворення наказового способу дієслів.

Зміст теми:

Дієслово — це самостійна частина мови, яка означає дію або стан предмета і відповідає на питання *що робити? що зробити?* Початковою формою дієслова є неозначена форма (інфінітив), яка закінчується на *-ти*: *говорити, писати, малювати*.

Наказовий спосіб дієслова виражає спонукання до дії, прохання, наказ, благання тощо. Наказовий спосіб твориться від основи теперішнього часу. Для цього від 3-ї особи однини (він, вона, воно *що робить?*) відкидаємо закінчення: *пиш(е), сид(ить), стан(е), співай(е), повір(ить)* — і до одержаної основи додаємо закінчення наказового способу. Наказовий спосіб має лише форми другої особи однини й першої та другої особи множини з такими закінченнями:

2-га особа	однини	ти	-и пишИ	∅ (нульове закінчення) читай
1-ша особа	множини	ми	-імо (-ім) пишІМО	-мо читайМО
2-га особа	множини	ви	-іть пишІТЬ	-те читайТЕ

Питання для самоконтролю

1. Які часи дієслів ви знаєте?
2. Як утворюється наказовий спосіб дієслів?
3. Які можуть бути форми наказового способу?
4. Наведіть приклади дієслів наказового способу.

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу. Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Правила утворення особових форм наказового способу	Наказовий спосіб твориться від основи теперішнього часу. 1. Від 3-ї особи однини (він, вона, воно <i>що робить?</i>) відкидаємо закінчення: <i>пиш(е), сид(ить), стан(е), співай(е)</i> . 2. До одержаної основи додаємо закінчення наказового способу. Наказовий спосіб має лише форми <u>другої особи однини (ТИ) й першої та другої особи множини (МИ, ВИ)</u>

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Від дієслів утворіть просту форму наказового способу.

Зразок: а) слухати — слухай, слухайте, слухаймо; б) нести — неси, несіть, несімо.

а) грати, розповідати, відповідати, вивчати, готувати, обідати, вечеряти, перевіряти, надсилати, викладати, вішати, гуляти, співати, пам'ятати, вибирати, відчиняти, зачиняти, поспішати;

б) робити, спати, лежати, сидіти, говорити, їти, вчити, вчитися, дивитися.

Завдання 2. Складіть два діалоги на довільну тематику з використанням дієслів у наказовому способі.

Завдання 3. Запишіть слова і вирази, напишіть їхнє значення, запам'ятайте їх. Складіть невеличкий текст (до 10 речень), використовуючи подані слова та вирази.

Здоров'я	Слабкість
Хворий	Безсоння
Симптоми хвороб	Втрата пам'яті
Головний біль	Серйозні ускладнення
Біль у серці	Рентген
Зубний біль	Лікування
Біль у спині	Таблетки
Біль у вусі	Ліки
Біль у животі	Аптека
Біль у горлі	Залишатися в ліжку
Кашель	Виконувати рекомендації лікаря
Висока температура	Вилікувати хворобу
Сильний нежить	Проводити обстеження
Кров'яний тиск	Санаторій
Пульс	

Завдання 4. Складіть рекомендації для підтримання здоров'я, використовуйте дієслова у формі наказового способу.

Завдання 5. Опишіть фото. Сформулюйте правила здорового способу життя.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Оберіть дієслово у формі наказового способу:

- А) будеш писати
- Б) писатимеш
- В) пишуть
- Г) пишійть
- Д) пише

2. *Оберіть рядок лише з дієсловами у формі наказового способу:*

- А) дякую, допоможи, спілкується, відчуває
- Б) подумай, зберігайте, зрозуміють, принесуть
- В) аналізуйте, відчинятимуть, дихай, будуймо
- Г) підготуйте, ходімо, запиши, відпочивай
- Д) зустрічайте, зустрінемося, допоможуть, напише

3. *Оберіть речення з дієсловом наказового способу:*

- А) Ми ходимо до парку щодня.
- Б) Це дослідження потрібно правильно оформити.
- В) Випиши дієслова у формі майбутнього часу.
- Г) Вчора ми відвідали виставку квітів.
- Д) Завтра Ірина відвідає своїх батьків.

4. *Вставте дієслово в наказовому способі, яке пропущено у реченні: Для підтримання водного балансу в організмі ... достатню кількість чистої води.*

- А) пити
- Б) пий
- В) питимеш
- Г) пив
- Д) п'ємо

5. *Вставте дієслово в наказовому способі, яке пропущено у реченні: Будь ласка, ... двері в аудиторію.*

- А) зачиниш
- Б) зачинять
- В) зачиніть
- Г) зачиняти
- Д) зачинить

Тема № 20

Дієслова руху (іти, їхати).

Переміщення і транспорт

Мета: дати конкретне уявлення про дієслова з лексичним значенням спрямованого руху предмета в просторі, що входять у сполучення з іменниками конкретного значення, які уточнюють спрямованість руху, поглибити знання здобувачів освіти у засвоєнні даної граматики, сформувані у здобувачів освіти вміння вільно використовувати дієслова руху у спілкуванні в реальних мовленнєвих ситуаціях. Узагальнити й систематизувати знання про загальне значення дієслів руху (*іти, їхати, нести, везти, вести, плисти, летіти, бігти*), на практиці усвідомити доцільність уживання тієї чи іншої словоформи, повторити правила їхнього вживання у різних часах і особах.

Основні поняття: дієслово, рух, переміщення, транспорт.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Дієслово як частина мови.
2. Категорії дієслова.
3. Дієслова руху, моделі словосполучень.

Зміст теми:

Запам'ятайте вживання дієслів руху з відповідними прийменниками та відмінками:

Я їздив до свого друга. Я приїхав від свого друга.

<i>Хто?</i>	<i>Дієслова руху</i>	<i>До кого? куди? ≠ від кого? звідки? (Р. в.)</i>
Олексій	ходив їхав	до Андрія, до свого шкільного друга. від Андрія, від свого шкільного друга.
Надія	пішла прийшла	до Марії, до своєї шкільної подруги. від Марії, від своєї шкільної подруги.
Башар	поїде приїде	до своїх батьків. від своїх батьків.

Порівняйте:

Дієслова руху	<i>Куди? (Зн. в.) (місце)</i>	<i>До кого? (Р. в.) (людина)</i>
Ходив	в університет	до нашого декана
Їздив	в Одесу	до старшої сестри
	<i>звідки? (Р. в.) (місце)</i>	<i>від кого? (Р. в.) (людина)</i>
Прийшов	з університету	від нашого декана
Прийхав	з Одеси	від старшої сестри

Зверніть увагу!

підійти — до чого? до кого? (Р. в.) ≠ відійти — від чого? від кого? (Р. в.)
(підійшов, підійшла, підійшли) (відійшов, відійшла, відійшли)

під'їхати — до чого? до кого? (Р. в.) ≠ від'їхати — від чого? від кого? (Р. в.)
(під'їхав, під'їхала, під'їхали) (від'їхав, від'їхала, від'їхали)

Андрій **підійшов до** вікна, подивився на подвір'я і **відійшов від** вікна. Машина **під'їхала до** будинку, пасажери вийшли, і машина **від'їхала від** будинку. Викладач попросив студентів **підійти до** нього.

Зверніть увагу!

увійти (ввійти) — куди? у(в) що? (Зн. в.) ≠ вийти — звідки? з чого? (Р. в.)
(увійшов, увійшла, увійшли) (вийшов, вийшла, вийшли)

зайти — куди? у(в) що? (Зн. в.)
(зайшов, зайшла, зайшли)

Питання для самоконтролю

1. На які питання відповідають дієслова?
2. Що таке інфінітив?
3. Які дієслова руху ви знаєте?
4. З якими прийменниками та відмінками можуть уживатися дієслова руху?

**Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми**

Основні завдання	Вказівки
<p>Вивчити: 1. Правила вживання дієслів руху</p>	<p>1. Утворіть необхідну форму дієслова (відповідно до особи, часу). 2. Визначте напрямок руху, оберіть відповідний прийменник. 3. Поставте після прийменника іменник (прикметник, займенник) у необхідному відмінку</p>

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Напишіть на місці трьох крапок дієслово *прийти* у потрібній формі.

1. Увечері батько пізно ... з роботи. 2. Вчора мати ... додому втомлена. 3. Минулого разу всі студенти вчасно ... на екзамен. 4. Завтра ми ... до батьків у гості. 5. Зачекайте мене, я скоро 6. Після завтра хворий ... до лікаря. 7. Наступного тижня вони

Завдання 2. Використайте дієслово *їздити* у минулому часі.

1. У жовтні Сергій ... за кордон. 2. Минулого тижня діти ... до Києва. 3. Недавно наші товариші ... на озеро. 4. Позавчора студентка ... в університет. 5. Минулого тижня Оксана ... до викладача. 6. Вранці Микола ... у банк.

Завдання 3. Складіть 5 речень з дієсловами *іти, їхати, нести, везти, вести, плисти, летіти, бігти* (на вибір).

Завдання 4. Опишіть фото. Розкажіть, якими видами громадського транспорту ви користуєтесь найчастіше.

Завдання 5. Складіть невеличку розповідь на одну із тем:

- а) громадський транспорт
- б) засоби пересування
- в) залізничний вокзал
- г) автовокзал
- д) аеропорт
- е) поїздка у громадському транспорті або таксі, у поїзді або літаку

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. *Вставте пропущений прийменник: Завтра я йду ... університету.*

- А) в
- Б) на
- В) до
- Г) від
- Д) після

2. *Оберіть рядок з дієсловами руху:*

- А) ходити, відпочивати, підтримувати, відвідувати
- Б) їздити, бігти, йти, ходити
- В) летіти, спати, зберігати, думати
- Г) попереджувати, обіцяти, запитувати, розмішувати
- Д) одягати, стрибати, готувати, поспішати

3. *Оберіть рядок, у якому подано форми дієслова «їздити» у трьох часах:*

- А) їздив, їздила, їздили
- Б) їжджу, їздимо, їздиш
- В) їздив, їжджу, поїду
- Г) їздитиму, їздитимеш, їздитиме
- Д) їздимо, їздите, їздять

4. *Вставте необхідне дієслово у речення: Амір ... в університет о 9 годині.*

- А) приходила
- Б) прийдуть
- В) прийдемо
- Г) прийду
- Д) прийде

5. Вставте необхідне дієслово у речення: Я ... до магазину, щоб купити продукти.

- А) вийшов
- Б) увійшов
- В) заходить
- Г) виходити
- Д) заходь

Тема № 21

Доконаний і недоконаний вид дієслів. *Відвідування театру, музеїв*

Мета: забезпечення здобувачів освіти мовленнєвими знаннями, вміннями та навичками у різних видах мовленнєвої діяльності, формування та вдосконалення вмінь і навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності, правильне вживання дієслів доконаного та недоконаного виду, збагачення словникового запасу, розвиток усного й писемного професійного мовлення.

Основні поняття: дієслово, доконаний і недоконаний вид дієслів.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Дієслово як частина мови.
2. Категорії дієслова.
3. Дієслова доконаного та недоконаного виду.

Зміст теми:

Дієслово — це самостійна частина мови, яка означає дію або стан предмета і відповідає на питання *що робити? що зробити?*

Початковою формою дієслова є неозначена форма (інфінітив), яка закінчується на *-ти*: *говорити, писати, малювати*. Інфінітив може вживатися як частина складеної форми майбутнього часу в поєднанні з дієсловом БУТИ у відповідних його формах.

В українській мові дієслова можуть бути доконаного та недоконаного виду, залежно від того, яку дію вони позначають.

Види дієслів

Доконаний	Недоконаний
Указує на завершену дію і відповідає на питання <i>що зробив? що зроблю?</i> Ці дієслова не мають форми теперішнього часу.	Указує на незавершену дію і відповідає на питання <i>що робити? що робив? що роблю? що буду робити?</i>
<i>описати, перейти, вивчити, затримати</i>	<i>описувати, іти, вчити, затримувати</i>

1. Форми одного виду творяться від форм іншого виду за допомогою різних способів:

1) додаванням і відкиданням префіксів (*світити* — *засвітити*, *вабити* — *привабити*);

2) заміною, додаванням або відкиданням суфіксів (*повторювати* — *повторити*, *допомагати* — *допомогти*);

3) чергуванням звуків у корені (*збирати* — *зібрати*);

4) зміною наголосу (*розкидати* — *розкидати*, *скликати* — *скликати*);

5) зміною коренів (*брати* — *взяти*, *ловити* — *упіймати*, *заходити* — *зайти*).

2. Окремі дієслова поєднують у собі значення як доконаного, так і недоконаного виду. До них належать дієслова із суфіксом -ува- переважно іншомовного походження: *атакувати*, *гарантувати*, *наслідувати*, *організувати*, *телефонувати* тощо. Ці дієслова виявляють своє видове значення у контексті.

Питання для самоконтролю

1. На які питання відповідають дієслова?
2. Що таке інфінітив?
3. Що таке доконаний і недоконаний вид дієслів?
4. Які є способи утворення форм одного виду від форм іншого виду?
5. Чи можуть дієслова не мати видових пар?
6. Який вид не має форми теперішнього часу?

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.

Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Правила утворення форм одного виду від іншого	1) Додавати або відкидати префікси (<i>читати</i> — <i>прочитати</i> , <i>писати</i> — <i>написати</i> , <i>вчити</i> — <i>вивчити</i>); 2) заміна суфіксів (<i>повторювати</i> — <i>повторити</i>); 3) чергування звуків у корені (<i>прибирати</i> — <i>прибрати</i>); 4) зміна наголосу (<i>скликати</i> — <i>скликати</i>); 5) різні корені (<i>брати</i> — <i>взяти</i> , <i>ловити</i> — <i>упіймати</i>)

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Від дієслів недоконаного виду утворіть дієслова доконаного виду.

Читати, вітатися, розбирати, аналізувати, бігти, робити, йти, летіти, їхати, брати, допомагати, лікувати, знаходити.

Завдання 2. Від поданих дієслів, де це можливо, утворіть видові пари. У разі коли дієслово не має співвідносної видової пари, напишіть «немає пари».

Привести, розібрати, вибігати, виходити, телефонувати, співчувати, крикнути, належати, виносити, одержати.

Завдання 3. Складіть і запишіть речення з використанням пар дієслів доконаного та недоконаного виду (6 речень).

Завдання 4. Напишіть невелику розповідь про відвідування вами театру або музею.

Завдання 5. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Усі дієслова доконаного виду в рядку:

- А) вивчити, зібрати, вдуматися
- Б) підмінити, писати, розкидати
- В) попереджати, відпочити, спекти
- Г) сказати, скласти, приймати
- Д) передати, говорити, скоротити

2. Укажіть рядок, у якому всі дієслова недоконаного виду:

- А) принести, казати, ворушиться

- Б) писав, маляю, буду грати
- В) проводити, прочитав, поглянула
- Г) рахувати, написав, співати

3. *Оберіть дієслово доконаного виду:*

- А) читай
- Б) читатиму
- В) читав
- Г) прочитаю
- Д) читав би

4. *Оберіть речення, у якому є дієслово недоконаного виду:*

- А) Мухаммед чекає мене біля театру.
- Б) Минулого року він здійснив навколосвітню подорож.
- В) Мама відчула зубний біль, тому зателефонувала своєму дантисту.
- Г) Моя сестра відвідала вчора художню виставку.
- Д) Я не вивчив ці правила.

5. *У якому реченні є одночасно дієслова доконаного та недоконаного виду:*

- А) Я не вивчила матеріал, бо заснула.
- Б) Саїд вчив це правило, але не вивчив.
- В) Я вивчатиму цю дисципліну наступного року, вона мене дуже цікавить.
- Г) Манал уже вчиться на четвертому курсі, а Фірат лише починає вчитися.
- Д) Учитися в медичному університеті важко, але цікаво: ми вивчаємо багато різних дисциплін.

Тема № 22

Службові частини мови: частка і вигук. Традиції України

Мета: забезпечення здобувачів освіти мовленнєвими знаннями, вміннями та навичками у різних видах мовленнєвої діяльності, формування та вдосконалення вмінь і навичок щодо правильного вживання у мовленні часток та вигуків, збагачення словникового запасу, розвитку усного й писемного професійного мовлення.

Основні поняття: частка, модальні частки, формотворчі частки, словотворчі частки, вигук, традиція, звичаї, обряди.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Частка, види.
2. Правопис часток.
3. Вигук.
4. Традиції України.

Зміст теми:

Частка — це службова незмінна частина мови, яка надає окремим словам або реченням додаткових смислових відтінків і служить для утворення нових слів або окремих граматичних форм. Частка не є членом речення.

За роллю в слові й у реченні частки бувають:

• **формотворчі** — служать для творення:

— умовного способу дієслів: **б, би** (*намалював би, зрадїла б*);

— наказового способу дієслів: **хай, нехай** (*хай скажуть, нехай прийдуть*);

— зворотної форми дієслова: **-ся, -сь** (*вчуся на відмінно*);

— найвищого ступеня порівняння прикметників і прислівників: **най-, щонай-, якнай-** (*найпрекрасніша, щонайкраще*);

• **словотворчі** — служать для утворення нових слів — займенників, прислівників, сполучників, часток: **хтозна-, казна-, будь-, небудь-** (*хтозна-чим, казна-хто, будь-що, який-небудь*); **аби-, де-, -сь, -би, -б** (*абихто, дещо, начеб, якби*); **-же, -ж** (*отож, отже*);

• **модальні** — вносять різні смислові відтінки в речення, а також виражають почуття і ставлення того, хто говорить, до висловленого.

Модальні частки надають окремому слову в реченні або цілому реченню додаткових відтінків: ствердження, питання, спонукування, сумніву тощо. Групи модальних часток:

1. Стверджувальні: *так, авжеж, аякже, еге ж.*
2. Питальні: *чи, хіба, невже.*
3. Вказівні: *це, оце, ось, ото.*
4. Окличні: *що, за, як.*
5. Обмежувально-видільні: *тільки, лише, лиш, саме, хоч би, якраз, навіть.*
6. Власне модальні: *мов, ледве, чи, мовби, ніби, нібито, навряд чи* та ін.
7. Заперечні: *не, ні.*

Правопис часток

Словотворчі частки *аби-, де-, -ся, -сь, як-, що-* пишуться з іншими словами разом: *абищо, абиде, абихто; дехто, децо, деколи, декуди; хвилююся, боюся; хтось, щось, якийсь, чийсь; якнайкраще, щонайшвидше.*

Частки *будь-, -небудь, казна-, хтозна-* пишуться через дефіс: *будь-чий, коли-небудь, казна-куди, хтозна-де.*

Через дефіс пишуться з іншими словами і частки *-бо, -но, -то, -от, -таки*: *сидіть-бо, іди-но, десь-то, так-от, все-таки* (але: *все ж таки, вона ж таки*).

Формотворчі частки *би (б)* та підсилювальні *же (ж)* пишуться окремо від інших слів, наприклад: *зробив би, зробила б, приніс же, запиши ж, коли ж.*

Словотворчі частки *би (б), же (ж)*, що входять у складні частки, сполучники, пишуться з ними разом, наприклад: *якби, мовби, немовби, начеб, ніби, щоб; адже, отже, також, теж, ніж, аніж.*

Разом пишуться частки *атож, авжеж* (але: *адже ж, отже ж*).

Частка **«не»** пишеться з різними частинами мови разом у таких випадках: з усіма словами, які без частки «не» не вживаються (вона виступає префіксом): *ненависть, негода, неук* (іменники); *негайний, нещасний, непорушний* (прикметники); *неволити, незчутися, нехтувати* (дієслова); *ненавидячи, нехтуючи* (дієприслівники); *невпинно, незабаром, непорушно, неказанно* (прислівники).

Частка **«ні»** пишеться з іменниками та прикметниками разом, якщо вони без неї не вживаються: *нісенітниця, нікчема, ніяковий, нікчемний*; пишеться завжди разом із прислівниками (*ніде, ніколи, нізвід-*

ки, ніскільки, нівроку) та займенниками (ніхто, ніщо, нізащо, ніякий, нічий). Проте якщо між часткою і займенником стоїть приєдник, то всі три слова пишуться окремо: *ні з ким, ні до кого, ні при кому*.

Вигук — це незмінна частина мови, яка не належить ні до самостійних, ні до службових частин мови, виражає почуття, емоції, волевиявлення людини, не називаючи їх, і служить засобом виразності.

Групи вигуків за значенням

1. Вигуки, що виражають емоції: страх, невдоволення, іронію, подив і т. д.: *о, ой, ах, ай, ех, тьху, овва* та ін.

2. Вигуки, що виражають волевиявлення, спонукання до дії: *агей, гей, гов, агов, на, нате, стоп, марш, тпру, цабе*.

3. Вигуки, що виражають етикет — вітання, подяку, побажання, вибачення тощо: *добрий день (добридень), доброго ранку, на добраніч, прощайте, дай боже, боже помози, на здоров'я, спасибі, хай йому грець*.

4. Звуконаслідувальні слова: *гав-гав, кахи-кахи, ку-ку-рі-ку, тьох-тьох, кап-кап*.

Питання для самоконтролю

1. Що таке частка?
2. Які бувають частки?
3. Як пишуться частки зі словами?
4. Які бувають вигуки за значенням?

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.

Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
Вивчити:	
1. Розрізнення часток.	Залежно від ролі в слові та реченні частки поділяємо на такі: 1) формотворчі; 2) словотворчі; 3) модальні.
2. Правопис часток.	Запам'ятати, які частки пишуться зі словами разом, які — через дефіс, які пишуться окремо. Звернути увагу на правопис частки не зі словами.
3. Розрізняти вигуки.	Знати групи вигуків за значенням, правила відокремлення на письмі. Запам'ятати основні форми українського етикету

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Перепишіть речення, підкресліть у них частки.

1. Нехай студенти приходять на заняття вчасно. 2. Ми вже вивчили цю тему. 3. Я зраділа б, якби ти зміг піти зі мною на концерт. 4. В аудиторії залишилися тільки Ахмед і Мустафа. 5. Нам не хотілося залишати рідне місто.

Завдання 2. Утворіть форми наказового способу дієслів за допомогою часток, складіть сім речень з ними на вибір.

Підбирати, лікувати, відчувати, аналізувати, досліджувати, виступати, допомагати, зачиняти, оберігати, цінувати, поспішати, розказувати.

Завдання 3. Напишіть *не* разом або окремо зі словами.

Не/долік, не/жить, не/правда, не/нависть, не/мічний, не/абиякий, не/можна, не/забаром, ще не/збудований; не/боязкий, а хоробрий; не/все, не/моя; не/ясний, а похмурий; не/зайнятий справами, не/вартий уваги, не/далеко, а поряд; не/вміти, цукру не/має, він не/має таланту, не/безпека, не/мовби, не/дорого; не/дорого, а дешево; не/йти, не/часто, не/завжди, не/закінчений вчасно.

Завдання 4. Складіть і запишіть 5 речень, використовуючи вигуки.

Завдання 5. Напишіть невелику розповідь про свята і традиції в Україні, скористайтесь матеріалами з інтернету.

Завдання 6. Опишіть фото. З яким святом пов'язана ця традиція?

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. За значенням і вживанням частки поділяються на такі:

- А) сурядності й підрядності
- Б) модальні, заперечні, формотворчі
- В) похідні й непохідні

2. За допомогою часток «хай», «нехай» утворюються форми:

- А) дійсного способу дієслова
- Б) умовного способу дієслова
- В) наказового способу дієслова

3. Звуконаслідувальні слова належать:

- А) до іменників
- Б) до прислівників
- В) до вигуків;
- Г) до прийменників
- Д) до часток

4. Оберіть речення, у якому є частка:

- А) Ми вчора відвідали археологічний музей.
- Б) Фатма любить відпочивати біля моря.
- В) В аудиторії були лише студенти.
- Г) У нашій групі всі студенти склали іспити вчасно.
- Д) Завтра я буду готуватися до студентської конференції.

5. Позначте речення з вигуком:

- А) Проходьте, будь ласка, в кімнату.
- Б) У кімнаті було занадто жарко.
- В) На лекцію прийшло багато студентів.
- Г) На здоров'я дідусь не скаржився.
- Д) Мені дуже подобаються українські народні пісні.

Тема № 23
Лексикологія. Синоніми.
Медична освіта.
Система охорони здоров'я в Україні

Мета: забезпечення здобувачів освіти мовленнєвими знаннями, зокрема лексикології, синонімії; вміннями і навичками у різних видах мовленнєвої діяльності; формування та вдосконалення вмінь і навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності; збагачення словникового запасу; розвиток усного й писемного професійного мовлення.

Основні поняття: лексика, лексичне значення слова, лексикологія, синоніми.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Лексичне значення слова.
2. Лексикологія.
3. Синоніми.
4. Система охорони здоров'я в Україні.

Зміст теми:

Лексика (від гр. *lexis* — слово) — словниковий склад мови, сукупність усіх слів, що вживаються в мові.

Лексикологія вивчає словниковий склад мови: значення слів (лексем), їхнє походження та вживання. Основою лексичного значення є поняття.

Поняття — узагальнене відображення у свідомості властивостей предметів і явищ дійсності. У своєму лексичному значенні слово узагальнює ознаки цілого класу предметів, явищ, формує поняття про них. Одне лексичне значення може передаватися не лише словом, а й стійким словосполученням, висловом.

Лексичне значення слова — це його внутрішнє значення (те, що слово називає), тобто реальний зміст, який закріплений досвідом народу. Воно передає співвіднесеність слова з предметами, явищами, процесами, відношеннями реальної дійсності та поняттями про них і властиве повнозначним словам, індивідуальне для кожного слова.

Слова можуть бути **однозначними** й **багатозначними**.

Однозначним називається слово, що має **одне** значення.

Приклад:

Назви людей за різними ознаками (школяр, менеджер, сусід, киянин), назви страв (борщ, галушки, плов), назви рослин (настурція, кедр), терміни (іменник, присудок, біологія), назви місяців і днів (березень, неділя) тощо.

Багатозначним називається слово, що має **два і більше** значень. Такі слова називають явища, предмети, ознаки, у чомусь схожі між собою.

Приклад:

Крило літака за обрисами і призначенням нагадує крило птаха. Слово «холодний» має значення жорстокий, злий, тому що холод, низькі температури зазвичай негативно на нас впливають.

Синоніми (від грец. *synonymos* — однойменний) — це слова, що **по-різному** звучать, але **близькі** за значенням. Вони відрізняються відтінками значення, стилістичним забарвленням, можливістю поєднання з іншими словами або можуть бути тотожні за значенням.

Приклад:

Талановитий — обдарований, геніальний;
хиба — вада, недолік, гандж.

Питання для самоконтролю

1. Що вивчає лексикологія?
2. Що таке лексичне значення слова?
3. Наведіть приклади однозначних і багатозначних слів.
4. Що таке синоніми?
5. Що таке синонімічний ряд?
6. Наведіть приклади слів-синонімів.

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Основні поняття лексикології.	Розрізняйте слова з одним значенням (наприклад, терміни здебільшого мають одне значення) та багатозначні слова.

Основні завдання	Вказівки
2. Визначення поняття «синоніми»	Для визначення або уточнення лексичного значення слів використовуйте спеціалізовані термінологічні словники, словник української мови, словник синонімів тощо

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Напишіть лексичне значення слів.

Епітелій, трансфузія, делегація, еміграція, термін, деструктивний, дискусія, жовтяниця, пропасниця, виразка.

Завдання 2. До іменників *операція, ручка, голова* дописати такі прикметники або іменники, які б розкривали багатозначність поданих слів.

Завдання 3. Складіть зі словами *крило, корінь, солодкий, важкий* речення, які б розкрили багатозначність цих слів.

Завдання 4. Доберіть синоніми до таких слів (за потреби користуйтеся словником).

1. Турбота, нісенітниця, мудрий, великий, робити, говорити, гарно, радісно.

2. Біографія, секретний, урбаністичний, асимілювати, стимулювати.

Завдання 5. Складіть розповідь про систему охорони здоров'я в Україні. Розкажіть про спільне та відмінне між системами охорони здоров'я у вашій країні та в Україні.

Завдання 6. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. *Синоніми — це:*

- А) слова, різні за звучанням, але однакові або близькі за лексичним значенням
- Б) слова, які мають протилежне значення
- В) слова, однакові або подібні за звучанням, але різні за лексичним значенням
- Г) іншомовні за походженням слова

2. *Укажіть багатозначне слово:*

- А) префікс
- Б) дівчинка
- В) хвіст
- Г) кальцій

3. *Укажіть словосполучення зі словами в прямому значенні:*

- А) твердий характер
- Б) гострий біль
- В) висока трава
- Г) гаряче серце

4. *Позначте рядок, де всі слова є синонімами:*

- А) високий, швидкий, великий
- Б) веселий, жартівливий, радісний
- В) зелений, ранній, вимогливий
- Г) весняний, літній, осінній

5. *Доберіть синонім до слова «говорити»:*

- А) думати
- Б) доводити
- В) висловлюватися
- Г) тримати

Тема № 24

Лексикологія. Антоніми

Медичний персонал та його функції

Мета: забезпечення здобувачів освіти мовленнєвими знаннями щодо антонімів, вміннями та навичками у різних видах мовленнєвої діяльності, формування та вдосконалення вмінь і навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності, збагачення словникового запасу, розвиток усного й писемного професійного мовлення.

Основні поняття: лексика, лексичне значення слова, лексикологія, антоніми.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Лексичне значення слова.
2. Лексикологія.
3. Антоніми.
4. Медичний персонал і його функції.

Зміст теми:

Антоніми — це слова, що мають протилежне лексичне значення, указують на протилежні дії, ознаки, явища, поняття. Наприклад: стояти — рухатися, сильний — слабкий, північ — південь, любов — ненависть.

Антоніми завжди виступають парами і є словами однієї частини мови: верх — низ (іменник); лінивий — роботящий (прикметник); угору — униз (прислівник), з — на(у) (прийменник).

Слова на зразок чесний — нечесний **не** є антонімами, бо перше слово вказує на наявність ознаки, а друге просто її заперечує.

Антонімічні пари утворюють слова типу доля — недоля, щастя — нещастя, тому що у цьому випадку префікс **не-** формує нове лексичне значення.

Антонімічними парами можуть бути слова з **однаковим** коренем, але з префіксами, що мають **протилежне значення**: заходити — виходити, відпливти — припливти.

Питання для самоконтролю

1. Що вивчає лексикологія?
2. Що таке лексичне значення слова?
3. Які слова називаються синонімами?
4. Що таке антоніми?

**Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми**

Основні завдання	Вказівки
<p>Вивчити:</p> <p>1. Визначення поняття «антоніми».</p> <p>2. Утворювати пари антонімів</p>	<p>Для визначення або уточнення лексичного значення слів використовуйте спеціалізовані термінологічні словники, словник української мови, словник антонімів тощо.</p> <p>Пари антонімів належать до однієї частини мови.</p> <p>Антонімічними парами можуть бути слова з однаковим коренем, але з префіксами, що мають протилежне значення</p>

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Доберіть антоніми до слів, складіть речення з цими парами слів.

Легкий, добрий, любов, правда, здоровий, сильний.

Завдання 2. Поясніть значення прислів'їв. Випишіть антоніми парами.

1. Добре чути далеко, а зле ще далі.
2. Здоровий хворого не розуміє.
3. Хоч молодий роками, та старий розумом.
4. Не тим час дорогий, що довгий, а тим, що короткий.
5. Сьогодні густо, а завтра пусто.
6. Якби не було ночі, то не знали б, що таке день.

Завдання 3. Скласти речення з кількома антонімами.

Сильний — слабкий; великий — малий; молодий — старий; літо — зима; високий — низький; добро — лихо; радісно — сумно; м'який — твердий; хворий — здоровий.

Завдання 4. Складіть невелику розповідь про медичний персонал і його функції.

Завдання 5. Розгляньте фото, опишіть його.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. *Антоніми це — слова:*

- А) іншомовні
- Б) близькі за значенням
- В) багатозначні
- Г) протилежні за значенням

2. *Доберіть антонім до слова «активний»:*

- А) теплий
- Б) низький
- В) світлий
- Г) пасивний
- Д) чистий

3. *У якому рядку подано антонімічні пари:*

- А) холодний — крижаний, праця — відпочинок, сестра — друг
- Б) білий — чорний, вечір — день, тихий — темний
- В) суворий — чарівний, життя — смерть, далекий — близький
- Г) серйозний — жартівливий, іти — стояти, ясно — темно
- Д) ранок — сутінки, говорити — слухати, вгору — вбік

4. *Оберіть пару, яка не є антонімічною:*

- А) весела людина — сумна людина
- Б) солодкий фрукт — кислий фрукт
- В) повна чашка — порожня чашка
- Г) довга вулиця — широка вулиця
- Д) високе дерево — низьке дерево

5. *Оберіть пару, яка не є антонімічною:*

- А) високий тиск — низький тиск
- Б) суха поверхня — мокра поверхня
- В) швидко йти — повільно йти
- Г) теплий вітер — холодний вітер
- Д) світлий день — ясний день

Тема № 25

Лексикологія. Омоніми.

У поліклініці

Мета: забезпечення здобувачів освіти мовленнєвими знаннями щодо омонімів, вміннями та навичками у різних видах мовленнєвої діяльності, формування та вдосконалення вмінь і навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності, збагачення словникового запасу, розвиток усного й писемного професійного мовлення.

Основні поняття: лексика, лексичне значення слова, лексикологія, омоніми.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Лексичне значення слова.
2. Лексикологія.
3. Омоніми.
4. У поліклініці.

Зміст теми:

Омоніми — це слова, однакові або подібні за звучанням, але різні за лексичним значенням.

Наприклад, *балка* — яр з положистими схилами і *балка* — дерев'яний або металевий брус для перекриття стелі; *порох* — пил і *порох* — вибухова речовина; *чайка* — птах і *чайка* — човен.

Отже, омоніми мають однаковий звуковий склад, але зовсім різні за значенням. Це різні слова, а не різні значення одного й того ж слова: стан — талія, стан — ситуація, обставини.

Омоніми сучасної української літературної мови поділяються на дві групи: повні (прості) й неповні (часткові).

Повні омоніми — це такі слова, які зберігають однакове звучання в усіх граматичних формах: деркач — птах і деркач — стертий віник (пор. деркача, деркачем, на деркачі). Такі омоніми завжди належать до однієї частини мови.

Серед неповних омонімів вирізняють кілька груп.

Омоформи — різні за значенням слова, однакове звучання яких зберігається лише в окремих граматичних формах: ранком (іменник в

орудному відмінку однини і прислівник); мати, поле (іменники) і мати, поле (дієслова); світи (іменник у формі множини) і світи (дієслово наказового способу: Світи, сонечко, яскравіше).

Омофони — слова, різні за значенням і написанням, але однакові за звучанням: сонце і сон це, лежу (від лежати) і лижу (від лизати), мене (від я) і мине (від минати), проте і про те.

Омографи — слова, однакові за написанням, але різні за значенням і звучанням. Вони розрізняються наголосом: обід і обід (у колесі), мала (прикметник) і мала (дієслово), дорога (прикметник) і дорога (іменник).

Омоніми здебільшого вживаються в художній літературі, народній творчості, у розмовно-побутовому мовленні: Погана та мати, що не хоче дитя мати (Народна творчість). Ними послуговуються для створення дотепних висловів, каламбурів.

Пароніми — це слова, що мають подібність у морфологічній будові (близькі за фонетичним складом), але розрізняються за значенням:

• уява (здатність уявляти — плід уяви) — уявлення (знання, розуміння чогось — помилкове уявлення).

Питання для самоконтролю

1. Що вивчає лексикологія?
2. Що таке лексичне значення слова?
3. Які слова називаються омонімами?
4. Які різновиди мають омоніми?
5. Які слова називаються паронімами?

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.

Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Визначення понять «омоніми», «омоформи», «омофони», «омографи», «пароніми» 2. Розрізняти види омонімів	Для визначення або уточнення лексичного значення слів використовуйте тлумачні словники, словник української мови тощо. Якщо слова мають різне значення, а однакове звучання у них зберігається лише в окремих граматичних формах, то це — омоформи.

Основні завдання	Вказівки
	<p>Якщо слова мають різне значення і написання, але однакові за звучанням — це омофони.</p> <p>Якщо слова однаково пишуться, але різні за значенням і звучанням (розрізняються наголосом) — це омографи</p>

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Прочитати речення, знайти і виписати з них омоніми, пояснити їхнє значення.

1. Розплелася густа коса аж до пояса.
2. Коси, коса, поки роса.
3. Міцно стукнув дверима, перевірив замок.
4. На самій верховині гори бовваніють руїни стародавнього замку.

Завдання 2. Прочитайте пари словосполучень. Знайдіть омоніми і поясніть свій вибір. Чи є між ними щось спільне? Складіть речення з цими парами.

- Довгий ніс — ніс книжку
 Водяна пара — пара черевиків
 Дерев'яна лава — вулканічна лава

Завдання 3. Скласти речення з кількома омонімами.

Ключ (журавлиний), ключ (для дверей), ключ (інструмент); брати (дієслово у неозначеній формі), брати (родичі); мати (дієслово), мати (мама); дорога (прикметник ж. р.) — дорога (шлях).

Завдання 4. Складіть діалог «У поліклініці».

Завдання 5. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Слова-омоніми є в рядку:

- А) Наша Земля стала для нас рідною.
- Б) Подивись, мамо мила, недаремно киця личко мила.
- В) З великої хмари — малий дощ.
- Г) Золоте серце мають наші матері.

2. Не є паронімами слова в рядку:

- А) дипломат — дипломант
- Б) компанія — кампанія
- В) вимисел — вигадка
- Г) писемний — письмовий

3. У якому рядку однакові за написанням слова є омонімами:

- А) мати сестру, мати справу, мати питання
- Б) мати проблему, мати погляди, мати бажання
- В) мати гарний вигляд, мати сказала, мати будинок
- Г) мати мрію, мати квиток, мати надію

4. Омографи — це слова:

- А) що мають протилежне значення.
- Б) однакові за написанням, але різні за значенням і звучанням.
- В) що звучать однаково, але пишуться по-різному.
- Г) які мають однакове значення.

5. Позначте пару речень, у якій виділені слова є омонімами:

А) *Голівка* капусти лежала на столі. / За *кущами* було видно *голівку* малого хлопчика.

Б) *Ґрунт* був добрий для молодих дерев. / Ми купили *ґрунт* для кімнатних рослин.

В) На дереві він побачив пташине *ґніздо*. / Олег під'єднав останній дріт, з'єднав усе в *ґніздо*.

Г) *Світ* наш дуже великий. / *Брехнею світ* обійдеш, а назад не вернеш.

Тема № 26

Лексикологія. Фразеологізми.

На прийомі у лікаря

Мета: забезпечення іноземних здобувачів освіти мовленнєвими знаннями, вміннями та навичками щодо фразеологізмів, формування і вдосконалення вмінь і навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності, збагачення словникового запасу іноземців, розвиток усного й писемного професійного мовлення.

Основні поняття: лексика, лексичне значення слова, лексикологія, фразеологізми.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Лексикологія.
2. Фразеологізми.
3. Види фразеологізмів.
4. Діалог «На прийомі у лікаря».

Зміст теми:

Фразеологізм — стійке словосполучення, що виступає в мові як неподільний за значенням вислів. Серед фразеологізмів розрізняємо зрощення, єдності та сполучення.

У фразеологічному зрощенні цілісне значення вислову ніяк не залежить від значення окремих слів, що входять до нього: *впіймати облизня* (зазнати невдачі), *розбити глек* (посваритися), *ловити окунів* (дрімати). Справді, а що таке облизень? А чому розбити глек, а не макітру? Чому ловити окунів, а не карасів? Зміст цих фразеологізмів логічно пояснити не можна. Цілісне значення фразеологічної єдності вмотивовується переносним значенням слів, які входять до неї: *дати ногам волю*, *прикусити язика*, *вивести на чисту воду*, *буря в склянці води*. Справді, людина може швидко бігти, тікати, коли в неї вільні ноги; якщо хтось прикусить язика, то, зрозуміла річ, говорити не зможе; на чистій воді все добре видно; і яка може бути буря в тій

дрібці води, що в склянці? Цілісне значення фразеологічного сполучення вмотивовується прямим значенням слів, які входять до нього: *розв'язувати проблему, берегти як зіницю ока, мати свою голову на плечах*. Такі фразеологізми зрозумілі й без пояснень.

Фразеологічні вирази — це стійкі поєднання слів, які, проте, на відміну від власне фразеологізмів, не мають цілісного значення. У них виділяються окремі члени речення, як і в будь-яких словосполученнях. До них належать прислів'я і приказки, крилаті слова, мовні кліше.

Прислів'я — стійкий вислів у формі речення, у якому узагальнено суспільний досвід: *Сила та розум — краса людини*. До прийняття писаних законів і правил саме прислів'я насамперед визначали норму поведінки людей, їхню орієнтацію в дійсності. Це були справжні джерела людської мудрості.

Приказка — стійкий вислів у формі речення, у якому дається образна характеристика певного явища: *Набалакав — і в торбу не забереши*. Жоден дотеп, жодна образно висловлена думка не обходиться без приказки.

Крилаті слова (афоризми) — влучні вислови видатних осіб, які набули узагальненого значення: *І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь* (Т. Шевченко). Вони багаті змістом і асоціаціями й завжди життєві, повчальні.

Мовні кліше — усталені звороти, регулярно повторювані в певних умовах і контекстах: *ласкаво просимо, маніпулювання громадською думкою, згідно з розпорядженням*. Якою б галуззю діяльності ми не займалися, насамперед треба засвоїти саме ці мовні кліше, щоб правильно орієнтуватися самому в різних життєвих ситуаціях і орієнтувати інших.

Питання для самоконтролю

1. Що вивчає лексикологія?
2. Що таке лексичне значення слова?
3. Що таке фразеологізм?
4. Які різновиди мають фразеологічні вирази? Наведіть приклади.
5. Які крилаті вислови ви знаєте?

**Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми**

Основні завдання	Вказівки
<p>Вивчити:</p> <p>1. Визначення понять «фразеологізм», «прислів'я», «мовні кліше», «афоризм»</p> <p>2. Розрізняти фразеологізми та фразеологічні вирази</p>	<p>Для визначення або уточнення лексичного значення слів, фразеологізмів використовуйте глумачні словники, словник української мови, словник фразеологізмів тощо</p>

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Поєднайте фразеологізми та їхнє значення:

З одного тіста	неврівноважена людина
Гаряча голова	досвідчена людина
До печінок дійняти	схожі, однакові
Викинути з голови	допікати, дошкуляти
Стріляний горобець	забути

Завдання 2. Прочитайте подані афоризми, крилаті вислови, запам'ятайте їхнє походження. Введіть деякі з них у речення.

- «*Борітеся — поборете!*» — слова з поеми Т. Г. Шевченка «Кавказ» (це полум'яний заклик до боротьби проти національного й соціального гноблення).
- «*Через терни до зірок*» — латинський вислів (походить із твору давньоримського письменника і філософа Сенеки).
- «*Життя — це не ті дні, які минули, а ті, які запам'ятались*» (Габріель Гарсія Маркес).
- «*Не женися за щастям — воно завжди перебуває в тобі самому*» (Піфагор).
- «*Бути чи не бути?*» (В. Шекспір).
- «*Хоч якою темною була би ніч, неодмінно настане ранок*» (Нізамі).
- «*Існують тисячі хвороб, але здоров'я лише одне*» (Карл Людвіг Берне).

Завдання 3. За допомогою фразеологічного словника підберіть і запишіть 10 фразеологізмів та їхнє значення.

Завдання 4. Складіть 5 речень із фразеологізмами і 2 речення з мовними кліше.

Завдання 5. Складіть мінідіалог «На прийомі у лікаря».

Завдання 6. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. У реченні «Після важкого дня я дуже втопився» замість виділених слів доречний фразеологізм:

- А) не чув ні рук ні ніг
- Б) ні за цапову душу
- В) землі під ногами не чув
- Г) ні риба ні м'ясо
- Д) ні в сих ні в тих

2. Що означає фразеологізм «кіт у мішку»?

- А) обмеження свободи дій
- Б) не докладати зусиль для досягнення мети
- В) дуже погана людина
- Г) придбати невідомо що, не знаючи його суті

3. Що означає фразеологізм «як кіт із собакою»?

- А) у ворожих стосунках
- Б) жити у злагоді
- В) жити весело
- Г) дуже схожий

4. Що означає фразеологізм «як корова язиком злизала»?

- А) мати гарний вигляд
- Б) швидко зникнути, безслідно
- В) бути смішним
- Г) гарно проводити час

5. Доберіть синонім до фразеологізму «ставати під вінець»:

- А) точити яси
- Б) глека розбити
- В) брати шлюб
- Г) мати зуб

Тема № 27
Синтаксис. Просте речення. Сполучники
і прийменники у простому реченні.
В аптеці

Мета: забезпечення здобувачів освіти мовленнєвими знаннями, вміннями та навичками щодо синтаксису, формування та вдосконалення вмінь і навичок із вживання простих речень, збагачення словникового запасу, розвиток усного й писемного професійного мовлення.

Основні поняття: синтаксис, просте речення, сполучник, прийменник.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Синтаксис.
2. Види речень.
3. Просте речення.
4. Діалог «В аптеці».

Зміст теми:

Сінтаксис — розділ граматики, що вивчає граматичну будову словосполучень і речень у мові.

Простим називається речення, у якому є тільки одна граматична основа (підмет і присудок).

Просте речення, граматична основа якого складається з одного головного члена, називається **односкладним**: *Надворі смеркало й сутеніло.*

Головні члени речення

Підмет — це головний член двоскладного речення, що означає предмет, про який ідеться в реченні, і відповідає на питання: *хто? що?* За своєю структурою підмет може бути **простим** (виражений одним словом) і **складеним** (кількома словами).

Присудок — це головний член двоскладного речення, що означає дію, стан або ознаку підмета і граматично пов'язаний з ним. Відповідає на питання: *що робить предмет? що з ним робиться? який він є? хто він такий? що він таке?* За своєю структурою присудок може бути **простим і складеним**.

Прийменник слугує для оформлення іменника як члена речення, але вживається у відмінках, окрім називного.

Сполучники сурядності використовуються у реченні для приєднання однорідних членів і частин складносурядного речення.

Однорідні члени речення — це рівноправні члени речення, що відповідають на одне й те саме питання, належать до одного члена речення й виконують однакову синтаксичну роль. Вони є **ускладнювальним елементом** у простому реченні.

З однорідними членами речення можуть уживатись узагальнювальні слова, які виступають тим самим членом речення, що й однорідні члени. Узагальнювальне слово — слово, що вживається при однорідних членах речення, виражає загальне значення однорідних членів і є родовим поняттям до них як видових понять.

При **однорідних членах** речення, пов'язаних **повторюваними** або **парними** сполучниками, прийменники не пропусаються.

Неправильно: *Ведучий розповідав не тільки про природу краю, а й звичаї його жителів.*

Правильно: *Ведучий розповідав не тільки про природу краю, а й про звичаї його жителів.*

Ускладнені речення — це речення, до складу яких входять однорідні члени речення, відокремлені члени речення, звертання, вставні й вставлені компоненти.

Питання для самоконтролю

1. Що вивчає синтаксис?
2. Які бувають речення залежно від кількості граматичних основ?
3. Які слова бувають вставними?
4. Що таке однорідні члени речення?

**Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми**

Основні завдання	Вказівки
<p>Вивчити:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення поняття «синтаксис», «просте речення», «підмет», «присудок», «однорідні члени речення». 2. Розрізняти прості та складні речення. 3. Пунктуаційно відокремлювати однорідні члени речення 	<p>Якщо в реченні одна граматична основа (підмет і присудок) — це речення просте, якщо дві й більше граматичних основ — складне.</p> <p>Розділові знаки:</p> <p>О, О, О: В університеті ми вивчаємо анатомію, гістологію, фізіологію.</p> <p>О і (й, та) О: Сьогодні у нас заняття з біофізики та української мови.</p> <p>О і О, О і О: Дівчата принесли з собою канапки і пиріжки, сік і воду.</p> <p>О, а О: Ми вирішили йти пішки, а не їхати на таксі.</p> <p>О, але О: Ми дуже втомилися, але не хотіли їхати назад.</p>

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Складіть розповідь про свою майбутню спеціальність, використовуйте прості речення.

Завдання 2. Прочитайте, визначте, які члени речення є однорідними. Обґрунтуйте відповідь. Поясніть, як ви розумієте зміст третього речення.

1. Я хочу відчувати слово, ласкаве, тепле, веселкове, купатися в його обіймах, пірнати вглиб, а потім вільно підноситись тим словом в небо. 2. Дякую, діду, за мудре слово, за край зелений, за рідну мову, за мирне небо, за степ широкий. 3. Слово — мить життя і печать віків. 4. Луки, гори, пишні сади — все було зелене. 5. Обабіч дороги стоять тополі, ясени, каштани. 6. Ліси й садки укрились цвітом запашним.

Завдання 3. Складіть 5 речень з однорідними членами. Запишіть їх.

Завдання 4. Складіть діалог на тему «В аптеці».

Завдання 5. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Оберіть просте речення:

А) Ми вивчаємо в медичному університеті багато різних предметів: анатомію, гістологію, біофізику, хімію, фармакологію та ін.

Б) Студенти першого курсу вивчають фонетику української мови, а студенти другого курсу вивчають синтаксис.

В) Дощ вже вщух, але сонце ще ховається за хмари.

Г) Мої батьки відпочивають біля моря, а я з друзями збираюся піти в гори.

2. Чим може бути ускладнене речення?

А) другорядними членами речення

Б) однорідними членами речення

В) звертанням

Г) вставними словами

Д) зворотами

3. Знайдіть речення, ускладнене звертанням (розділові знаки пропущено):

А) Ти сьогодні телефонував бабусі?

Б) Не покидайте землі не залишивши на ній доброго сліду.

В) Тебе я земле всю сходив до краю.

Г) Не оскверни цю мить і не поруш цинічним словом.

4. Знайдіть речення, ускладнене однорідними членами речення (розділові знаки пропущено):

- А) За лісом сходило сонце і розсіювалося біле плетиво хмар.
- Б) Нічний спосіб життя ведуть і сич і сова.
- В) У принишклих полях ще лежить сніг.
- Г) Я живу не так собою як тобою.

5. Оберіть рядок зі вставними словами, які вказують на джерело інформації:

- А) може, напевно, справді
- Б) отже, наприклад, до речі
- В) кажуть, на мою думку, бачу
- Г) на диво, на жаль, як на зло

Тема № 28

Синтаксис. Складносурядні речення. *Організм людини: органи, системи органів*

Мета: забезпечення здобувачів освіти мовленнєвими знаннями, вміннями та навичками щодо синтаксису, формування та вдосконалення вмінь і навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності, збагачення словникового запасу, розвиток усного й писемного професійного мовлення.

Основні поняття: синтаксис, складне речення, сполучник, складносурядне речення.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Синтаксис.
2. Види речень.
3. Просте і складне речення.
4. Складносурядне речення.

Зміст теми:

Складносурядне речення (ССР) — складне речення, у якому прості (сурядні) речення рівноправні за змістом і пов'язані сурядними сполучниками. Наприклад: *Світ великий, і в ньому живе багато людей.* У складносурядному реченні не можна визначити ні головної, ні підрядної частини, а отже, не можна поставити питання від однієї частини до іншої. Засобами зв'язку між частинами ССР є сурядні сполучники:

1) єднальні:

— **одиничні:** і, й, та (у значенні і), також, притому, причому; та й; та ще й;

— **повторювальні:** і...і, ні...ні, ані...ані;

— **парні:** не тільки...а й, не лише...а й;

2) **протиставні:** а, але, та (у значенні але), зате, проте, однак, все ж;

3) **зіставний:** а;

4) **розділові:** або, чи, або...або, чи...чи, то...то, чи то...чи то, не то...не то, хоч...хоч.

Питання для самоконтролю

1. Що вивчає синтаксис?
2. Які бувають речення залежно від кількості граматичних основ?
3. Які речення називають складними?
4. Які речення називаються складносурядними? Наведіть приклад такого речення.

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу. Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Визначення понять «синтаксис», «складне речення», «складносурядне речення». 2. Розрізнити прості та складні речення. 3. Пунктуаційно відокремлювати частини складносурядного речення	Якщо в реченні одна граматична основа (підмет і присудок) — це речення просте, якщо дві й більше граматичних основ — складне. Між частинами складносурядного речення необхідно на письмі ставити кому

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Переписати речення. Якими сполучниками поєднуються між собою частини речень? Підкреслити граматичні основи речень.

1. Над нами синіло небо, а в ньому чулися крики чайок.
2. Чи вітер шумить у листі дерев, чи дощ починає свою мелодію.
3. Я б хотів поговорити з тобою, але ти була чомусь сумна.
4. Ми збиралися в гори, і наші друзі вирішили приєднатися до нас.

Завдання 2. За поданими схемами складіть складносурядні речення.

1. ..., і
2. ..., та
3. ..., але

4. ..., проте
5. Або ..., або

Завдання 3. Розкажіть про свій вихідний день, використовуючи складносурядні речення.

Завдання 4. Випишіть лише складносурядні речення.

1. Часом у небі пропливала біла хмара, пролітала пташина. 2. Ми пішли до кав'ярні, замовили собі каву і тістечка. 3. Надворі йде дощ, а тут сухо і тепло. 4. Був уже вечір, і над деревами в парку сховався великий повний місяць. 5. Або я піду звідси, або вона нехай йде. 6. Я не хотів йти додому, бо хотів ще прогулятися парком. 7. Море виблискує сріблом дрібних хвиль, а сонце все підіймається вище і вище. 8. Я хотів, щоб Марк пішов зі мною.

Завдання 5. Складіть і запишіть текст про системи органів людини та про функції, які вони виконують.

Завдання 6. Опишіть зображення.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. *Не потрібно ставити кому в реченні перед підкресленим сполучником (розділові знаки тут пропущено):*

- А) Зацвіли яблуні у садках і кличуть до себе бджіл.
- Б) Хмари пилу поволі спадали і місто затихало.
- В) Знову зустрічає земля літо і все навкруги квітує, зеленіє.
- Г) То мене морозило то різко жар охоплював усе тіло.

2. *Перед виділеним сполучником потрібно ставити кому в реченні (розділові знаки пропущено):*

- А) Краплина роси переливається *та* виблискує на сонці.

Б) Ліс наповнювався щебетанням пташок *a* сонце намагалося простягнути свої промені між листям.

В) На подвір'я школи вибігла радісна дівчора *та* розбудила тишу дзвінким сміхом.

Г) Мама посадила у садку червоні троянди *i* кущі барбарису.

3. Потрібно поставити кому в реченні перед сполучником (розділові знаки пропущено):

А) Вже дерева одяглися у жовті шати *і* осінь додає ще червоної барви.

Б) Ми звернули направо *і* проїхали ще кілька кварталів.

В) Я швидко зібрався *і* вийшов на вулицю.

Г) Ми *і* наші викладачі готуємо разом виставу до свята.

4. Оберіть складносурядне речення:

А) Моя сестра викладає математику в школі, а її чоловік працює у будівельній компанії.

Б) Зірки зблиснули на вечірньому небі і згодом заховалися за хмари.

В) Нам необхідно підтримувати дружні стосунки, а не шукати винних у всіх наших негараздах.

Г) Ми хотіли побачити виставу, тому взяли квитки у театр.

Д) Хто хотів покращити свої знання, той записався на додаткові курси.

5. Складносурядне речення утвориться, якщо серед варіантів вибрати продовження речення:

Сонце заходило ... розкидаючи рожеві плями по піску.

А) і тепло разом із собою забирало

Б) і надворі починало вже темніти

В) ніби пірнало в безкрає море

Г) і накладало ніжні сліди на берег

Тема № 29
Синтаксис. Складнопідрядні речення
з підрядними означальними.
Кісткова система та основні захворювання

Мета: забезпечення здобувачів освіти мовленнєвими знаннями, вміннями та навичками щодо синтаксису та складнопідрядних речень з підрядними означальними, формування та вдосконалення вмінь і навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності, збагачення словникового запасу, розвиток усного й писемного професійного мовлення.

Основні поняття: синтаксис, складне речення, сполучник, складнопідрядне речення.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Синтаксис.
2. Види речень.
3. Складне речення.
4. Складнопідрядні речення з підрядними означальними.

Зміст теми:

Складнопідрядне речення — це речення, частини якого нерівноправні за змістом і поєднані сурядним зв'язком за допомогою сполучників підрядності або за допомогою сполучного слова.

Одна з частин складнопідрядного речення є *головною*, друга — *залежною*. Від головної частини до залежної можна поставити питання.

Наприклад: *Щоб не пломеніти горобині самотньо, посадив я поблизу неї нашу українську калину.* — для чого посадив?

Серед складнопідрядних речень виділяються три основних види:

- складнопідрядні речення з підрядними означальними;
- складнопідрядні речення з підрядними з'ясувальними;
- складнопідрядні речення з підрядними обставинними.

Підрядні означальні речення — це частини складних речень, які відповідають на питання «який?». Підрядні означальні речення з'єд-

нуються з головним за допомогою сполучних слів (*який, котрий, чий, де, куди, звідки, коли*) і підрядних сполучників (*що, щоб, ніби, як*). Для виділення іменника і залежного від нього підрядного речення використовуються вказівні слова (*такий, той, кожний, весь*).

До підрядних означальних близькі займенниково-означальні підрядні, що належать до члена речення, вираженого займенником. Вони відповідають на питання «хто саме?», «що саме?».

Питання для самоконтролю

1. Що вивчає синтаксис?
2. Які речення називаються складносурядними?
3. Які речення називаються складнопідрядними?
4. На які три основні види поділяються складнопідрядні речення?
5. Що таке підрядні означальні речення?

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу. Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
<p>Вивчити:</p> <p>1. Визначення понять «синтаксис», «складне речення», «складнопідрядне речення».</p> <p>2. Розрізняти прості та складні речення.</p> <p>3. Пунктуаційно відокремлювати частини складнопідрядного речення</p>	<p>Якщо в реченні одна граматична основа (підмет і присудок) — це речення просте, якщо дві й більше граматичних основ — складне.</p> <p>Між частинами складнопідрядного речення найчастіше на письмі ставиться кома.</p> <p>Якщо підрядне речення відповідає на питання <i>який?</i>, то воно є підрядним означальним</p>

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Впишіть на місці трьох крапок потрібний сполучник (*який, яка, яке, які, котрий, котра, котре, котрі*) у правильній формі.

1. Це той чоловік, ... мені допоміг. 2. Я хочу таку сукню, ... ніде нема. 3. Люди готуються до зими, ... має бути холодною. 4. Мама

завжди співала такі пісні, ... зберігались у пам'яті і у душі. 5. На вікно сів той птах, ... я вчора годував. 6. Сьогодні був такий день, ... я буду завжди пам'ятати. 7. Це було те дзеркало, ... мені подарувала бабуся.

Завдання 2. З двох речень складіть одне, використовуючи сполучники який/котрий у потрібній формі.

Наприклад: У лісі стоять дерева. З них опало листя.

У лісі стоять дерева, з яких опало листя.

1. На екзамен прийшов студент. Він знав відповіді на всі запитання. 2. На столі стояла ваза. У ній були квіти. 3. Це клітина. У ній міститься ДНК людини. 4. По вулиці йшла дівчина. У неї було гарне довге волосся. 5. Вчора Андрій зустрів друга. Він уже давно його не бачив. 6. Марта позичила мені зошит з біології. У ньому були всі конспекти лекцій.

Завдання 3. Впишіть на місці трьох крапок потрібний сполучник (де/куди) у правильній формі.

1. Це був той будинок, ... я народився. 2. Рідна країна та, ... тебе чекають рідні люди. 3. На канікулах я побував у тому парку, ... досі не мав часу поїхати. 4. Скоро ми поїдемо в те місто, ... нас чекають друзі. 5. Хочу повернутись у той сад, ... мене в дитинстві мати водила. 6. Це було те місце, ... колись росло багато квітів. 7. Ми йшли тою дорогою, ... в дитинстві гуляли.

Завдання 4. Напишіть міні-твір на тему «Людина, якою я хочу стати». Використайте у творі підрядні означальні речення, приєднані сполучником який/котрий.

Завдання 5. Розкажіть про опорно-рухову систему організму й основні захворювання цієї системи; використовуйте слова:

Кістки, скелетні м'язи, скелет, череп, грудна клітка, таз, хребетний стовп, патологія суглобів (артрити, артрози, остеоартрит, ревматоїдний артрит), остеопороз, біль у спині, скелетні травми.

Завдання 6. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. *Складнопідрядним є речення:*

- А) Шепочеться діброва, та вечірні пливуть небеса.
- Б) Хлопці і купалися, і дрімали, а сонце ще високо стояло.
- В) Все спить, однак вже я не сплю.
- Г) Осінній день короткий, але сьогодні він згасав надто повільно.
- Д) З другої групи студенти говорять, що іспит можуть перенести на наступний тиждень.

2. *Складнопідрядне речення з підрядним означальним:*

- А) Світлана знала, до чого все йде.
- Б) Коли небо затягнулося темними хмарами, ми побігли додому.
- В) Нашій групі повідомили, що занять сьогодні не буде.
- Г) Нам хотілося б, щоб було більше часу для відпочинку.
- Д) Ми поспішили до кафе, у якому чекала нас подруга.

3. *Позначити складнопідрядне речення:*

- А) Я довго шукав інформацію про походження цієї назви.
- Б) Ірина не могла визначитися з вибором сукні, і Вікторія їй допомогла.
- В) Моя мати працює у лікарні, а батько — інженер.
- Г) Я співчуваю тим, хто втратив свої домівки після повені.

4. *Позначити речення, у якому засобом зв'язку між підрядною і основною частинами є сполучник:*

- А) Я люблю рідну землю, яка дала мені крила.
- Б) Конференція, котра розпочалася сьогодні, зібрала багато учасників з різних країн.

В) Якщо дотримуватимешся здорового способу життя, то зможеш зберегти своє здоров'я.

Г) Ми вийшли на вулицю, яка була освітлена місячним сяйвом.

5. Займенниково-означальними є всі речення, окрім:

А) Хто багато обіцяє, той рідко слова дотримує.

Б) Ми їхали дорогою, що прямувала через густий ліс.

В) Хоч крок новий зроби до того, в чім бачиш ціль і суть свою.

Г) Всупереч надлюдським зусиллям тих, хто намагається гасити вогонь, він наближається.

Тема № 30

Синтаксис. Складнопідрядні речення з підрядними з'ясувальними.

М'язова система та основні захворювання, пов'язані з нею

Мета: забезпечення здобувачів освіти мовленнєвими знаннями, вміннями та навичками щодо складнопідрядних речень з підрядними з'ясувальними, формування та вдосконалення вмінь і навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності, збагачення словникового запасу, розвитку усного й писемного професійного мовлення.

Основні поняття: синтаксис, складне речення, сполучник, складнопідрядне речення.

План

І. Теоретичні питання до заняття

1. Синтаксис.
2. Види речень.
3. Складне речення.
4. Складнопідрядні речення з підрядними з'ясувальними.

Зміст теми:

Складнопідрядне речення — це речення, частини якого нерівноправні за значенням і поєднані підрядним зв'язком за допомогою сполучників підрядності або за допомогою сполучного слова.

Одна з частин складнопідрядного речення є *головною*, друга — *залежною*. Від головної частини до залежної можна поставити питання.

Наприклад: *Щоб не пломеніти горобині самотньо, посадив я поблизу неї нашу українську калину.* — для чого посадив?

Серед складнопідрядних речень виділяються три основних види:

- складнопідрядні речення з підрядними означальними;
- складнопідрядні речення з підрядними з'ясувальними;
- складнопідрядні речення з підрядними обставинними.

Сполучники **щоб/аби** є ознакою підрядних з'ясувальних речень. Ці речення відповідають на питання непрямих відмінків (*кого? чо-*

го?). Головне і підрядне речення тісно пов'язані між собою, тому без підрядного речення головне є неповним. Зазвичай підрядні речення зі сполучниками *щоб/аби* виражають бажання певного результату або спонукання до дії.

Питання для самоконтролю

1. Що вивчає синтаксис?
2. Які речення називаються складносурядними?
3. Які речення називаються складнопідрядними?
4. Що таке складнопідрядні речення з підрядними з'ясувальними? Наведіть приклад.

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу. Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
<p>Вивчити:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення понять «синтаксис», «складне речення», «складнопідрядне речення». 2. Розрізняти прості та складні речення. 3. Пунктуаційно відокремлювати частини складнопідрядного речення 	<p>Якщо в реченні одна граматична основа (підмет і присудок) — це речення просте, якщо дві й більше граматичних основ — складне.</p> <p>Між частинами складнопідрядного речення найчастіше на письмі ставиться кома.</p> <p>Сполучники <i>щоб/аби</i> є ознакою підрядних з'ясувальних речень. Ці речення відповідають на питання непрямих відмінків</p>

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Прочитайте речення. Укажіть, у яких підрядна частина виражає спонукання до дії, а у яких — бажання певного результату.

1. Хочу, щоб життя було прекрасним.
2. Викладач попросив, аби студенти витерли дошку.
3. Лікар сказав, щоб пацієнт купив ліки в аптеці.
4. У старості людина хоче, аби поруч були її рідні.

Завдання 2. Продовжте речення, використовуючи сполучники щоб/аби.

1. Потрібно допомагати людям, 2. Вона дуже хотіла,
3. Нам сказали, 4. Важливо добре думати, 5. Я не думаю,
6. Не їжте багато солодкого, 7. Ми хочемо, 8. Посміхайтесь людям, 9. Вчіться старанно, 10. Не ображайте нікого,

Завдання 3. З поданих слів складіть речення.

1. Жінки, щоб, чоловіки, хотіти, дарувати, вони, квіти. 2. Сказати, студенти, викладач, щоб, вони, прийти, заняття, на, завтра. 3. Тепло, потрібно, щоб, одягатися, хворіти, не. 4. Розумні, аби, читати, люди, книги, багато, бути. 5. Хотіти, мама, щоб, ми, плакати, ніколи, не, наша. 6. Діти, любити, нам, щоб, потрібні, хто, бути.

Завдання 4. Що ви порадите робити друзям:

- А) щоб мати гарні оцінки;
- Б) щоб бути здоровими;
- В) щоб мати добру пам'ять;
- Г) щоб мати багато грошей.

Завдання 5. Розкажіть про м'язову систему та її захворювання. Використовуйте такі слова:

М'язове волокно, скорочення, скелетні м'язи, гладкі м'язи, скелетний м'яз, міопатія, міалгія, міозит, фіброміалгія, міотонія, м'язова дистрофія.

Завдання 6. Опишіть фото.

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Складнопідрядним є речення:

- А) Поволі стихає гамір, та площа стає вільною від людей.

Б) Дівчина обирала в магазині сукню, а її подруга приміряла блузку.

В) Всі вже заснули, однак до мене сон не йшов.

Г) Хмари затягували небо, але дощу так і не було.

Д) Нам повідомили, що необхідно прийти в деканат.

2. Визначити складнопідрядне речення з підрядним з'ясувальним:

А) Ми завітали у невеличке село, яке ховалося у пишному цвіті дерев.

Б) Завтра ми підемо туди, де закінчується наш материк, і море розбивається об скелі.

В) Вона мала велике серце, доброта якого підтримала багатьох людей у важкий час.

Г) Ми розуміли, що до іспиту потрібно добре підготуватися.

3. Указати складнопідрядне речення:

А) Неподалік росли кипариси та вічнозелені чагарники.

Б) Українці завжди боролись за свою свободу та незалежність.

В) Мати ніжно дивилася на свою донечку, вона посміхалася уві сні.

Г) Ми з нетерпінням чекали, щоб повідомити друзів радісну звістку.

4. Позначити речення, у якому засобом зв'язку між підрядними частинами є сполучник:

А) Сонце вже зайшло, і на небі з'явилися зорі.

Б) Він намагався пройти так, щоб його ніхто не помітив.

В) Хлопці вирішили грати у футбол, а дівчата пішли на волейбольний майданчик.

Г) Ми вирішили не йти у кіно — воно було нецікаве.

5. Складнопідрядне речення з підрядним з'ясувальним:

А) У вікно заглядала вишня, що росла біля будинку.

Б) Ми готувалися до тесту, який буде наступного тижня.

В) Нам хотілося б, щоб ви сюди заїхали.

Г) Східний небокрай червоно горів, неначе хтось далеко на обрії запалив велике кострище.

Тема № 31

Синтаксис. Складнопідрядні речення з підрядними обставинними.

Кровоносна система та основні захворювання

Мета: ознайомити здобувачів освіти з інформацією про синтаксис, опанування навичками вживання складнопідрядних речень з підрядними обставинними, вміння користуватися лексикою за темою.

Основні поняття: обставина місця, обставина часу, обставина причини, обставина мети.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Складнопідрядні речення з підрядними обставинними.
2. Види підрядних обставинних речень.

Зміст теми:

Підрядні обставинні речення — це підрядні речення, які відповідають на такі ж питання, на які відповідає обставина в простому реченні. Ці речення поділяють на підрядні *місця, часу, способу дії, порівняльні, міри та ступеня, причини, мети, умовні, допустові, наслідкові.*

Підрядне обставинне речення	Питання	Приклади
Місця	<i>Де?</i>	<i>Вони пішли туди, де було тихіше.</i>
Часу	<i>Коли?</i>	<i>Я став поспішати, коли часу залишалося обмаль.</i>
Способу дії та ступеня	<i>Як? У який спосіб? Якою мірою? Наскільки?</i>	<i>Їй хотілося співати так, як вона ніколи не співала.</i>
Порівняльне	<i>Як? Подібно до чого?</i>	<i>Він так швидко йшов, наче кудись поспішав.</i>
Причини	<i>Чому? З якої причини? Через що?</i>	<i>Через те, що запізнився, ми не змогли пройти тестування.</i>

Підрядне обставинне речення	Питання	Приклади
Мети	<i>Для чого? З якою метою?</i>	<i>Мої батьки поїхали до моря, щоб відпочити.</i>
Умовне	<i>За якої умови?</i>	<i>Якщо ми добре попрацюємо, то потім будемо відпочивати.</i>
Допустове	<i>Незважаючи на що? Всупереч чому?</i>	<i>Хоч і не встигли ми на поїзд, проте це нас не засмутило.</i>
Наслідкове	—	<i>Насувалася пилова буря, так що краще не виходити на вулицю.</i>

Питання для самоконтролю

1. Що таке підрядні обставинні речення?
2. На які питання відповідають підрядні речення місця?
3. На які питання відповідають підрядні речення часу?
4. На які питання відповідають підрядні речення причини?
5. На які питання відповідають підрядні речення мети?
6. На які питання відповідають підрядні порівняльні?

**Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми**

Основні завдання	Вказівки
<p>Вивчити:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення понять «синтаксис», «складне речення», «складнопідрядне речення». 2. Розрізнити прості та складні речення. 3. Пунктуаційно відокремлювати частини складнопідрядного речення 	<p>Якщо в реченні одна граматична основа (підмет і присудок) — це речення просте, якщо дві й більше граматичних основ — складне. Між частинами складнопідрядного речення найчастіше на письмі ставиться кома. Використовуйте таблицю для визначення виду складнопідрядних речень з підрядними обставинними</p>

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Випишіть спочатку номери речень з підрядною частиною місця, а потім — з підрядною частиною часу. Поставте пропущені розділові знаки.

1. Коли перший будівничий Пізанської вежі помітив відхилення першого поверху споруди на 4 сантиметри він утік. 2. Інші архітектори взялися за розбудову вежі аж тоді як минуло 164 роки. 3. Тепер там де стоїть знаменита вежа стараються нічого нового не забудувувати. 4. Кажуть вежа впаде коли пройде ще 50–100 років. 5. Уже зараз пізанці там де лежатимуть рештки вежі планують відкрити виставку руїн знаменитої пам'ятки архітектури.

Завдання 2. Складіть і напишіть 6 речень з підрядними місця та підрядними часу.

Завдання 3. Випишіть складнопідрядні речення з підрядними *причини* та *часу* зі свого улюбленого твору українською мовою.

Завдання 4. Розкажіть про кровоносну систему людини.

Завдання 5. Складіть невеличкий текст про серцево-судинні захворювання із запропонованими словами. Поясніть їхнє значення.

Інсульт, аритмія, серцева недостатність, стенокардія.

Завдання 6. Опишіть фото. Яким має бути спосіб життя і раціон людини, щоб уникнути серцево-судинних захворювань?

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. У якому з поданих складних речень є підрядне місце?

А) Ми збираємось на вечірку, на яку нас запросили друзі.

Б) Там, де ще кілька днів назад була пустка, сьогодні вже все зазеленіло.

В) Він збирається на виставку, на якій буде показано картини відомого художника.

2. У якому з поданих складних речень є підрядне часу?

А) Куди ми збирались на вечірку, туди вже прийшло багато людей.

Б) Коли приходять осінь, листя на деревах починає жовтіти.

В) У будинку, де немає тераси, ми б не хотіли жити.

3. Позначте речення, у якому є сполучне слово:

А) Як парость виноградної лози, плекайте мову!

Б) Звідки б не віяв вітер, все одно він приносив гаряче повітря.

В) Картина така реалістична, неначе це було справжнє фото.

Г) Мої батьки хотіли, щоб я став лікарем, а не художником.

4. У якому з поданих складних речень є підрядне місце?

А) Вони хочуть піднятися туди, куди ще ніхто не піднімався.

Б) Нам не подобаються ті місця для відпочинку, де багато людей.

В) Не потрібно чекати того часу, коли вже буде пізно щось робити.

5. У якому з поданих складних речень є підрядне часу?

А) Моя мама так гарно оформила наш сад і газони, наче була справжнім ландшафтним дизайнером.

Б) Там, де раніше були ліси, тепер велика пустеля.

В) Вони чекали того моменту, коли ціни будуть вищими.

Тема № 32

Словотвір. Словотвірна модель із суфіксом -н(ий).

Дихальна система та основні захворювання

Мета: ознайомити здобувачів освіти з інформацією про словотвір, опанувати навички вживання словотвірної моделі, вдосконалити вміння користуватися лексикою за темою.

Основні поняття: словотвір, словотвірна модель, морфологічні способи словотворення.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Способи словотворення.
2. Словотвірна модель.
3. Регулярні і нерегулярні моделі.
4. Словотвірна модель із суфіксом -н(ий).

Зміст теми:

Розрізняють **морфологічні** й **неморфологічні** способи творення слів залежно від того, які словотвірні засоби використовуються.

Морфологічні способи творення слів

До морфологічних належать усі способи творення слів за допомогою морфем-афіксів. Залежно від того, які афікси використовуються для творення похідних слів, серед афіксального словотворення виділяють такі його різновиди:

- Префіксальний (*йти* → *прийти*)
- Суфіксальний (*весна* → *весняний*)
- Префіксально-суфіксальний (*дорога* → *придорожній*)
- Безафіксний (*синій* → *синь*)
- Складання слів та основ (*добро* + *зичити* → *доброзичливий*)
- Аббревіація (*ОНМедУ*, *ДНК*)

Словотвірна модель — це схема побудови похідних слів, яка характеризується двома обов'язковими ознаками: а) спільністю час-

тиномовної належності похідних і твірних слів; б) тотожністю форманта. Так, до одномодельних належать такі похідні: *навушник, наручник, нарукавник* (усі іменники, утворені від іменника, формант — префікс на- і суфікс -ник) творяться за моделлю «На- + ТО (твірна основа) + -ник». У мові всі похідні слова утворюються за конкретними моделями.

Моделі бувають регулярні (продуктивні), коли до твірних основ регулярно приєднуються словотворчі засоби за однією схемою (моделлю), наприклад: *Рига* → *ризький*, *Париж* → *паризький*, *Київ* → *київський* та ін.; і нерегулярні (непродуктивні), за якими в сучасній мові нові слова не утворюються, наприклад: за моделлю «ТО + -ух» — *настух* утворене одне слово. **Словотвірна модель із суфіксом -н(ий) є досить продуктивною в українській мові.** За цією моделлю від іменників утворюються прикметники:

- Вода → водний
- Бар'єр → бар'єрний
- Пара → парний
- Місяць → місячний

Питання для самоконтролю

1. Що таке словотвір?
2. Що називають твірною основою?
3. Які бувають способи словотворення?
4. Які способи словотворення називають морфологічними?
5. Що таке словотвірна модель?
6. Які бувають моделі?

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
<p>Вивчити:</p> <p>1. Визначення понять «словотвір», «словотвірна модель».</p> <p>2. Розрізняти способи словотворення</p>	<p>До слів необхідно підбирати спільнокореневі слова, розрізняти префікси, суфікси (окремо — закінчення слів), виділяти твірну основу, визначати спосіб словотворення</p>

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Доберіть з художньої літератури 5 речень, у яких є слова, утворені основоскладанням, абрєвіацією, морфолого-синтаксичним, лексико-синтаксичним, лексико-семантичним способами.

Завдання 2. Утворіть прикметники від іменників за допомогою суфікса -н-. Пам'ятайте про чергування приголосних ([г], [к], [х]). Складіть речення з однією парою слів.

Осінь, зима, літо, сон, ніч, день, рік, голова, рука, вухо, туман.

Завдання 3. Прочитайте текст. Поясніть значення виділених слів.

Астма є гетерогенним захворюванням, яке зазвичай характеризується **хронічним** запаленням дихальних шляхів. Визначається за наявністю таких симптомів: свистячого дихання, задишки, відчуття стискання у грудній клітці та кашлю (змінної частоти та інтенсивності), а також утруднення **експіраторного** потоку повітря через дихальні шляхи змінної вираженості. Обмеження повітряного потоку є наслідком спазму гладкої мускулатури і набряку слизової оболонки бронхів, нагромадження слизових пробок, а з плином часу також і наслідком **ремодуляції** стінок бронхів.

За **етіологією** розрізняють **алергічну** (найчастіше починається у дитинстві, часто співіснує з іншими **атопічними** захворюваннями, сімейний анамнез щодо atopічних захворювань буває позитивним, зазвичай позитивні результати шкірних тестів з інгаляційними алергенами, алерген-специфічні антитіла IgE в крові, зазвичай **еозинофілія** в індукованому харкотинні й добра відповідь на інгаляційні ГК) і **неалергічну астму** (зазвичай у дорослих, часто прогресуючий перебіг, негативні результати шкірних тестів, у крові алерген-специфічні антитіла IgE не виявляються, часто гірша відповідь на інгаляційні ГК).

За етіологією розрізняють алергічну і неалергічну астму. Додатково виділено три фенотипи астми: з пізнім дебютом, з фіксованою **бронхообструкцією** та співіснуючу з ожирінням. З огляду на різновид запалення в дихальних шляхах (який оцінюють на основі **домінуючого** типу запальних клітин в індукованому харкотинні) розрізняють: еозинофільну, нейтрофільну і малогранулоцитарну астму. У щоденній практиці основне значення має класифікація астми з огляду на ступінь її контролю.

Завдання 4. Складіть речення із запропонованими словами. Поясніть їхнє значення.

Дихальна недостатність, дифтерія, коклюш, риніт.

Завдання 5. Розкажіть про дихальну систему людини.

Завдання 6. Опишіть фото.

Чому в лісі, на природі, далеко від великих міст дихається легше?

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Як називається розділ мовознавства, що вивчає способи словотворення?

- А) лексикографія
- Б) орфографія
- В) словотвір
- Г) морфологія

2. Як називається розділ мовознавства, що вивчає правила написання слів?

- А) орфоепія
- Б) орфографія
- В) синтаксис
- Г) словотвір

3. Як називається розділ мовознавства, що вивчає правила наголосу?

- А) орфоепія
- Б) орфографія

- В) синтаксис
- Г) словотвір

4. Від якої основи утворюється нове слово?

- А) словотвірна
- Б) головна
- В) морфемна
- Г) твірна

5. У якому варіанті твірна основа слова визначена правильно:

- А) тварина → тваринний
- Б) працівник → праця
- В) вихід → виходити
- Г) морський → море

Тема 33

Словотвір. Словотвірні моделі із суфіксами **-ість**, **-ія**.

Травна система та основні захворювання

Мета: ознайомити здобувачів освіти з інформацією про словотвір, вдосконалити навички вживання словотвірної моделі із суфіксами **-ість**, **-ія**, та надати вміння користуватися лексикою за темою.

Основні поняття: словотвірна модель, абстрактні іменники, якісні прикметники.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Іменники абстрактного значення із суфіксом **-ість**.
2. Слова латинського походження.

Зміст теми:

Шеститомний «Українсько-російський словник», на матеріалі якого робилися спостереження, засвідчує 3761 слово з кінцевим **-ість**. Лише у 21 випадку цей звуковий елемент належить до кореневої морфеми. Абсолютну ж більшість слів становлять іменники абстрактного значення із суфіксом **-ість**, утворені від різних основ.

Серед суфіксів абстрактних іменників жіночого роду **-ість** є найпродуктивнішим від спільнослов'янської доби і понині. Твірні основи названої групи імен різні і за семантикою, і за словотворчим оформленням.

Від дуже давніх якісних прикметників, які зараз вважаються непохідними, утворена порівняно невелика частина слів, дець близько 200, наприклад: *блідість*, *м'якість*, *молодість*, *твёрдість*, *нетвёрдість*, *чужість*, *ску́пність*, *ту́пність*, *сі́рність*, *гу́стість*, *святість* та ін.

В українській мові відсутні потенціальні можливості для виникнення непохідних прикметників на рідномовному ґрунті, тому іменників з абстрактним значенням, утворених від безафіксних основ, небагато. Однак за аналогією до існуючих іменників цього типу творяться нові. Наприклад, на основі прикметників *триєдиний*, *дволикій*, засвідчених словником, виникли іменники *триєдиність*, *дволікість*, які функціонують поки що як оказіоналізми. Індивідуально-авторсь-

кими ж утвореннями є іменники *мно́гість, одні́сть, нічо́гість*, прикметникові твірні основи яких, звичайно, не подаються словником, бо вони виникли на основі слів інших лексико-граматичних категорій:

— субстантивованого прикметника *многі*, числівника *один* та займенника *ніщо*;

— за аналогією до субстантивів із атрибутивною твірною основою.

Отже, абстрактні іменники на **-ість** творяться і від безафіксних основ, які не мають якісного значення; ознака якісності виникає у процесі творення іменника — *мно́гість, одні́сть, нічо́гість*.

В українській мові існує кілька тисяч слів, що закінчуються на «-ія»: *терапія, біографія, стетометрія, міологія, астенопія, гастралгія, стенокардія* та подібні. Вони найчастіше є інтернаціональними словами (мають схоже звучання у багатьох європейських та інших мовах).

Питання для самоконтролю

1. Що таке словотвір?
2. Що називають твірною основою?
3. Які бувають способи словотворення?
4. Що таке словотвірна модель?
5. Скільки слів з кінцевим **-ість** налічує український словник?
6. Як відбувається творення абстрактних іменників жіночого роду?
7. Що таке субстантивований прикметник?

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.

Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
Вивчити: 1. Визначення понять «словотвір», «словотвірна модель». 2. Розрізняти способи словотворення. 3. Знати основні словотвірні моделі	До слів необхідно підбирати спільнокореневі слова, розрізняти префікси, суфікси (окремо — закінчення слів), виділяти твірну основу, визначати спосіб словотворення

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Доберіть з наукової або художньої літератури 5 речень, у яких є слова, утворені за допомогою суфіксів *-ість, -ія*.

Завдання 2. Розгляньте запропоновані слова та складіть з ними речення.

Блідість, м'якість, молодість, твердість, нетвердість, чужість, скупість, тупість, сирість, густість, святість.

Завдання 3. Доберіть 10 абстрактних іменників із суфіксом *-ість*.

Завдання 4. Розкажіть про травну систему людини.

Завдання 5. Складіть речення із запропонованими словами. Поясніть їхнє значення.

Гепатит, гострий панкреатит, холецистит, цироз печінки.

Завдання 6. Опишіть фото. Яким має бути здорове харчування?

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Необхідно записати літеру «с» на місці пропуску в усіх словах рядка:

- А) ..писати, ро..кидати, ..казати
- Б) бе..коштовний, ро..ставити, ..палити
- В) ро..сердитися, ..фотографувати, ..тримувати
- Г) ..худнути, ..початку, ..кам'яніння

2. Необхідно писати без знака м'якшення на місці пропуску всі слова в рядку:

- А) зган..битися, стіл..чик, тон..ший
- Б) жовч..ю, річч..ю, лл..ється

- В) с..огодні, рибал..ський, мен..ше
- Г) біл..ше, пис..мово, Хар..ків

3. Пишемо апостроф у всіх словах рядка, окрім:

- А) інтер..єр, кон..юнктива, пов..язаний
- Б) без..язикий, рум..янець, роз..ятрений
- В) розв..язати, св..ято, п..ять
- Г) різнобарв..я, розм..якнути, бар..єр

4. У якому варіанті не всі слова латинського походження?

- А) обтурація, протрузія, генерація
- Б) асиміляція, агрануляція, реакція
- В) деструкція, дифузія, мідія
- Г) трансфузія, резекція, ревізія

5. У якому варіанті твірна основа позначена неправильно?

- А) ріка → річка
- Б) рука → ручка
- В) студент → студентський
- Г) синь → синій

Тема № 34

Словотвір. Віддієслівні іменники на *-ння*. Словотвірна модель із морфемою *-аці(я)*. Видільна система та основні захворювання

Мета: ознайомити здобувачів освіти з інформацією про словотвір, удосконалити навички вживання віддієслівних іменників на *-ння* та вміння користуватися лексикою за темою.

Основні поняття: віддієслівні іменники, префікс, усічення основи.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Віддієслівні іменники на *-ння*.
2. Словотвірна модель із морфемою *-аці(я)*.

Зміст теми:

Віддієслівні іменники (девербативи) утворюються внаслідок відсікання частини дієслівної основи. Твірними для дериватів цієї групи виступають безпрефіксні (рідше) і префіксальні дієслова. Утворюються, як правило, іменники зі словотвірним значенням «результат дії», «знаряддя дії», у тому числі й терміни. Нараховується понад 4600 утворень, серед яких переважають похідні, мотивовані префіксальними дієсловами. Такі іменники утворюються за чотирма основними моделями.

Похідні іменники утворюються від дієслів з різними префіксами: *в-* (*впускати* → *впуск*), *ви-* (*выпускати* → *выпуск*), *від-* (*відварити* → *відвар*), *до-* (*дотикатися* → *дотик*), *з/с-* (*злітати* → *зліт*), *за-* (*загинати* → *загин*), *на-* (*написати* → *напис*) та ін.

Похідні іменники утворюються і від дієслів, у морфемній структурі яких наявні два і більше префіксів (*перерозподілити* → *перерозподіл*, *здогадатися* → *здогад*). Власне дієслівні префікси виступають показником напрямку словотвірної мотивації (*описати* → *опис*, *вибухати* → *вибух*). Окрім того, похідні іменники утворюються як від неперехідних, так і від перехідних дієслів.

Особливої уваги заслуговують віддієслівні іменники словотвірного типу *-енн-я*, *-нн-я*, що утворені від дієслів недоконаного (*згина-нн-я*

← *згина-ти*) і доконаного виду (*змін-енн-я* ← *зміни-ти*), та їхнє співвідношення з однокореновими іменниками, але без процесового відтінку, на зразок: *розв'язува-нн-я* (від *розв'язувати* — незавершена дія), *розв'яза-нн-я* (від *розв'язати* — завершена дія), *розв'язок* (наслідок).

В українській мові існує кілька тисяч слів латинського походження. Це слова, що закінчуються на **-ція**: *презентація, інформація, дисертація, інновація, провокація, операція, лекція, нація, емоція, реалізація, інтонація, медитація, революція* та подібні. Вони найчастіше є інтернаціональними словами (мають схоже звучання у багатьох європейських та інших мовах).

Питання для самоконтролю

1. Що таке словотвір?
2. Що називають твірною основою?
3. Які бувають способи словотворення?
4. Що таке словотвірна модель?
5. Що таке віддієслівні іменники?

Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.

Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми

Основні завдання	Вказівки
<p>Вивчити:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення понять «словотвір», «словотвірна модель». 2. Розрізняти способи словотворення. 3. Знати основні словотвірні моделі 	<p>До слів необхідно підбирати спільнокореневі слова, розрізняти префікси, суфікси (окремо — закінчення слів), виділяти твірну основу, визначати спосіб словотворення</p>

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Доберіть з наукової або художньої літератури 5 речень, у яких є віддієслівні іменники на **-ння**. Запишіть їх.

Завдання 2. Утворіть від поданих дієслів іменники.

Збільшувати, пропускати, розгинати, розробляти, переписувати, переходити, зберігати, випускати, обробляти, приєднувати, підписувати, читати, розподіляти.

Завдання 3. Розгляньте запропоновані слова та складіть з ними речення.

Написання, складання, загартовування, змагання.

Завдання 4. Доберіть 10 іменників із закінченням -ація. Запишіть їх, поясніть значення.

Завдання 5. Складіть речення із запропонованими словами. Поясніть їхнє значення.

Уретрит, цистит, післонефрит, нефрит.

Завдання 6. Розкажіть про видільну систему людини.

Завдання 7. Опишіть фото. Чи знаєте ви, які продукти корисні для наших нирок?

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Незмінними називають слова, які...

- А) мають нульове закінчення
- Б) не мають закінчення
- В) мають закінчення
- Г) запозичені з інших мов

2. Коренем називають значущу частину слова, яка...

- А) виражає спільне значення споріднених між собою слів
- Б) стоїть у слові після суфікса
- В) виражає граматичне значення слова
- Г) поєднує частини складних слів

3. У якому рядку всі слова не мають закінчення?

- А) вчора, зранку, таксі
- Б) день, щодня, лікар

- В) термін, водночас, пюре
- Г) зефір, радість, море

4. У якому рядку всі слова мають нульове закінчення?

- А) текст, добрий, університет
- Б) парк, поверх, фармацевт
- В) швидкий, травень, скальпель
- Г) будинок, кафе, план

5. У якому рядку всі іменники — віддієсловні?

- А) перебіг, розум, жаль
- Б) виріб, обмін, бинт
- В) згин, розтягнення, списування
- Г) знищення, лікування, лист

Тема № 35

Словотвір. Словотвірні моделі з морфемами -лог, -логі(я), -логічн(ий) *Нервова система та основні захворювання*

Мета: ознайомити здобувачів освіти з інформацією про словотвір, удосконалити навички вживання словотвірних моделей з морфемами -лог, -логі(я), -логічн(ий) та вміння користуватися лексикою за темою.

Основні поняття: клінічна термінологія, словотвір, морфема.

План

I. Теоретичні питання до заняття

1. Клінічна термінологія.
2. Словотвірні моделі з морфемами -лог, -логі(я), -логічн(ий).

Зміст теми:

Клінічна термінологія (від грец. *klinike techne* — догляд за лежачими хворими) — це найбільший розділ медичної термінології. Тут представлені назви патологічних станів і симптомів хвороб, методи профілактики, обстеження, діагностики та лікування, назви клінічних спеціальностей і спеціалістів. У зв'язку з двомовністю медичної термінології в одних галузях медицини переважає латинська лексика — анатомо-гістологічна лексика, а в клінічній термінології — грецька.

Одними з найпопулярніших морфем є морфемами **-лог, -логі(я), -логічн(ий)**.

-ЛОГІЯ (від грец. *Λόγος* (логос) — слово, вчення) — частина складних слів, що означає «наука», «знання», «слово», «вивчення». Наприклад: *стоматологія, кардіологія, валеологія*.

-ЛОГ — використовується на позначення спеціаліста з тієї галузі, на яку вказує твірна основа: *стоматолог, кардіолог, офтальмолог*.

-ЛОГІЧНИЙ — морфема використовується для творення прикметників зі значенням «стосується тієї галузі, на яку вказує твірна основа»: *стоматологічний, кардіологічний, офтальмологічний*.

Питання для самоконтролю

1. Що таке словотвір?
2. Що називають твірною основою?

3. Які бувають способи словотворення?
4. Що таке словотвірна модель?
5. Назвіть приклади морфем.

**Орієнтовні завдання для опрацювання теоретичного матеріалу.
Орієнтовна картка для самостійної підготовки здобувача вищої освіти з використанням літератури з даної теми**

Основні завдання	Вказівки
<p>Вивчити:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення понять «словотвір», «словотвірна модель». 2. Розрізняти способи словотворення. 3. Знати основні словотвірні моделі 	<p>До слів необхідно підбирати спільнокореневі слова, розрізняти префікси, суфікси (окремо — закінчення слів), виділяти твірну основу, визначати спосіб словотворення</p>

II. Практичні завдання, які виконуватимуться

Завдання 1. Доберіть з наукової літератури 5 речень, у яких є слова з морфемами *-лог, -логі(я), -логічн(ий)*.

Завдання 2. Розгляньте запропоновані слова та складіть з ними речення.

Кардіологія, флеболог, пульмонологічний, фармакологія, біологія, фізіологічний.

Завдання 3. Назвіть науки, які вивчатимуть зазначені органи. Нирки, серце, зуб, вени, судини.

Завдання 4. Розкажіть про нервову систему організму, використовуючи слова і словосполучення.

Центральна нервова система, головний мозок, спинний мозок, периферійна нервова система, нервові волокна, пучки, соматична система, вегетативна система.

Завдання 5. Напишіть невеликий текст про видільну систему людини.

Завдання 6. Опишіть фото. Чому вважають, що медитація корисна для людини, як ви думаєте?

III. Тестові завдання для самоконтролю

1. Наука, що вивчає захворювання шкіри:

- А) валеологія
- Б) геологія
- В) дерматологія
- Г) нефрологія

2. Наука, що вивчає захворювання видільної системи:

- А) деонтологія
- Б) міологія
- В) урологія
- Г) геронтологія

3. Спеціаліст, що займається лікуванням кісток:

- А) мамолог
- Б) офтальмолог
- В) остеолог
- Г) проктолог

4. Спеціаліст, що займається лікуванням легневих хвороб:

- А) флеболог
- Б) пульмонолог
- В) дерматолог
- Г) кардіолог

5. Спеціаліст, що займається лікуванням захворювань хребта:

- А) уролог
- Б) епідеміолог
- В) стоматолог
- Г) вертебролог

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Українська мова як іноземна для англомовних студентів-медиків. У 2 кн. Кн. 1. Соціокультурна комунікація / за ред. проф. С. М. Луцак. — Івано-Франківськ : Медицина, 2019. — 504 с.
2. Українська мова як іноземна для англомовних студентів-медиків. У 2 кн. Кн. 2. Основи професійного мовлення / за ред. проф. С. М. Луцак. — Івано-Франківськ : Медицина, 2019. — 456 с.
3. Українська мова для іноземців (рівень А2) : навч. посіб. / Т. О. Дегтярьова та ін. — К. : Університетська книга, 2020. — 215 с.
4. Ющук І. Українська мова для іноземців / І. Ющук, Ю. Бондарчук, О. Мушкудіані. — Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2021. — 168 с.

Додаткова

1. Гайдамака Г. Г. Діячі української науки і культури : зб. текстів для читання з навчальної дисципліни Українська мова для іноземних студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання : навч. видання / Г. Г. Гайдамака. — Харків : Вид. ХНЕУ, 2012. — 60 с.
2. Дерба С. М. Знайомство з Україною : навч. посіб. з української мови для іноземних студентів / С. М. Дерба. — 2-ге вид., випр. і доп. — К. : Фенікс, 2013. — 97 с.
3. Дерба С. М. Українська мова для іноземних студентів. Наукові тексти та завдання до них / С. М. Дерба, В. О. Любачевська-Сойкур. — Вінниця : Меркьюрі-Поділля, 2012. — 188 с.
4. Дідківська Л. П. Сучасна українська мова. Синтаксис (у двох частинах) : навч. посіб. для іноземних студентів / Л. П. Дідківська, Г. Д. Швець. — К. : Фенікс, 2013.
5. Єщенко Н. О. Практичний курс української мови: усне мовлення : навч. посіб. для іноземних студентів / Н. О. Єщенко. — 2-ге вид., випр. і доп. — К. : Фенікс, 2013. — 207 с.
6. Єлісова М. О. Коментоване читання художніх творів : навч. посіб. для іноземних студентів / М. О. Єлісова. — К. : ТОВ «НВП» Інтерсервіс, 2010. — 120 с.
7. Українська мова для іноземних студентів : посібник / В. М. Винник, О. М. Гайда, І. Д. Драч [та ін.]. — Тернопіль : ТДМУ, 2013. — 288 с.

8. Українська мова як іноземна. Тексти для читання. Практикум для студентів підготовчого відділення / С. Д. Карпенко, Т. М. Рудаківа [та ін.] ; за ред. С. Д. Карпенко. — К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. — 256 с.

9. Швець Г. Д. Читаймо українською : навч. посіб. з української мови для іноземних студентів / Г. Д. Швець, Ю. О. Торчинська, А. О. Літвінчук ; за ред. Г. Д. Швець. — К. : Фенікс, 2012. — 112 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Одеський національний медичний університет: <https://onmedu.edu.ua/>

2. Інформаційні матеріали для студентів: <http://www.info.odmu.edu.ua>

3. Національна платформа з вивчення української мови Міністерства культури та інформаційної політики України: <https://speak-ukraine.net>

Навчальне видання

**СІКОРСЬКА Ольга Олександрівна
КИР'ЯЗОВА Олена Вікторівна
НЕТРЕБЧУК Любов Миколаївна**

**УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА
Практикум
для самостійної роботи здобувачів
вищої освіти міжнародного факультету**

Редактор ***О. В. Титова***

Технічний редактор ***А. А. Гречанова***

Коректор ***Р. В. Мерешко***

Електронне видання

Формат 60x84/16. Ум.-друк. арк. 9,20. Тираж 1. Зам. 2605

Одеський національний медичний університет
65082, Одеса, Валіховський пров., 2.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 668 від 13.11.2001.
e-mail: office@onmedu.edu.ua тел: (048) 723-42-49 факс: (048) 723-22-15

